

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

А. М. Волобуєва
Н. М. Сидоренко

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ КИЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ 1886–1917

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Довідник

УДК 016:050:94(477.41)"1886/1917"
B68

Рецензенти:

д-р філол. наук, проф. О. Г. Ткаченко
(Сумський державний університет);

д-р наук. із соц. комунікацій, проф. Л. В. Сніцарчук
(Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника)

*Рекомендовано вченою радою Навчально-наукового інституту журналістики
(протокол № 7 від 28 грудня 2020 року)*

*Ухвалено науково-методичною радою
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3-21 від 23 березня 2021 року)*

Волобуєва А. М.

B68 Періодичні видання Київської губернії. 1886–1917. Історико-бібліографічне дослідження : довідник / А. М. Волобуєва, Н. М. Сидоренко. — К. : ВПЦ "Київський університет", 2022. — 195 с.

ISBN 978-966-933-220-2

Подано основні дані про періодичну пресу Київської губернії від 1886 до 1917 р. Наведено відомості про місця зберігання повних комплектів чи окремих номерів газет і журналів як у бібліотеках й архівах України, так і в інших країнах світу.

Для викладачів і вчених у сфері соціальних комунікацій, студентів закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться історією преси й видавничої справи Київської губернії.

УДК 016:050:94(477.41)"1886/1917"

ISBN 978-966-933-220-2

© Волобуєва А. М., Сидоренко Н. М., 2022
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2022

СПИСОК ЗАГАЛЬНИХ СКОРОЧЕНЬ

Б. д. – без дати	Офіц. ч. – офіційна частина
Берез. – березень	Пр. – примірник
Верес. – вересень	Прим. – примітка
Вид. – видавець, видає(ють)	Проб. – пробний
Вип. – випуск	Прот. – протоіерей
Вул. – вулиця	ПТА – Петербурзьке телеграфне агентство
Груд. – грудень	Р. – рік
Губ. – губернія, губернський	Рр. – роки
Джер. – джерело	Ред. – редактор, редагує (ють)
Див. – дивись	Ред.-вид. – редактор-видавець
Дод. – додаток	РТА – Російське телеграфне агентство
Жовт. – жовтень	Секр. – секретар
Исп. обяз. (рос.) – виконуючий обов'язки	Серп. – серпень
Квіт. – квітень	Січ. – січень
Кн. – книга	СПТА – Санкт-Петербурзьке телеграфне агентство
К. – копійка	Ст. – століття
Крб – карбованець	Т. – том
Лип. – липень	Трав. – травень
Листоц. – листопад	Ч. – частина
Лют. – лютий	Черв. – червень
Міс. – місяць	Чис. – число
Наявність вид. – наявність видань	
Неофіц. ч. – неофіційна частина	

СПИСОК БІБЛІОТЕК

БАН – Бібліотека Російської академії наук (Санкт-Петербург, Росія)

ДІБУ – Державна історична бібліотека України (Київ)

ДНАБ – Державна наукова архівна бібліотека (Київ)

НБУВ – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (Київ)

ЛННБ – Львівська національна наукова бібліотека
імені В. Стефаника НАНУ

ОННБ – Одеська національна наукова бібліотека (Одеса)

РДБ – Російська державна бібліотека (Москва, Росія)

РНБ – Російська національна бібліотека (Санкт-Петербург, Росія)

ХДНБ – Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

Покажчик містить бібліографічні відомості про газети, журнали, бюлетені та періодичні збірники, що видавалися в Київській губернії з 1886 до кінця 1917 р. включно.

Під час роботи над анотованим покажчиком використано фонди архівів і бібліотек України (Київ, Львів, Одеса, Харків), Росії (Москва й Санкт-Петербург), історико-краєзнавчу літературу, періодичні видання. Ретельно опрацьовано картотеки та каталоги (систематичний, алфавітний, періодичних видань, географічний, предметний), відділи й фонди бібліотек (газетний, журнальний, рідкісних книг, стародруків, історичних колекцій, рукописів, військової літератури, "україніки", літератури близького закордоння, дисертацій), документи Центрального державного історичного архіву України тощо.

Від 1886 до 1917 р. у губернії зафіксовано 111 різноманітних періодичних видань. Пошук преси того чи іншого міста, регіону доволі складний, зважаючи на те, що жодна бібліотека не має повних комплектів видань. Частина місцевої періодики зберігається на сьогодні в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) (40 видань) та Державній науковій архівній бібліотеці (ДНАБ) (19 видань); значна кількість примірників перебуває за кордоном, зокрема в Російській державній бібліотеці (РДБ, Москва) (64 видання), Російській національній бібліотеці (РНБ, Санкт-Петербург) (77 видань) і Бібліотеці Російської академії наук (БАН) (58 видань). Крім того, не всі видання губернії можна розшукати в картотеках бібліотек. Наприклад, із 111 назв відомості про 9 часописів містяться в різноманітних альтернативних джерелах: покажчиках, енциклопедіях, оголошеннях чи рецензіях газет і журналів. Щодо іншомовних видань, то їх було знайдено у відділі юдаїки НБУВ та відділі літератури країн Азії та Африки РНБ.

Нині електронні каталоги значно спрощують проходження першого етапу – встановлення наявності газет, журналів, збірників XIX – початку XX ст. (за роками, номерами, томами, випусками, часто навіть датами виходу у світ) у фондах потужних бібліотек. Наприклад, у НБУВ – це газети, до яких в останні роки долучилися й ті часописи, що

перебували досі у спецфондах. У РДБ – це газети, журнали, збірники (складніше з періодикою, що видавалася українською або іноземними мовами на території Російської імперії; це або службова інформація, або картково-паперовий каталог).

Значні кроки в оцифруванні довідкового ресурсу здійснено працівниками РНБ: наявність газет можна відслідкувати за кількома бібліотеками Росії; в електронному каталозі доступний пошук не лише російськомовних (Російський журнальний фонд), а й виданих іноземними мовами журналів і газет (рубрика "Россіка"); активно просувається подання для дистанційних читачів інформації про газети й журнали, що видавалися для єврейського населення мовою ідиш (співробітники відділу літератур країн Азії та Африки запропонували основну інформацію про такі часописи в латинській транслітерації; робота тут ще не завершена). Варто зазначити, що деякі журнали (окремі номери чи незначні за обсягом комплекти) подано в новому проекті РНБ із забезпечення сучасного доступу до електронних фондів.

Зауважимо, що досі не існувало жодного ґрунтового списку видань Київської губернії від заснування до 1917 р. Щоправда, факти з історії становлення та розвитку преси губернії чи її окремих міст наведено в таких історико-бібліографічних дослідженнях, як "Бібліографія української преси, 1816–1916"¹ та "Українська преса 1816–1923 рр."² В. Ігнатієнка, брошури "Преса Бердичева в контексті подій XIX–XXI ст."³ М. Мартинюк, монографіях "Просвітницький рух в Україні (XIX – перша половина XX ст.)"⁴ О. Коновця та "Преса православної церкви в Україні 1900–1917 рр."⁵ А. Бойко тощо. Також на сайтах міст, що входили до складу Київської губернії, є назви окремих періодичних видань XIX – початку XX ст. (скажімо, сайти "Мій Бердичів"⁶, "Бер-

¹ Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1923 рр.) : іст.-бібліограф. етюд. Х.; К., 1930.

² Ігнатієнко В. А. Українські нелегальні видання рр. 1914–1917. Бібліологічні вісті. 1926. № 1(10). С. 65–70.

³ Мартинюк М. В. Преса Бердичева в контексті подій XIX–XXI ст. Житомир : Волинь, 2008.

⁴ Коновець О. Просвітницький рух в Україні (XIX – перша половина XX ст.). К., 1992.

⁵ Бойко А. А. Преса православної церкви в Україні 1900–1917 рр.: Культура. Суспільство. Мораль. Дніпропетровськ, 2002.

⁶ Мій Бердичів. URL: http://my.berdychiv.in.ua/istorya/p142_id/29/p142_dis/2/p142_template/Default.

дичев"⁷, "Історія Умані – Уманський Інформаційний Портал"⁸, "Портал города Умань" тощо). Іноді інформація про життя й періодику того чи іншого міста Київської губернії зустрічається й у великих журналах, зокрема "Киевской старине" и "Русском слове".

Проте досі не існувало жодної розвідки, яка охоплювала всю систему преси цього краю, тому мета запропонованого покажчика – відслідкувати особливості формування типологічних груп періодичних видань у Київській губернії наприкінці XIX – початку XX ст.

У процесі дослідження ретельно опрацьовано різноманітні покажчики так званого "дожовтневого періоду": алфавітні списки, каталоги й покажчики газет і журналів Російської імперії, починаючи з 1888 р. Окремо слід згадати серію адресних, пам'ятних і довідкових видань, як-от: "Весь Юго-Западный край", "Памятная книжка Киевской губернии", "Адрес-календарь. Город Черкассы на 1913 год", "Адрес-календарь и справочная книга Киевской губернии на 1888 год", які, крім інформації про торговельно-промислові, фабрично-заводські, сільськогосподарські підприємства і заклади краю, статистичні зведення з географії, етнографії, економіки тощо, подавали короткі довідки про періодику.

Основними джерелами для виявлення найбільшої кількості видань стали бібліографічні покажчики радянського часу, де чільне місце посідають алфавітні каталоги "Русские газеты периода 1917–1922 гг. в фондах ГБ СССР им. В. И. Ленина", "Русские дореволюционные газеты в фондах Библиотеки АН СССР. 1703–1916", "Русские дореволюционные газеты в фондах Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина". На окрему увагу заслуговує "Список повременных изданий за 1917 год" (Пг., 1919) Л. Ільїнського, де наводяться оригінальні факти існування друкованої преси в переломний період двохреволюцій.

За останнє десятиліття не раз робилися кроки до відслідковування історичних витоків формування періодичної преси на території Київської губернії з кінця XIX ст. Спробою такого дослідження стала брошура М. Мартинюк, учительки музики гуманітарної гімназії № 2 м. Бердичева, краєзнавця. Проте знайдені та представлені в розвідці матеріали не завжди мають наукове підґрунтя, окремі факти не зві-

⁷ Бердичев. URL: http://berdicheva.net/index.php?categoryid=8&p600_bookid=32&p600_page=3.

⁸ Портал города Умань. URL: <http://www.uman.su/>.

рені за архівними й бібліотечними джерелами, у деяких твердженнях відсутній професійний, зокрема історико-журналістський підхід.

Згідно з дослідженнями М. Мартинюк, із кінця XIX до 1917 р. у Бердичеві виходило 19 періодичних видань (хоча їх, за нашими підрахунками – 32), із яких три друкувалися "єврейською мовою" ("Бердичевер иллюстрация", 1896, "Найер телеграф", 1888, "Найес Орун Эрец-Исраэль", 1898) та одне – ідишем ("Ди библиотек", 1892). Ретельний перегляд електронних і карткових каталогів основних бібліотек України (НБУВ) і Росії (РДБ, РНБ, БАН), а також бібліографічних покажчиків дореволюційної преси Російської імперії не дали нам позитивних результатів.

Подібні непорозуміння виникають і з російськомовною пресою. Зокрема, М. Мартинюк згадує газети "Вести из Бердичева" з додатком "Заметки" (1887) та "Луч и телеграф" (1858–1882). За перевіркою вже зазначених основних каталогів бібліотек і покажчиків такої періодики не знайдено, хоча до Санкт-Петербурга (до відміни попередньої цензури в 1905) завжди надсилався обов'язковий примірник видання.

Зауважимо, що першим періодичним виданням у Бердичеві був "Метеор: бердичевский [летучий] листок" 1893 р. Невипадково прихильний його читач під псевдонімом Пчела писав про те, що за попередні 10 років (1883–1893) неодноразово виникала думка про створення власного часопису, але "ваги" гласності й громадської думки схилялися до негативного результату. Тож критик вважає вихід "Метеора" в місті "пробним каменем" для публіки. Такі тлумачення дозволяють дійти логічного висновку, що жодного іншого власного часопису в Бердичеві досі не існувало, а всі вищенаведені назви із праці М. Мартинюк – це неперіодичні (можливо, навіть надруковані в Бердичеві) або ж періодичні видання єврейського спрямування, пов'язані з іншими містами. До того ж і назва "Вести из Бердичева" та "Заметки" радше нагадують рубрики "Губернских ведомостей" (київських чи навіть волинських), де могли подаватися повідомлення про життя Бердичева.

Ще більш дивна і незрозуміла ситуація склалася із виданням "Утренняя газета", яка, за твердженням авторки брошури, 1900–1918 рр. видавалася у Києві, а розповсюджувалася в Бердичеві. У Києві взагалі не виходила газета з такою назвою. А в Бердичеві справді видавалася однойменна газета лише 1914 р. за редакцією І. Аблова (73 її номери можна прочитати в РНБ та РДБ). Російськомовне видання "Известия Военно-революционного комитета Юго-Западного фронта"

(1917) також, за твердженням дослідниці, видавалося в Бердичеві. Може воно й так, проте в самій газеті взагалі нема вихідних даних про розташування її редакції чи контори, а зазначено лише, що виходило воно в Діючій армії.

Цікава історія з уже згаданим бердичівським "Метеором" відслідковується і в монографії І. Мілясевич, яка скрупульозно досліджувала періодику Волинської губернії XIX – початку XX ст. Загалом не зрозуміло, чому видання з назвою "*Бердичевский листок (летучий): Издание О. Г. Шперлинга и И. И. Острожинского*", як написано в історико-бібліографічному покажчику, потрапило до Волинської губернії, адже сама авторка зазначає, що місто входило до складу цієї губернії до 1845 р.⁹ Водночас візуальне ознайомлення з першими сторінками цього часопису засвідчує, що основною назвою тут є "Метеор", а наступне словосполучення – це підзаголовок ("летучий листок" – як вид видання).

Уважне опрацювання покажчиків, паперових (карткових) та електронних каталогів, безпосереднє ознайомлення з оригіналами видань дали змогу зробити уточнення у фактичних даних назв, підзаголовків, дат виходу першого й останнього номерів, з'ясувати ініціали та прізвища редакторів і видавців, час переїзду редакції з одного міста до іншого, зміни місця виходу тощо. Проте доволі часто у покажчиках не зазначено прізвища всіх редакторів, роки та дати зміни місця виходу.

Отже, в анотованому покажчику періодики Київської губернії видання подано в такій послідовності: спочатку україномовні (18 видань), потім двомовні (українською й російською мовами – 5 газет і журналів), далі російськомовні періодичні видання (переважальна кількість періодики – 81 назва), нарешті – іншомовні (мовою ідиш – 7 видань).

Періодику описано за такою схемою: 1) назва, підзаголовок, періодичність виходу; 2) роки видання (із зазначенням дати появи першого й останнього номера за наявності відомостей про це); 3) прізвище редактора (коли ж видання мало кількох редакторів, то після прізвища кожного з них зазначалися роки та номери видань, які ним підписані); 4) прізвище видавця (за попередньою схемою); 5) додатки (якщо вони були); 6) примітки (тут подавалися відомості про зміну назви видання із зазначенням номера, де сталася зміна, причини припинення виходу тощо); 7) наявність покажчиків змісту видання; 8) джерела (вказу-

⁹ Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX століття : іст.-бібліограф. досл.; наук. ред. М. М. Романюк. Л., 2004. С. 164–165.

ються джерела, звідки запозичені відомості, якщо не вдалося виявити самого видання); 9) архівні джерела, коли такі знайдені авторами під час роботи над покажчиком; 10) наявність видання у бібліотеках (подається в такій послідовності: НБУВ, ДНАБ, Національна історична бібліотека України (НІБУ), Одеська національна наукова бібліотека (ОННБ), Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка (ХДНБ), РДБ, РНБ, БАН).

Роботу полегшать допоміжні покажчики. У географічному покажчику тогочасні назви міст губернії розташовано за алфавітом. Так само подано й самі видання (із зазначенням років виходу).

В іменному покажчику прізвища редакторів і видавців часописів Київської губернії перелічено за алфавітом із вказівкою імен та по батькові (якщо вони відомі). Коли є свідчення про псевдонім, то його наведено в дужках. Також зазначено номер видання.

У типологічному покажчику видань Київської губернії періодику представлено за такими ознаками: періодичністю, тематикою (універсальні (масові), громадсько-політичні, релігійно-духовні, науково-освітні, мистецькі, професійні, рекламно-довідкові, видання телеграм), а також за видавцями та друкарнями.

Список містить також покажчик бібліотек України й Росії, де автори виявили повні комплекти чи окремі примірники видань. Для спрощення замість назви часопису наведено його порядковий номер за списком. Далі зазначено скорочення, які вжиті у тексті. Наприкінці дослідження – список використаних джерел.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРЕСИ КИЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

До складу Київської губернії у XIX ст. входили 11 повітів: Київський, Бердичівський, Васильківський, Звенигородський, Канівський, Липовецький, Радомишльський, Сквирський, Таращанський, Уманський, Черкаський і Чигиринський. Інформаційні потреби цього регіону покликана була задовольняти періодична преса, що почала тут розвиватись із кінця XIX ст.

1976 сільських товариств губернії було розподілено на 202 волості та підпорядковано 24-м світовим посередникам (по дві мирові ділянки у кожному повіті). У судовому плані губернія входила до складу Київської Судової Палати та поділялася на два судових округи: Київський і Уманський. До Київського Окружного суду належали Київський, Бердичівський, Васильківський, Канівський, Сквирський, Радомишльський, Черкаський та Чигиринський повіти; до Уманського Окружного суду – Уманський, Звенигородський, Липовецький і Таращанський повіти. Кожне місто з повітом становило судово-мировий округ. У губернії налічувалося 62 судово-мирові та 48 судово-слідчих дільниць.

Київська губернія була доволі потужним сільськогосподарським і промисловим центром. У Радомишльському повіті працювало 84 заводів і фабрик, Черкаському – 60, Бердичівському – 58, Уманському – 51, Канівському – 43, Сквирському – 40, Звенигородському – 38, Васильківському – 36, Таращанському – 35, Липовецькому – 30, Чигиринському – 19. Провідним для губернії було цукрове виробництво. Саме завдяки його розвитку губернія посіла одне із провідних місць серед інших губерній Російської імперії¹⁰.

¹⁰ Казьмирчук М. Г. Цукрова промисловість у Київській губернії наприкінці XIX – на початку XX ст. URL: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Istoria/40744.doc.htm.

За переписом 1897 р. населення Київської губернії (без Києва) становило 3311505 осіб (табл. 1)¹¹.

Таблиця 1

Населення Київської губернії згідно з переписом 1897 р.

Повіти	Всього осіб	Національність							
		Українці	Євреї	Росіяни	Поляки	Німці	Білоруси	Чехи	Татари
Київський	541483	304200	59869	143920	18456	5814	4109	1139	1133
с. н. ¹²	293760	249136	29932	9642	1877	1460	1312	194	—
Бердичівський	279695	187243	64505	10132	16150	470	139	748	76
м. Бердичів	53351	4395	41125	4612	2741	154	49	75	39
с. н.	226344	182848	23380	5520	13409	316	90	673	37
Васильківський	315823	264099	38256	7103	5666	172	89	15	178
Васильків	13132	7108	5140	820	42	13	2	—	—
с. н.	302691	256991	33116	6283	5624	159	87	15	178
Звенигородський	274704	241865	26614	3768	1754	133	82	6	108
Звенигородка	16923	8337	6368	1513	349	24	16	3	108
с. н.	257781	233528	20246	2255	1405	109	66	3	—
Канівський	268860	238436	26167	2618	1322	82	93	11	15
Канів	8855	5770	2710	303	48	11	1	1	2
с. н.	260005	232666	23457	2315	1274	71	92	10	13
Липовецький	211825	173669	31748	2317	3953	40	21	20	2
Липовець	8658	3948	4117	397	190	1	—	1	2
с. н.	203167	169721	27631	1920	3763	39	21	19	—
Радомишльський	315629	247418	41272	12202	6138	7153	135	1106	4
Радомишль	10906	2463	7468	778	136	46	2	6	4
с. н.	304723	244955	33804	11424	6002	7107	133	1100	—
Сквирський	251257	209841	31503	3167	6155	268	34	43	98
Сквира	17958	7681	8905	956	298	21	3	10	66
с. н.	233299	202160	22598	2211	5857	247	31	33	32
Таращанський	245752	215367	23200	2377	4345	63	132	18	141
Тараща	11259	5601	4906	575	132	10	3	—	21
с. н.	234493	209766	18294	1802	4213	53	129	18	120
Уманський	320744	273894	37641	5815	2786	196	124	74	67

¹¹ Чорний С. Національний склад населення України в XX сторіччі.
URL: <http://etno.uaweb.org/nsklad/1897-kyivska.html>.

¹² с. н. – сільське населення.

Закінчення табл. 1

Повіти	Всього осіб	Національність							
		Українці	Євреї	Росіяни	Поляки	Німці	Білоруси	Чехи	Татари
Умань	31016	9509	17709	2704	918	81	14	29	1
с. н.	289728	264385	19932	3111	1868	115	110	45	66
Черкаський	307542	261187	30207	12830	1324	235	1186	78	127
Черкаси	29600	12900	10916	4911	125	50	522	13	63
с. н.	277942	248287	19291	7919	1199	185	664	65	64
Чигиринський	225915	201926	19507	3178	742	81	245	36	5
Чигирин	9872	6578	2921	343	23	2	—	—	3
с. н.	216043	195348	16586	2835	719	79	245	36	2
Разом по губ.	3311505	2764081	400552	75149	52221	10353	3592	2349	821

Найбільше в Київській губернії розмовляли українською, далі – їдишем та російською (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл населення в містах губернії за мовою

Місто	Українська	Російська	Їдиш	Польська	Німецька	Інша
Бердичів	8.2 %	8.6 %	77.1 %	5.1 %	0.3 %	0.7 %
Васильків	54.1 %	6.2 %	39.1 %	0.3 %	0.1 %	0.2 %
Звенигородка	49.3 %	8.9 %	37.6 %	2.1 %	0.1 %	2.0 %
Канів	65.2 %	3.4 %	30.6 %	0.5 %	0.1 %	0.2 %
Липовець	45.6 %	4.6 %	47.6 %	2.2 %		
Радомишль	22.6 %	7.1 %	68.5 %	1.2 %	0.4 %	0.2 %
Сквира	42.8 %	5.3 %	49.6 %	1.7 %	0.1 %	0.5 %
Тараща	49.7 %	5.1 %	43.6 %	1.2 %	0.1 %	0.3 %
Умань	30.7 %	8.7 %	57.1 %	3.0 %	0.3 %	0.2 %
Черкаси	43.6 %	16.6 %	36.9 %	0.4 %	0.2 %	2.3 %
Чигирин	66.6 %	3.5 %	29.6 %	0.2 %		0.1 %

На різноманітну за мовою та віросповіданням аудиторію краю, як видно з табл. 2, спрямовувалася й чимала кількість періодики, різнопланової за формою, змістом і напрямом. Усього в Київській губернії у другій половині XIX – на початку XX ст. виходило 111 часописів. Здебільшого це були легальні видання. Існує ймовірність того, що ця кількість також не є остаточною. Вона може зростати; бо не всі видан-

ня, так чи інакше, що зафіксовано в певних джерелах, досі виявлено; не всю пресу описано чи відображено в допоміжних джерелах. Найбільше періодики видавалося в Бердичеві (32), Умані (28), Черкасах (11), Білій Церкві – 6 часописів, Радомишлі, Самгородку – по 4; Звенигородці, Каневі, Павлоччі, Сквирі, Смілі – по 3; Фастові, Богуславі – по 2; Боярці, Липівці, Святошині, Таращі, Чигирині, Чорнобилі – по 1 виданню.

За періодичністю появи у світ преса поділялася на: одноразову – 1 видання, щоденну – 35, тижневу – 16, двічі на тиждень – 6, тричі на тиждень – 9, чотири рази на тиждень – 1, двотижневу – 7, щомісячну – 3. Значну кількість періодики становила група газет і журналів із невисоким терміном виходу 42; часто це були видання телеграм. Два видання виходили нерегулярно, у міру надходження матеріалів.

Крім того, частина преси впродовж свого функціонування змінювала періодичність. Скажімо, "Вільна Україна" видавалася щотижня (1917. № 1–16), тричі на тиждень (1917. № 17–32); "Вести" – двічі на тиждень (1913. № 1–29), чотири рази на тиждень (1913. № 30–64), щоденно (1913. № 65–1914); "Придніпровье" – щоденно (1913–1914. № 114), тричі на тиждень (1914. № 115–1914); "Радомыслянин" – тричі на тиждень (1912–1913. № 121), щоденно (1913–1917. № 122).

Преса Київської губернії була цілісною системою, яка здебільшого відповідала комунікативним потребам жителів краю. Ця періодика співвідноситься з різними типологічними групами, що виникали залежно від інформаційних, культурно-освітніх, релігійно-духовних, громадсько-політичних та інших запитів населення.

Суттєвими ознаками, які дозволили віднести видання до тієї чи іншої типологічної групи, є "наявність специфічного для кожного з них суб'єкта видавничої діяльності, а також організаційних особливостей процесу випуску видання, добору тематики вміщуваних матеріалів і формування читачької аудиторії"¹³.

Зважаючи на специфіку проблемно-тематичного наповнення, всю пресу Київської губернії можна поділити на дев'ять груп: універсальну (масові видання) – 56 видань, громадсько-політичну – 7, релігійно-духовну – 10, професійну – 12, науково-освітню – 5, мистецьку – 2, рекламно-довідкову – 3, видання телеграм – 16.

Відслідковано й таку закономірність: чим динамічніше розвивалося суспільство, чим більший інтерес виявлявся до різноманітних реалій

¹³ Коновець О. Просвітницький рух в Україні (XIX – перша половина XX ст.). С. 102.

життя: економіки, науки, освіти, культури, не кажучи вже про найважливіший складник будь-якого суспільства – політику і все, що з нею пов'язано, тим більше з'являлося нових видань. Політизація суспільства, а також потреба в отриманні інформації із фронтів під час Першої світової війни спричинювали інформаційний сплеск. Тож найпотужнішими за кількісними показниками новоствореної періодики стали: 1914 – 20 часописів, 1915 – 11, 1917 35 видань. В інші роки ситуація була така: 1886, 1891, 1893, 1895, 1898, 1902, 1903, 1916 – виходило по 1 виданню, 1904, 1907, 1910 – по два нових видання, 1905, 1909 – по три, 1911 – чотири, 1906 – п'ять, 1912 – шість, 1913 – дев'ять часописів.

Преса Київської губернії виходила друком лише впродовж року чи менше. Найтриваліший час виходили: "Сообщения Уманско-Липовецкого сельскохозяйственного общества", 1904–1916, "Духовная беседа", 1909–1917, "Провинциальный голос", 1911–1914, "Радомыслянин", 1912–1917, "Южное слово", 1913–1917, "Голос Умани", 1914–1917.

Найбільша типологічна група періодики Київської губернії – *універсальна* (масові видання – 56 назв). Майже всі видання цієї групи – щоденні газети; їхніми редакторами й видавцями виступали, як правило, приватні особи, скажімо І.Цейтлін ("Вести"), А.Штейнберг ("Голос народа"), Є.Розін ("Голос Придніпровья", "Черкасские отклики"), Б.Принценталь ("Голос", "Фастовские известия"). Універсальні видання, без сумніву, – найвпливовіші серед усіх часописів, бо саме з їхніх шпальт місцеві читачі отримували всебічну, оперативну, своєчасну інформацію про всі сфери життя не тільки губернії, а й інших міст Російської імперії.

Універсальність часописів цієї групи визначалася всеохопністю подій і фактів, різних сфер суспільного життя, адже вони мали "різноманітне призначення"¹⁴. Отже, у такій періодиці, поряд із офіційними постановами, указами та різними повідомленнями уряду й місцевої влади, політичними й економічними статтями, друкувалися наукові, релігійні, літературні матеріали, публікації культурного спрямування тощо. Доволі часто в підзаголовках зазначалося: "ежедневная литературно-общественная, политическая и экономическая газета", "ежедневная общественно-политическая газета", "освідомлюючий політичний,

¹⁴ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. С. 1296.

економічний та літературний листок", "ежедневная литературно-общественная и торгово-промышленная газета".

Окремі газети і журнали мали спільну тематику й проблематику, виходили одночасно. Значна частина періодики цієї групи з'явилася на початку ХХ ст., а саме: 1913 – 6 видань, 1914 – 8, 1917 – 19 видань. В інші роки ситуація мала такий вигляд: 1886, 1891, 1893, 1895, 1898, 1902, 1907, 1916 – 1 видання, 1906, 1915 – 3, 1911 – 4, 1912 – 5 видань. Одне видання має невизначений рік виходу. Найтриваліший час видавалися такі газети: "Радомыслянин", 1912–1917, "Южное слово", 1913–1917, "Голос Умани", 1914–1917, "Чернобыльская жизнь", 1915–1917 тощо.

Однією з особливостей універсальної типологічної групи стала зміна назв періодичних видань. Через адміністративне й цензурне переслідування за "шкідливе спрямування" редакції вимушені були закриватися. Для відновлення своєї діяльності видання змінювали назву. Траплялося й таке, що газета впродовж свого існування з різних причин припиняла на якийсь час публікацію. Тоді вона "зливалася" з якимось часописом або виходила як тимчасова газета під іншою назвою. Наприклад, "Голос провинции" (1910–1911, 1914) перетворився в "Голос Умани" (1914–1917). Після виходу номерів 282/129 за 12 червня 1911 р. "Голос провинции" було закрито, а передплатникам було запропоновано "Провинциальный голос" (1911–1914). Після припинення роботи цієї газети від 22 липня 1914 р. передплатникам надсилалася газета "Вести" (1913–1914). У період воєнного стану передплатники отримували газету "Отклики провинции" (1914–1915).

Для більшості видань характерною ознакою стала наявність додатків, переважно телеграм. Особливо яскравий приклад – "Черкасские отклики" (1913–1914).

Періодика універсальної групи ставила перед собою такі основні завдання: своєчасно інформувати населення міста про найактуальніші, найболючіші проблеми, повідомляти про найважливіші закони, укази, розпорядження влади, задовольняти потреби місцевого населення в культурному житті. Щодо проблемно-тематичного наповнення, то газети були "всеїдними": матеріали з історії краю межувалися з урядовими повідомленнями, архівні розвідки – з бібліографічними замітками, наукові статті – з оповіданнями й фейлетонами місцевих літераторів. На першій сторінці таких видань уміщувались рекламні оголошення, укази, розпорядження, передові статті на актуальні теми тощо.

Рубрики часописів не мали тотожних назв, але найчастіше були схожого спрямування та змістового наповнення: "Російське життя" / "По Росії"; "Внутрішні відомості" / "Міська хроніка" / "Наш край"; "Хроніка"; "Телеграми"; "За кордоном" / "Закордонні новини" / "Іноземні відомості"; "Серед газет"; "Суміш". Культурно-мистецькі новини розміщувалися у розділах "Театр і музика", "Нові книги", "Бібліографія"; інформація про судові справи висвітлювалася у рубриках "Суд" / "Судова хроніка" / "Судовий відділ". З довідкового відділу читачі дізнавалися про розклад руху поїздів і отримували іншу корисну інформацію.

Рубрика "Кореспонденції" / "Вісті" більшості видань оперативно відображала події, що відбувалися в різних куточках імперії та за кордоном, завдяки мережі кореспондентів або повідомленням Петроградського телеграфного агентства (ПТА). Редакції універсальних часописів майже щоналежало подавали дописи, кореспонденції від читачів, а також "Листи до редакції".

Видання універсальної групи відігравали надзвичайно важливу роль у творенні друкованого слова. Сам факт їхньої появи – символічно-знаковий. Без перебільшення можна стверджувати, що ці видання заклали потужний фундамент для подальшого стрімкого розвитку та зміцнення всієї преси Київської губернії.

До другої типологічної групи належать *громадсько-політичні* газети (7 видань), що відображали прагнення революційно налаштованої частини населення. Ця преса виникала у період цілеспрямованого наступу імперської влади Росії на політичні й національно-культурні права українського народу, а саме в 1905 і 1917 р. Видавцями таких видань зазвичай були спілки, партії, комітети. Наприклад, три газети ("Вільна праця", 1917; "Свободный труд", 1917; "Рабочее знамя", 1917) мали соціал-демократичне спрямування; "Вільну Україну", 1917, видавав Союз автономістів-федералістів, "Деревенскую газету" (1905) – Українська партія соціалістів-революціонерів.

Соціал-демократичні та соціал-революційні часописи розповідали про важке життя простих людей, згуртовували в боротьбі за громадянські права у складі Росії під девізом: "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!". Редакція уманської газети "Вільна Україна" закликала українців до спільного обстоювання своїх свобод і певної незалежності: "Домагаймося демократичної федеративної республіки для Росії та автономії для України!" (1917, № 1). Уже з перших номерів тут розповідалося про права і свободи

як основні революційні здобутки ("Що дала всім громадянам революція", "Про виборчі права"). У матеріалах наголошено: саме з упровадженням автономії України вдасться позбутися національного гніту.

Ще однією типологічною групою була група *релігійно-духовних* видань (10 назв), які задовольняли духовні, релігійні, наукові та моральні потреби населення губернії. Це, зокрема, "Сельский священник" (1910–1912), "Отклики сельских пастырей" (1911), "Русский инок" (1915–1917), "Почаевский листок" (1917) тощо. Вони давали людям духовне читання, тотожне за своїм значенням до церковної проповіді, а іноді навіть таке, що її замінювало. Аудиторією цих видань були християни, які вірують у Бога, які, як зазначено у "Киевских епархиальных ведомостях", "шукають у церковній проповіді й духовних періодичних виданнях, головним чином, такого позитивного повчання у вірі й благочесті, яке, підбадьорюючи, зміцнюючи їх у духовному житті, сприяє улаштуванню ними свого порятунку" (1897. № 21).

На шпальтах релігійно-духовних часописів можна були прочитати богословські думки православної церкви, які прямо й загальнодоступно відповідали на духовні питання часу. Програми таких видань містили переклади творів західних "отців" і вчителів, дослідження історичного характеру, що коментували релігійну ситуацію в Російській імперії та світі, листи, публікації з народної освіти, побутових питань, із проповідей і повчальних статей, матеріалів богословського змісту тощо.

Найвагомішим був "щомісячний віро-проповідницький і релігійно-етичний збірник для читання в храмі, сім'ї і школі" за назвою "Духовная беседа" (1909–1917) за редакцією священника С. Брояковського. Він виходив спочатку в Паволочі, а із середини 1917 р. – у Києві; мав кілька додатків, зокрема "Збірник бесід і читань на різні випадки із життя сучасних християн", "Друг-народ", 1909, "Проповедническое обозрение" (1909), книги і брошури релігійно-морального змісту (1909–1916) тощо. Редакція духовного журналу намагалася полегшити працю проповідників Слова Божого, тому багато уваги приділяла якостям проповіді, щоб вона була "постійною, наполегливою, живою, стислою, простою, загальнодоступною, задушевною, щирою і повчальною".

На шпальтах видання друкувалися різноманітні повчання: "катехізичні, місіонерські, воїнам, ченцям і ув'язненим"; "на злобу дня або відгуки на сучасні запити людського духу, в яких ... докладно з'ясовані із християнської точки зору причини і наслідки недуг нашого часу і вка-

зані засоби до зцілення цих недуг"; "для дітей або задушевні бесіди за-
коновчителя з дітьми про предмети віри і благоповедінки християнсь-
кого в храмі, школі і вдома". Це, зокрема, матеріали "Перед початком
навчального року", "Дитяча віра", "Любіть, діти, Храм Божий", "Як сто-
ять у храмі", "Коротке повчання про те, як учні повинні поводитися
вдома, в школі і на вулиці", "Шанування батьків". Великого значення
надавали бесідам для інтелігенції й освічених людей, тих, що мають
"серйозний інтерес до релігії і знайомі з релігійними сумнівами".

Релігійно-духовна преса Київської губернії відіграла визначну
роль у формуванні духовного світогляду місцевого населення, була ва-
жливим чинником формування релігійної свідомості як фундаменту
культури. У публікаціях здебільшого висвітлювалися актуальні аспек-
ти людського буття, соціальна роль священства, читачі мали змогу
ознайомитися із життєвим і творчим шляхом представників духовної
та світської інтелігенції.

Церковні періодичні видання дбали про піднесення духовного рівня
населення, звертаючись до людей зрозумілою мовою. Матеріали часо-
писів охоплювали значний спектр питань, не байдужих широкому
загалу; маючи спільну позицію, вони не були одноманітними, сірими.
Духовна журналістика – безпосередній виразник думок, бажань, надій
і сподівань православної частини суспільства.

Головною спільною рисою іншої типологічної групи – професійних
видань – стала їхня чітка професійна спрямованість, адже професійний –
"пов'язаний з певною професією", той, що "об'єднує людей однієї чи бли-
зьких професій"¹⁵. Усього в губернії їх налічувало 12. Ці видання поділено
на такі підгрупи: сільськогосподарські – дві, кооперативні – одна, полі-
графічні – одна, військові – вісім видань.

Сільськогосподарські часописи – "Плуг" (1906–1907) і "Сообщения
Уманско-Липовецкого сельскохозяйственного общества" (1904–1916) –
виходили друком в Умані. Вони мали на меті поширення знань у своїй
галузі, процагування перспективних методів господарювання, захист
інтересів виробників сільськогосподарської продукції, пояснення пи-
тань загального й місцевого сільсько-господарського життя. Серед
різноманіття матеріалів є окремі розвідки, статті, огляди спеціалізо-
ваної преси, висвітлення проблем місцевого земського управління,

¹⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред.
В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. С. 995.

кореспонденції, торговельні відомості тощо. Ці газети та журнали було розраховано на тих, хто працює на землі. Мета газет – поширити сільськогосподарську культуру за допомогою практичних порад.

Кооперативний рух у губернії розвивався поступово, набравши сили наприкінці XIX – на початку XX ст. Саме тоді з'явився в Бердичеві щотижневий орган, присвячений питанням кооперативного руху в Південно-Західному краї, "Кредит и кооперация" (1914), який, на думку редакції, "стоїть на варті кооперативного руху і його засновників (ощадно-позичкових і кредитних товариств, суспільств взаємного кредиту, артільних і споживчих суспільств, як взаємодопомоги, так і ін. кооперативів, що діють відповідно до затверджених статутів)".

Тижневик приділяв увагу питанням теорії кооперації, загальноекономічним проблемам. Крім суто фахових публікацій, часопис уміщував різноманітні за жанрами і змістом матеріали з питань політики й культури. Зокрема, друкувалися фейлетони, що стосувалися життя десятків тисяч робітників і службовців, "які віддають всі сили своєї молодості, все своє здоров'я" кооперативним та іншим установам.

У поліграфічній підгрупі професійної типологічної групи був уманський двотижневик графічної промисловості й торгівлі художніми відкритими листівками "Открытое письмо" (1906) за редакцією К. Петерса. Часопис висвітлював питання, що стосувалися друку й реалізації листівок. Виступав ніби посібником для торговців, радником під час вибору товару. Реформи в суспільстві й державному устрої імперії, революційні події, початок Першої світової війни сприяли появі на теренах Київської губернії нового типу української журналістики – військової періодики. Її публікації відтворювали воєнні будні, подавали хроніку воєнних дій, демонстрували патріотизм народу. Водночас українська військова преса дала можливість глибше з'ясувати військові реформи, події на фронтах, висвітлити воєнну доктрину України періоду національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. ("Вільний козак", "Вільна думка", "Козацька думка", "Голос фронту" тощо). Переважна більшість часописів належала різним формуванням, таким як Українська військова рада Південно-Західного фронту, Всеукраїнська генеральна козацька рада, Військово-революційний комітет Південно-Західного фронту тощо. Тож видання професійної групи, об'єднані проблемно-тематичною спрямованістю, охоплювали широке коло питань, які були пріоритетні на той час у суспільстві, задовольняли потребу на-

селення краю у фаховій інформації. Кожен часопис мав своє цільове призначення та власну читацьку аудиторію.

Одним із виявів журналістського процесу в Україні став розвиток науково-освітніх видань. Революційні події 1905–1907 рр. сприяли активному розвитку учнівської преси, яка належить до зазначеної групи. На території Київської губернії виходило п'ять таких часописів ("Вперед", 1905–1906; "Обо всем", 1905–1906; "Праця", 1914; "Молодые порывы", 1912; "Школа і життя", 1917–1918). Засновниками й видавцями виступали наукові товариства, гурти, наукові й навчальні заклади (Учнівське товариство "Юнацька спілка", Уманське комерційне училище).

Деякі часописи видавалися постійним колективом учнів (авторів). Вони містили їхні творчі доробки: оповідання, вірші, дослідження, реферати, думки, спогади. Учнівські видання публікували портретні нариси, історичні матеріали, огляди літератури та вітчизняної й закордонної драматургії, уривки з художніх творів. Особливе місце на сторінках періодики посідали питання поточного життя учнів, їхня поведінка в громадських місцях, розвиток духовного світу.

По-справжньому національним виданням був сквирський часопис "Школа і життя" за редакцією І. Іщука. Автори журналу прагнули прищепити молоді усвідомлення своєї національності, любов до рідного краю, пращурів, науки, культури, спонукати її до дії, знищити байдужість до суспільно-політичного життя України, адже "кожна людина – це окрема цеглина в будівлі, званій національність".

Два видання в Київській губернії належало до мистецької типологічної групи видань. Це були літературно-художній тижневик "Святошинский вестник" (1907), який видавав і редагував Ф. Бернштейн, та "газета более политическая, чем политическая, и более экономная, чем экономическая" "Боярские отклики" (1911). Зосереджуючи увагу на публікації літературних творів і перекладів, не обминав він і наукових питань; також подавав театральні анонси, інформація про гастролі й бенефіси. Три видання в Київській губернії належало до типологічної групи рекламно-довідкових видань. Це "Черкасский торгово-промышленный листок объявленный" (1903–1905), "Уманский листок объявленный" (1904–1905), "Радомысльский листок объявленный «Взаимная помощь»" (1912). Часописи в стислій формі надавали жителям своїх міст і приїжджим інформацію про події краю. На їхніх шпальтах

друкували різноманітні оголошення: розпродаж у магазинах, послуги, анонси театральних вистав, оренда квартир, пошук роботи тощо.

Преса губернії мала особливу групу часописів, абсолютно не схожу на інші, – *видання телеграм*. За жанром подання матеріалу – це короткі, здебільшого телеграфні повідомлення. Широкого розвитку ця періодика не мала й обмежувалася тимчасовими рамками, переважно періодами воєнних подій. У цей час у читачів була необхідна оперативна, своєчасна інформація (іноді кілька разів на добу), і лише телеграми могли швидко реагувати на події, тримаючи місцеве населення в постійному інформаційному потоці. Налічувало 16 видань-телеграм: 8 – додатки до газет, найчастіше однойменних: "Голос народа", 1913, "Телеграммы «Провинциального голоса»" (1913–1914), "Вечерние телеграммы «Южного слова»" (1914–1916) тощо; 8 самостійних видань: "Телеграммы Петроградского телеграфного агентства" (1914–1915), "Звенигородский листок" (1915), "Черкасские вести" (1915–1916) тощо.

Проблемно-тематичне наповнення видань телеграм, тобто програма, цілі, тематика й форма подання інформації, було схожим. У роки Першої світової війни – це, здебільшого, стислі повідомлення від Російського та Петроградського телеграфних агентств, Торгово-телеграфного агентства та власних кореспондентів, які передавали оперативні матеріали з театру бойових дій ("У Галичині", "Мобілізація Сербії", "Війна на Балканах", "Неспокій серед турецьких офіцерів" тощо). Основними рубриками для більшості телеграм періоду 1914–1916 рр. стали такі: "Від штабу Кавказької армії", "Від штабу Верховного Головнокомандувача", "На західному фронті", "Телеграма" / "Телеграми Верховного Головнокомандувача".

Значний вплив на розвиток національно-культурних процесів на території всієї України, зокрема Київської губернії, справила україномовна преса початку ХХ ст. У губернії (не враховуючи місто Київ, – 95-ти україномовних і 7-ми двомовних українсько-російських видань) виходило 18 україномовних і 5 двомовних часописів. Для порівняння: за цей самий час у Полтавській губернії виходило 30 україномовних видань, Харкові та Харківській губернії – 14, в Одесі й Херсонській губернії – 12, Катеринославській губернії – 10, Подільській, Волинській, Чернігівській – по 3, Таврійській – 0¹⁶. Як бачимо, Київська губернія за кількістю видань рідною мовою посідала одне із провідних місць серед інших губерній Східної України.

¹⁶ Потужна сила рідного слова / упоряд. Н. М. Сидоренко. Полтава, 2005. С. 9.

Аналіз періодики Київської губернії показав тенденцію до активного розвитку різноманітних часописів та їхньої галузевої диференціації. Кожне видання було орієнтовано на певну читацьку аудиторію, тематика та проблематика публікацій підпорядковано фаховому наповненню. З вищенаведеного випливає, що преса губернії практично задовольняла інформаційні потреби населення, особливо в одержанні місцевої інформації. Також зазначимо, що в містах губернії розповсюджували й провідні видання Москви, Санкт-Петербурга, Києва, які також забезпечували потребу населення в отриманні різноманітної інформації. Це, наприклад, "Киевские губернские ведомости", "Киевские епархиальные ведомости", "Киевлянин", "Киевское слово" тощо.

Необхідність вивчення регіональної преси зумовлена й тим, що періодика – безцінний документ часу – поступово знищується через неналежні умови зберігання чи недбале ставлення. Сьогодні вже неможливо відновити десятки видань, з кожним роком ця кількість зростатиме. Проте сподіваємося, що безупинна, ретельна робота в бібліотеках та архівах дозволить у майбутньому мати більш повну й точну інформацію про ті чи інші видання та дасть можливість описати часописи до їхнього зникнення.

АНОТОВАНИЙ ПОКАЖЧИК

Україномовні видання

№ 1

ВІЛЬНА ДУМКА: Вістник Української Військової Ради Південно-Західного фронту. Бердичів, 1917. № 1 [№ 2, 19 листопада] – 1917. № 11, 29 грудня. [1918. № 13, 11 січня].

Ред.: комісія.

Вид.: Фронтowa рада.

Прим.: раніше видання мало назву "Козацька думка" (див. № 10). Кілька матеріалів подано російською мовою.

Наявність вид.: НБУВ: 1917. – № 6–11.

Газета містила офіційні матеріали, що найчастіше було подано в рубриці "Офіційні відомості" – це накази для Армії УНР, відозви з'їздів, оголошення про Установчі збори тощо. У деяких номерах є гасло "Нехай живе Українська Народня Республіка!" (№ 7–8). З № 9 активно провадили передвиборчу агітацію, друкували списки кандидатів до Установчих зборів УНР. Основним спільником Фронтowej ради була Українська соціал-демократична робітнича партія (УСДРП, список № 1). У передовій статті "Перед святами" (№ 10) редакція закликала готуватися до виборів як до "великого свята народження нової віри", народної самоповаги, адже "в наших руках – наша доля". До представників УСДРП належали: секретар з військових справ УНР Симон Петлюра, голова Військової ради Південно-Західного фронту Степан Нечаївський, член ЦК УСДРП Йосип Гермайзе, народний учитель із Бердичева Митрофан Прищепа.

Основні повідомлення вміщено в рубриках "Вісті з фронту", "По Україні", "Всякі звістки" (з № 11 – "Ріжні звістки"), "З газет та журналів". Тут ішлося про роззброєння більшовицького війська, участь Корпусної ради в охороні порядку, державні кошти та гроші України, автономію Бессарабії та вільну Біларусь тощо. Друкували повідомлення, кореспонденції, листи: "Кров пролилася" Петра П-ого, "Голос солдата" солдата Миколи Лепеха, "Хто кого перемаже", "Закляття" Галки, "Не ставайте серед дороги" W., "Божевільні" Ладя. Російською мовою опубліковано кореспонденцію "Російські соціалісти про сучасний момент" Алексопуло, "Відозву" та відповідь Генерального секретаріату.

Тимчасова передплата газети становила від 1 грудня до кінця 1917 р. 1,50 крб.

Ціна номера – 15 к.

Редакція часопису мала таку адресу: Бердичів, вул. Махновська, 54, Фронтowa рада.

Друкарню не зазначено.

№ 2

ВІЛЬНА ПРАЦЯ. Сміла, 1917. № 1, 22 травня.

Ред.: Фельдштейн А. Г.

Джер.: Кузеля З. З культурного життя України. Зальцведель, 1918. – С. 8; Нова Рада. – 1917. № 66. – 17 черв.

Ціна окремого номера 15 коп.

ВІЛЬНА ПРАЦЯ

Вісник Української Військової Ради Південно-Західного фронту.

№ 9, НЕДІЛЯ, 17 ГРУДНЯ 1917 РОКУ. № 9.

Голосуйте за список № 1.

РЕДАКЦІЙНА КОМІСІЯ

Листувати в редакцію за адресою: Бердичів, вул. Махновська, 54. Листувати в редакцію за адресою: Бердичів, вул. Махновська, 54. Листувати в редакцію за адресою: Бердичів, вул. Махновська, 54.

Список № 1

1. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

2. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

3. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

4. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

5. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

6. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

7. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

8. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

9. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

10. **Патисяк** Іван Миколайович, солдат, 1917 р. н., 1917 р. н., 1917 р. н.

Відповідь Генерального Секретаріату

Відповідь Генерального Секретаріату на листи читачів газети "Вільна Праця" за грудень 1917 року. Відповідь Генерального Секретаріату на листи читачів газети "Вільна Праця" за грудень 1917 року.

Чергова сесія Центральної Ради.

Чергова сесія Центральної Ради відбулася 17 грудня 1917 року. Чергова сесія Центральної Ради відбулася 17 грудня 1917 року.

25

Згадки про видання знайдено в київській газеті "Нова Рада", де зауважено, що "Вільна праця" – російська соціал-демократична газета, яка вийшла в світ у "день Шевченківського свята" (ідеться про перепоховання Кобзаря у Каневі). "Вона цілком "українізована" – від назви до друкарської фірми" (1917. № 66. 17 черв.).

Номер відкривався передмовою про Т. Шевченка "Панове Громадо!" та його поезіями "Заповіт", "Сестрі", "Я не нездужую", "Хоча лежачого й не б'ють", "Молитва", "І тут й всюди". Далі йшли публіцистичні статті "Чи бути Росії федеративною республікою?" Є. Малого, "Про українську справу Євгена Вирового" Л. Дейга і В. Посе та звернення "Братам українцям" А. Фельдштейна. Завершувався святковий номер поезією "Ще не вмерла Україна".

№ 3

ВІЛЬНА УКРАЇНА. Виходить щотижня; двічі на тиждень (з № 17). Умань, 1917. № 1, квітень – № 32, 31 грудня.

Ред.: Крижановський І. І., Камінський В. Д. (№ 5–7, із № 11), Ловецький Ф. (№ 8–10).

Вид.: Союз українських автономістів-федералістів в Умані.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2–9, 11, 12, 15, 17–28, 30–32; ДНАБ: 1917 – № 2–8, 10–12, 17–19; ЛННБ: 1917 – № 4.

"Вільна Україна" – одна з найцікавіших газет Черкащини, що виникла після Лютневої революції 1917 р. і відтворювала диференціацію української політичної думки в ті часи. У першому номері редакція звернулася до своїх читачів з такими словами: "Випускаємо нашу вільну газету українською мовою. Робимо це на те, щоб усе, що в ній пишеться, міг зрозуміти у нас, на Україні, всякий письменний і неписьменний. На нашій мові вже багато виходило перше і буде виходити тепер багато газет та книжок усяких: писало і пише по-нашому багатоосвічених людей – славних письменників та вчених наших. Дехто обзиває нашу прекрасну мову мужичою і сміявся з нас. Але це говорили або свідомі наші вороги, які повік хотіли zostавити нас темними, щоб до кінця віку збиткуватись та панувати над нами, або темні люди, таки ж часто

На останній сторінці "Вільної України" вміщувалася реклама. Починаючи з № 3, реклама заповнювала всю площу останньої сторінки. Із цього самого номера було введено новий "Кооперативний розділ".

Газета позиціонувала себе як друкований орган Союзу автономістів-федералістів в Умані й обстоювала засади федеративного устрою для Росії та автономії для України, про що свідчило гасло, уміщене на першій сторінці, під назвою часопису: "Домагаймося демократичної федеративної республіки для Росії та автономії для України!".

Значну частину газетних шпальт було відведено для роз'яснення ідеї автономії України. Це були як авторські матеріали (В. Камінського та І. Подорожнього), так і передруки з інших українських видань. Зокрема, у № 2 вміщено передрук статті про автономію України С. Вікула з петербурзької газети "Наше життя". Важливими були висновки автора: Нашу мову, якою ми говоримо змалку, назвали мужичою, котрою сором говорити порядній людині. Зі шкіл, церков, із суду, звідки тільки могли, виганяли нашу мову. Нам забороняли писати по-своєму книжки і газети, був навіть час, коли прилюдно не можна було заспівати нашої пісні... Наш чоловік часто виходив із суду обдуреним, бо не розумів "панської" мови судді, адвокатів, або законів, писаних "панською" мовою" (1917. № 1). У цьому самому номері надруковано текст "Українського народного гімну" ("Ще не вмерла Україна!"), який завершувався такими рядками: "Гей, Богдане, гей, Богдане, Славний наш гетьмане, Нащо оддав Україну Москві на поталу? Щоб вернути її честь, ляжем головами, Назовемся України славними синами...".

Уже з перших номерів "Вільна Україна" розповідала простим громадянам про права і свободи, які дала їм революція ("Що дала всім громадянам революція", "Про виборчі права"), розвінчувала таємниці управління в царській Росії тощо ("Хто такий Г. Распутін").

У газеті порушувалися проблеми не тільки відновлення українського культурного життя, а й задоволення потреб національних меншин. Редакція чітко пояснювала необхідність створення Української держави, а також оперативно інформувала жителів Умані та повіту про важливі події у країні та регіоні: "... про все те, що робиться в Російській державі, у нас, на Україні, і нашої столиці Києві, і скрізь по світі, треба конче всім нам знати, хто ж де кращого життя і хто хоче його мати. Про все це звичайно люди довідуються з газет, бо це і скоріше, дешевше буде коштувати, ніж як кожний раз посилати когось за відомостями в Київ" (№ 4). Матеріали видання свідчать про активізацію громадсько-політичного життя в регіоні. Це підтверджує, зокрема, повідомлення про те, що "в Умані, замість літературно-художнього гуртка, заснувався Український політичний клуб", а "в хлоп'ячій гімназії заснувався гурток українців" (№ 4).

"Вільна Україна" прагнула і сама ставати каталізатором цього процесу, підштовхуючи власними публікаціями читачів до виявлення громадської активності. Зокрема, у № 5 надруковано поради "Як заснувати Просвіту". Із цього самого номера почали систематично з'являтися дописи про маніфестації.

Газета активно заохочувала читачів до діалогу. Із № 7 від 11 травня редакція звертається до "всіх свідомих українців із проханням надсилати до редакції дописи про місцеве українське життя, подавати звістки про життя своїх гуртків, товариств, спілок та інших українських організацій". Від імені кооперативного комітету газета вмістила програму Уманської селянської спілки.

Видання систематично ознайомлювало з роботою Центральної ради, пояснювало її визначну роль у боротьбі за автономію України. "Тепер Центральна рада являє з себе начебто Український сейм (Думу), де вирішуються всі українські справи. Вона обороняє наші інтереси і дбає про те, щоб нам нарешті були повернуті ті права, які ми колись мали й які од нас одібрано російськими царями. Праця ж її дуже велика й надзвичайно важна для нас, українців. Особливо велике значення буде мати ця праця на Установчих зборах (Учредительном Собрании), де остаточно вирішиться питання про автономію України" (№ 7. 11 трав.).

У № 8 уміщено повідомлення про заснування при Центральній раді прес-бюро, метою якого було збирання та публікування у виданнях декретів, відозв, офіційних повідомлень "по всіх проявах українського життя" тощо. На нього також було покладено й обов'язки "сприяти розвиткові української преси та поширювати відомості про неї". Представники бюро працювали в багатьох містах України.

У № 9 надруковано доповідь В. Винниченка про сучасний політичний момент, виголошену на II Всеукраїнському військовому з'їзді, а також резолюцію Центральної ради, де зазначено, що потрібно якнайшвидше видати Універсал про запровадження в Україні автономного ладу, через те, що "стихийний рост українського руху набирає всебільших розмірів". У наступному номері надруковано і сам Універсал про автономію України. Передплата до кінця року з доправленням становила 3,50 крб. Номер коштував 7 к., із № 9, "через дорожнечу робочих рук та паперу", редакція газети змушена була збільшити ціну на номер до 10 к.

Видання виходило в електричній друкарні "Енергія" (м. Умань, вул. Дейновська).

№ 4

ВІЛЬНИЙ КОЗАК: популярно-військовий орган; тижневий вістник Генеральної Козацької Ради. Біла Церква, 1917–1918.

Ред.: Кінаш С.

Вид.: Всеукраїнська Генеральна Козацька Рада.

Джер.: Кузеля З. З культурного життя України. Зальцведель, 1918. С. 9.

Дані про існування вісника 1917 р., точніше, його реєстрацію, взято з дослідження З. Кузеля.

Прим.: газета почала виходити в січні 1918 р. Зокрема, у № 3 від 15 січня 1918 р. зазначено: рік вид. перший.

№ 5

ВІСТІ КОМІТЕТУ РАДИ СЕЛЯНСЬКИХ ДЕПУТАТИВ: тижнева селянська газета. Сквиря, 1917. № 1, 17 серпня – № 5, 14 вересня.

Ред.-вид.: Комітет ради селянських депутатів.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1–5; ДНАБ: 1917 – № 1, 2, 4, 5; БАН: 1917 – № 1–5.

Прим.: далі видання має назву "Вісті Ради селянських депутатів" (див. № 6).

Гаслом-рекламою газети стали слова: "Про все, що буде в повіті, на Вкраїні і на всьому світі робитись – в "Вістях комітету" буде міс-

титись!..", продовжені в закликах: "Щастя даром не дається, тільки той його достоїн, хто за нього в бої б'ється!", "В Рідній школі наша будучність!", "Борітеся – поборете. Вам Бог помагає, за Вас сила, за Вас Воля і Правда святая". Також наголошувалося, що "и" читати треба як московське "ы".

Перший номер містив звернення редакції до своїх читачів:

"Наша газета друкується тільки для селян і буде обстоювати тільки їхні інтереси... Хай не буде ні одної душі в повіті, яка би не читала своєї газети". Серед іншого, газета обіцяла розповідати про те, як працює орган селянства, повітова рада селянських депутатів, як ідуть справи у повітовому земстві тощо.

Видання друкувало різнопланові матеріали, проте на першому плані були ті, що висвітлювали українські питання. Стаття "Подарунок з Петрограда" (№ 1) розповідала про "утиски" Центральної ради, що чинилися з Петрограда, – з приводу обмеження складу секретаріату. Інший матеріал містив повідомлення про курси для вчителів, автор якого робив чіткий висновок: "В рідній школі наша будучність". У № 2 "Чого ми бідні та темні?" обстоювалися переваги автономії для України, а також закликали не нехтувати виборами.

Серед рубрик газети були такі: "Всякі звістки" (новини звідусіль, оголошення), "Дописи", "Народ сам собі". Зокрема можна було довідатися про події у селі Антонів, де майже всі мешканці записалися до Селянської спілки; щомісяця читачів інформували про кошти, зібрані для функціонування ради селянських депутатів тощо. У кореспонденції "Про вибори до Установчих зборів" Подорожній закликав жертвувати до виборчого фонду, щоб не пройшли багаті "панські" партії. У тому самому номері редакція нагадувала: "Готуйтеся! Незабаром вибори!".

Основний зміст публікацій – багатство і бідність, обґрунтування нових шляхів до соціальної рівності та справедливості. Подібні ідеї відображені у статті "Павуки та мухи" Лібкнехта, де подано образні порівняння: пани й фабриканти – наче павуки, а народ, прості люди – це мухи, яким необхідно виплутатися з павутиння багатіїв. Підзаголовком до матеріалу "Третій сніп" Подорожнього стали слова "веселі думки", адже автор прагнув заспокоїти селян через те, що не доведеться більше віддавати панам кожний третій сніп, і водночас заохочував до захисту своїх прав.

Редакція розміщувалась у Сквирі, у приміщенні Народного дому.

No 6

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 6–20; ДНАБ: 1917 – № 11; БАН: 1917 – № 6–11.

Передові статті мали зрозумілі й невигадливі заголовки: "І знову перемога селянства!" (№ 11),

"Земля та воля" (№ 16), "Перемир'я" (№ 17), "Українські Установчі збори" (№ 18), "Нова війна" (№ 19); тут розтлумачувалися основні політичні стратегії та завдання українського селянства. Подібної тематики дотримувалися й автори кореспонденцій і заміток: Н. К. ("Берімося гуртом будувати краще майбутнє"), Михайло ("Як бути далі з продовольчою справою"), Ол. ("Монастирська земелька та гроші"), Капкан ("Брати селяне"). У рубриці "Література, наука" запропоновано зміст журналів "Шлях" та "Українське пасішництво".

В останньому номері за 1917 р. (передова стаття "З Новим роком") редакція писала: "Минула весна революції – люті морози, буйні вітри знову хочуть скувати нашу країну. В теплій хаті, що ми вже збудували, – ми переживемо. Будемо міцно стояти, будемо боротись і ми... побороємо, бо знаємо, що після зими знову настане весна... Хай Новий рік принесе миру, волі й землі!".

Двічі в газеті зазначено, що з 1918 р. у Сквирі почне виходити "Нова молода «Спілка»", яка коштуватиме 4 крб на рік.

№ 7

ЗВЕНИГОРОДСЬКА ЗОРЯ: щоденна безпартійна політична, літературна й економічна газета. Тимчасово виходить три рази на тиждень: по понеділках, середах і п'ятницях. Звенигородка, 1917. Чис. 1, 1 травня – чис. 28, 3 липня.

Ред.: Пищаленко Г.

Вид.: Звенигородська земська управа.

Наявність вид.: НБУВ: 1917. – Ч. 1–28.

Першу згадку про появу газети знаходимо на останній сторінці уманської газети "Вільна Україна" (1917. – № 3), де вміщено рекламнo-інформаційне повідомлення про те, що "приймається передплата на нову щоденну безпартійну політичну, літературну і економічну газету на українській мові «Звенигородська зоря»". Вказано дату виходу в світ – 1 травня 1917 р. та головне завдання часопису – обороняти "інтереси трудівничого українського люду".

Обстоюючи інтереси передусім "трудівничого українського люду", кореспонденти дбали про зрозумілі й доступні матеріали, що стосувалися політичного моменту Україні та майбутніх шляхів розвитку держави. На шпальтах "Звенигородської зорі" опубліковано передові статті "Національне свято" (ч. 3), "Три обов'язки" (ч. 4), "Перед бурею" (ч. 16), "Зберігаймо згоду в громадській справі" тощо. Цю тему продовжували публікації інших дописувачів, як-от: "Одинадцятиліття Державної думи", "Організація просвіти на селі" та "Кооперація" П. В., "Організація селянства" А. Янушкевича, "Кооперативи, помагайте" "Просвітам!" М. Кривошеєнка, "Богданів договір" В. Ф., "Про об'єднання селянських спілок" Івана Качуренка, "Автокефалія української церкви", "Проросійські товариства" і "До Шевченкових свят" Павла Мазюкевича.

Видання не відмежовувалося від літературно-мистецьких подій, про що свідчили рубрики "З газет і журналів", "Нові українські книж-

34

ки, журнали і газети", "Рецензії", "Театр і музика", де друкувалася інформація про нові періодичні й не періодичні видання. Наприклад, згадувалися книги М. Грушевського, П. Височанського, часописи "Рідне слово", "Боротьба", "Вільна Україна", "Нова Рада". Короткі огляди театрального життя пропонували Лель, П. К., О., М. Кола.

Художню творчість літераторів-початківців теж можна було знайти на сторінках видання, наприклад вірші "Раби" і "До боротьби" М. Коваленка, "Прояснилось світле небо" Ів. Карпова. Найактивніше тут друкувався П. Мазюкевич ("Словом правди озброєні ми...", "Берім цеглини, несім на мури...", "Я палій...", "Мов Богом забутих...").

Газету за 22 травня 1917 р. (№ 10) присвячено Шевченківським дням. Ідеї шанування Кобзаря, сповідування його ідеалів вільної України викладено в передовій статті "Борітеся – поборете", матеріалі "Шевченко – апостол правди і любові" П. В., замітці "Найкращий пам'ятник" Ю. Волкова, поезії "В Керелівці – свято..." П. Мазюкевича. У подальших номерах шевченківська тематика продовжувалася – це й вірші "На вічну пам'ять Т. Шевченкові", "Воля", "Букет" М. Коваленка, кореспонденції "З приводу Керелівського свята" і "Керелівські торжества" Ю. В., і навіть фейлетон "Сто «поганих внуків»" (дискусія з газетою "Киевлянин") Олекси Северіяна.

Рубрика "Одповіді редакції" допомагала підтримувати зв'язок із читачем. Зокрема опубліковано кілька листів ("Голоссела" матроса Григорія Тисуна, "Лист робітникам" Приїзжого).

На першій сторінці 28 числа редакція вмістила роз'яснення для читачів: "через погіршення технічних обставин, яких зараз перемогти не можемо, газета з липня припиняється. Передплата буде повернута". Вона до кінця року становила 10 крб, на 6 міс. – 7,25, на 3 міс. – 4 крб.

Газета виходила у світ у друкарнях Звенигородської земської управи та Ю. Юдицького.

№ 8

КАНІВСЬКА ДУМКА. Канів, 1917. № 1.

Джер.: Книгарь. 1917. № 2. С. 77.

КАНІВСЬКІ ВІСТІ: освідoмляючий політичний, економічний та літературний листок. Виходить чотири рази на місяць щоп'ятниці. Канів, 1917. № 1, 14 липня – № 6, 25 серпня.

Ред.: Варавва Г.

Вид.: Канівська земська управа, Канівський комітет селянської спілки.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 6; РДБ: 1917 – № 1–3; БАН: 1917 – № 1–3.

Видання вийшло із гаслом: "Нехай живе федералістична, демократична республіка і автономія України!" Перший матеріал – "Чи потрібне нам земство?" – стосувався необхідності цієї організації на селі. Як зазначав автор статті Г. Варавва, земства покликані наводити лад, а ті, хто проти них, – неосвічені або провокатори. Інше питання – якість роботи земств, адже ті звикли годити лише панам. Користь від земства автор пояснює селянам на простому прикладі: один селянин не зможе утримувати лікаря у селі, але все село, гуртом, надавши повноваження земству, може собі це дозволити (№ 1). Рубрика "Оповістки" наводила спадла про місцеві судові справи "Хроніка", характерна для білвини з різних куточків України земства, постанови про збирання поділу кіп. Серед оголошень повідомлення, що "за недостаткувати зменшеним розміром".

[illegible]

Контора, редакція та друкарня розміщувались у Каневі, у приміщенні Верхньої управи. Режим їхньої роботи – з 9 до 15 год.

КОЗАЦЬКА ДУМКА: Вістник Української Військової Ради Південно-Західного фронту. Бердичів, 1917. № 1, 29 жовтня – № 5, 8 грудня.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2-5; ДНАБ: 1917 – № 1.

Матеріал "До виборчого фонду" детально розповідав про те, як "подавати голос". Причому в тій частині, де описувався процес запов-

37

нення бюлетеня, чітко наголошувалося: "На папері тільки треба написати: Номер третій, або номер 3" (Партія українських соціалістів). У зверненні до "Товаришів українців" редакція також закликала голосувати за цю партію та пропонувала прізвища делегатів, де другим номером був С. Петлюра.

На шпальтах газети опубліковано "Зразковий статут Української Військової громади", визначено її завдання – об'єднати вояків українців (офіцерів, солдат, військових урядовців та інших членів "даної військової одиниці"). Стаття "Важна хвиля" М. Грушевського закликала до дії, оскільки "кожний народ повинен пильнувати скрізь і завжди – коли хоче мати права". Інші публікації "Козацької ради" містили статті: "Установчі збори України" та "Наші завдання" Ст-ова, "Похід проти Центральної Ради" Шіяна, зарисовка "Галицькі українці" Т., фейлетон "Земляк, коли лізе в кошару" Різника, вірш "Гасло" М. Підгірного тощо.

Ціна номера газети становила 15 к.

Редакція розміщувалась у Бердичеві (вул. Мостова, 2). Випускали газету у друкарні Я. Барденштейна (вул. Микольська, 9).

№ 11

КОЗАЦЬКА ДУМКА: українська військова газета. Виходить двічі на тиждень. Бердичів, 1917. № 1, 21 жовтня – № 2, 24 жовтня.

Ред.: Ковжун П. і Фурса П.

Вид.: Виконавчий комітет Української корпусної ради 26-го армійського корпусу.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917. № 1, 2.

Перший номер відкривався зверненням "До читачів", де йшлося про стан друкованого слова на фронті, адже туди газети не завжди доходили. Редакція стверджувала: "Правда, маються у нас всякі місцеві "армейские известия", але вони ставляться байдуже до життя певної частини війська – українців і навіть свідомо обходять його". Саме для такої частини населення український рух здавався нічим іншим, як "марення божевільного".

У статті "До боротьби за мир" редактор П. Ковжун зосередив увагу на політичних проблемах: на переговорах згадувалися всі народи

Німеччини, Туреччини, Англії, а про народи в Росії "ані слова не згадано, окрім Ляхів, Финів та Євреїв". Виникає дивна ситуація, ніби українців та українського питання не існує взагалі. Це саме стосується деяких інших народів, які входили до складу Росії. Автор випуску № 2 "Російські соціалісти-революціонери і ми" Українець С.-Р., розвиваючи тему українського питання, жалкував, що російські соціалісти-революціонери "завдяки своєму вкорінившомуся централістичному поглядові" не розуміють, що кожен окремий народ хоче творити своє життя, тому й прагне до федеративної республіки.

У рубриках "Життя військових українців", "З газет та журналів", "Партійне життя" йшлося про українську військово-соціалістичну конференцію Румунського фронту, подавався список кандидатів до Установчих зборів, висунених на конференції (список № 1), де другим номером значився С. Петлюра.

Передплата на місяць становила 50 к., ціна номера – 15 к.

Редакція розміщувалась на вул. Мостовій, 2.

Липовецькі вісті (1917. № 59–113) – див. "Липовецкие известия" (№ 20).

№ 12

НАРОДНЄ ДІЛО: газета народніх організацій Радомиського повіту. Виходить тричі на тиждень. Радомишль, 1917. № 1–64, 6 грудня.

Ред.: Нечіпоренко А. Д.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 23, 28–29, 33–54, 56–62, 64; ДНАБ: 1917 – № 33, 35–37, 42, 45–48, 50, 58–60; ЛННБ: 1917 – № 61; БАН: 1917.

Кожен номер видання починався закликом: "Щоб бути хазяїном землі, яку він (селянин. – авт.) поливає своїм потом, треба голосувати на виборах до Установчих зборів за список Української селянської спілки, Української партії соціалістів-революціонерів і Української соціал-демократичної робітничої партії". Друкувалися різні накази ("Губернським комісарам"), публікації про діяльність Центральної ради ("Свято проголошення республіки" – репортаж про святкування в Києві заснування УНР).

Постійна рубрика "Вісті з сіл" інформувала про те, кого звільнили чи призначили на місцях, подавала місцеві новини ("Ворожнеча між учнями українцями і євреями у Іванковій хлоп'ячій гімназії", "Присяга Українській республіці" тощо). Серед дописувачів – А. Моталенко, Горностай-полець, Задорожній, Т. Карпенко. Існували також рубрики "Місцева хроніка", "Хроніка", "Останні вісти", "Українське військо", "З громад", "Українське життя", "По Україні".

Друкувалися замітки й кореспонденції на актуальні теми, серед них: "Партія жебратить", "Не рубайте лісів" і "Нові батьки города" Певного; "Вони" хочуть влаштувати" і "Як" вони "просвіщають народ" Твердого, "Вовки в овечій шкурі" Каеля; "Нові вибори", "Волосні народні ради і волосні управи", "Хто хазяїн, чия хата?" О. Бобровника. Серед інших авторів – Титаренко, Мандрика, Новий, О. Лесь. Читачам пропонували поезії В. Самійленка і Б. Грінченка.

Розлогу статтю із продовженням "Практичні завдання народного вчителя в сучасний мент" опублікував Самотній, цикл "З біжучого життя" запропонував Б. Бондаренко. Останній зауважував про скрутне становище "молодої української школи" (№ 62), закликав її підтримувати і розвивати, "давати гроші на рідну школу". А взяти їх потрібно із податків, які громадяни мають сплатити до народних управ. Тоді діти виростуть "не стовбурами, а вільними громадянами вільної України".

Передплата з 1 серпня до кінця року становила 3,50 крб, відповідно з 1 жовтня – 3 крб, на 1 міс. – 1 крб. Ціна номера – 6–8 к.

Редакція розміщувалась у Радомишлі, у приміщенні Управи народного господарства.

Газета виходила у друкарнях Х. М. Фельдмана та Е. І. Заїздного (із № 28).

Ціна окремого № 8 коп.

Вісник 7 Листопада 1917 г.

НАРОДНЕ ДІЛО

Газета народних організацій
Радомиського повіту.

— Адреса: —
Радомишля на Київщині,
Управа Народного Господарства.

Увага! Передплата з 1-го серпня до кінця року з крб. на один місяць 1 крб. Передплата приймається тільки з 1-го числа.

№ 59. Виходить тричі на тиждень. № 59

Товариші-селяне Київщини! Хто хоче, щоб український народ був сам хазяїном на тій землі, яку він поливає своїм потом, хай голосує на виборах до Установчих Зборів за список Української Селянської Спілки, Української партії соціалістів-революціонерів і Української соціал-демократичної робітничої партії, який іде по Київщині **під № 1** (Список по телефону г. Київ)

Вибори до Установчих Зборів одкладено на 26 листопада

До Громадян Радомиського повіту.

Через неакий розрив у Петрограді Центральний Уряд потеряв деякі зв'язки з нашими краями. На Україні почалися анархічні заходи.

Українська Центральна Рада і Генеральний Секретаріат щоб припинити безладдя всю владу на Україні взяли до своїх рук, завдяки чому на Україні наставили спокій.

Привамо всіх громадян повіту користися розпорядженнями Українського Генерального Секретаріату і його представників і підтримувати над і спокій.

Тільки тверда власть Генерального Секретаріату на Україні дасть

нам порядок, доведе нас до Установчих Зборів, збереже волю і Велику Російську Республіку.

Розум. Півножний Комісар Центрального Уряду і Українського Генерального Секретаріату
Г. І. Карбальвич.

Громадяне!

У п'ятницю 10 листопада Українська соціал-революційна партія та Українська селянська спілка улаштує день виборчого фонду до Установчих Зборів.

Закликаємо всіх допомогати матеріальному та моральному успіху цього діла.

Особ, які згодяться би прийняти участь в організації Збору, просимо сповістити організатора **д. М. Робакінського** — Управу Народ-

ного Господарства, видад народнього здоров'я.

Що зробилося.

В Петрограді "бolshevik" виступили проти Временного Правительства. "Bolshevik" — це соціал-демократи, які прагнуть змінити те, що зараз, одні розмазом треба всю владу передати пролетариату, аби то робітникам. Інші соціалісти думали, що треба, щоб так раніше некому нічого цього робити. Але до цього не підготувано групу і через це народ не міг зрозуміти такої власті, роботи бекати будуть завеста серія, добрий хай район. А врятувати Правительство було не все з соціалістами, а серед нього був в буржуазні міністри. Отже з цих не погодилися "bolshevik" возмоз скласти Правительство, щоб поставити себе. Цього вони в добачили: тепер закін. Корнського в Петрограді головує. Діліти—bolshevik. Але через це розпочалася боротьба між більшовиками та військом Корнського. І в цей час, коли пишеться ця стаття, не

№ 13

ПРАЦЯ. – Умань, 1914.

Джер.: Животко А. П. Історія української преси. – С. 210; **Ігнатієнко В. А.** Українські нелегальні видання рр. 1914–1917 // Бібліологічні вісті. – № 1 (10). – С. 70; **Черняков Б. І.** Джерела до історії української преси учнівської та студентської молоді (XIX – початку XX ст.). – С. 31

РІДНЕ СЛОВО. Виходить щотижня. Біла, 1917. № 1, 23 червня – 1919. № 1, 1 січня.

Ред.: Соловейчук М. Вид.: "Українська громада".

Джер.: Рудий Г. Я. Преса України 1917–1920 рр. С. 59.

Газета не має стосунку до Білої Церкви. Мається на увазі містечко Біла Підляська (територія Польщі).

№ 14

СЕЛО: видавництво учительської й селянської повітових спілок. Виходить щотижня. Сміла, 1917. № 1, 24 червня – № 9, 17 грудня.

Ред.: Гриценко Ю. І. (із № 2).

Вид.: Повітова учительська й селянська спілка.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2–9; ДНАБ: 1917 – № 1–4; РДБ: 1917 – № 1; БАН: 1917.

У першому номері редакція наголошувала на необхідності існування народної газети в такий важливий і відповідальний момент. У вірші "Поклик матері" Г. Стороженко писав: "Радій, ненько Україно! Вже зіхоче сонце!".

Новини здебільшого подавалися в розділах "Рада при повітовім комісарі", "Виконавчий комітет при комісарі" тощо.

Головним питанням, яке постійно порушувала та на якому наголошувала газета, була національна належність і значення української проблеми для багатонаціональної Росії. Редакція прагнула ширити

Важливі історичні моменти прагнули зазначити й інші кореспонденти газети. Наприклад, автор статті "Україна і Переяславський трактат" (№ 4) доводив, що Україна приєдналася до Росії власного війська, заохочуючи до цього, що Україна єдналася з Москвою, а як держава з республіканськими рисами присвячено прийняттю II Універсалу та питанню автономії. Наприкінці статті наведено типні повідомлення з різних місць України, зокрема свята у с. Лозанівка (№ 1).

Ціна номера газети становила 8 к.

Газета виходила у місцевій друкарні В. М. Лепського.

42

СЕЛЯНСЬКА ДУМКА. Виходить двічі на тиждень. Бердичів, 1917.

№ 1, 11 вересня – 1918. № 28, 2 січня.

Вид.: Бердичівське інформаційне бюро.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1-7, 11-18, 21-25; ДНАБ: 1917 – № 1-27; РДБ: 1917 – № 11 (мікрофільм).

На першій шпальті № 1 опубліковано заклик: "Нехай живе автономна Україна у складі федеративної Росії!".

Передові статті, як правило, мали такі назви: "Від редакції", "Від Генерального Секретаріату України", "Від Ради Селянських Депутатів" тощо. У них подавалися різноманітні звернення, офіційні новини та повідомлення Генерального секретаріату ("Новини 3-го повітового з'їзду", "Список кандидатів селянської спілки").

Основними рубриками видання, де подавалися новини або офіційні матеріали, були: "На фронті", "До виборів", "По Україні", "З життя повіту".

Здебільшого кореспонденти висвітлювали питання просвіти, національної належності, міжнаціональних відносин. Зокрема, у статті "Наша рідна мова" Л. Г-ий зазначав: "Україна зараз у хвості. Московія більш освічена, ніж Україна". До того ж "чужа школа відбиває охоту до книжки", а схожі за звучанням, але відмінні за значенням слова в українській та російській мовах уводять в оману (напр., *люлька*, *дивитися*, *дурно*). Тому слід навчати дітей рідною мовою. У кореспонденції "Що таке «Просвіта»" (№ 4) розповідалося про те, як засновуються і яка ко-

ристь від таких організацій. Кілька історичних публікацій стосувалися болючої теми – боротьби України за автономію ("З історії боротьби України за автономію"), причому в кожній статті розглядалися різні періоди та шляхи цієї боротьби.

Не могло видання обминути й політичні питання. Приміром, повстання більшовиків розглядалося як сумна звістка, оскільки до нього приєдналося чимало "грабіжників, дезертирів, чорносотенників" (№ 15. 2 листоп.). На майбутніх виборах до повітового земства газета закликала голосувати за Селянський список. Матеріал "Про книжки" (№ 6) присвячено необхідності мати "свої правдиві, а не брехливі книжки та відозви". А особливо це важливо напередодні виборів. Серед чесних книг, як зазначалось у статті, були: "Який державний лад мусить бути" П. Головка, "Хто ми й що нам робити" Григор'єва-Нашого, "Про старі часи на Україні" М. Грушевського.

У № 4 містився і заклик до передплати українських видань, таких як "Нова Рада", "Боротьба", "Світова зірниця", "Народна воля", "Воля", "Робітничка газета" та "Гілля".

Передплата на 1 міс. становила 75 к., на 3 міс. – 2 крб. Ціна номера – 10 к.

Редакція розміщувалась за адресою: Бердичів, "Просвіта". Газета виходила у друкарні Я. Барденштейна (вул. Микольська, 9).

№ 16

СЕЛЯНСЬКА ДУМКА: Газета Таращанської Української Селянської Повітової Спілки. Виходить щотижня. Тараща, 1917. № 1, 3 серпня – № 18, 27 грудня.

Ред.: Захаржевський М., редакційний Комітет повітової селянської спілки (з № 7), редакційний комітет (з № 10).

Вид.: Комітет повітової селянської спілки (№ 2), Таращанська повітова селянська спілка (з № 3).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1–18; ДНАБ: 1917 – № 1–13, 17; РДБ: 1917 – № 1–14; БАН: 1917.

Часопис мав популярне на той час гасло: "В єднанні наша сила!". У № 1 редакція звернулася до читачів з такими словами: "Оце перед

Газету видавали у друкарні Я. М. Подгаєцького (вул. Дворянська).

45

ЧИГИРИНСЬКІ ВІСТІ. Виходять один раз на тиждень. Чигирин, 1917. № 1, 13 листопада – № 4/5, 18 грудня.

Ред.: Ред. комітет. Відп. ред.: А. Гуля.

Вид.: Українська селянська спілка, Українська учительська спілка, товариство "Просвіта".

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1-4/5; БАН: 1917 – № 1.

Редакційний комітет оприлюднив свої завдання у такий спосіб: "Якнайширше освічувати життя повіту", а громадяни щоб стали в допомозі своєю працею, надсилаючи власні думки, зразки сучасного життя (№ 1). Рада товариства "Просвіта" теж висловила свої побажання, закликаючи до боротьби за кращу долю:

"Несіть, панове, свої сили, полум'я своєї душі на костер освіти, щоб він своїм могутнім світлом розвіяв ту темряву, котра хоче опанувати на Україні... В єднанні – сила" (№ 2). Найпопулярнішим було гасло "Нехай живе Українська Народна Республіка!".

З огляду на зміст публікацій, видання перебувало під впливом Української партії соціалістів-революціонерів. Часопис виступав за конституційні свободи, політичну свободу хліборобів, право будувати новий громадський та економічний режим, зрозумілий і вигідний селянам. Проте листопадові події 1917 р. редакція зустріла насторожено, оскільки есери не були в захваті від очікуваного приходу до влади більшовиків, у яких вони небезпідставно бачили політичних ворогів українського селянства.

Значну увагу газета приділяла питанням українського національного державотворення, формуванню українських Збройних сил, зовнішньополітичним відносинам із Росією тощо. Важливого значення газета надавала підготовці до проведення Українських установчих зборів;

номер за 18 грудня відкривався закликом: "На Київщині голосуйте всі до Українських установчих зборів за список № 1 селянської спілки та Українських соціал-революціонерів".

На сторінках "Чигиринських вістей" опубліковано чимало офіційних документів. Зокрема, це і відозва українських соціал-демократів "Солдати-українці, бережіть Українську республіку", де висловлювалося занепокоєння подальшою долею української державності після приходу в Росії до влади комуністів і містився закликом до українців не піддаватися на пропозиції розпуску Центральної ради і створення замість неї більшовицьких "Советів", бо в цьому полягає головна загроза втрати державності: "...чи не оддадуться і знову нерозумні хохлики у пазурі руських самодержців?". Редакція газети зверталася до українських солдат із закликом не слухати ворогів українського народу: "А в Петрограді вже панують нові самодержці. Звуться вони народними комісарами, більшовиками і самодержавно і безпардонно знущаються вони з усяких свобод. І на нашу свободу теж зазіхають... Так само, як 254 роки тому московські царі та бояре одняли у козачої республіки її війська, так само тепер московські більшовики у Народної Української республіки хочуть одняти її народне військо. Уже більшовик Криленко присилає нашому командуючому приказ слухатися його. Уже руські більшовики не дозволяють українцям виділятися у свої полки...".

Закінчувалася відозва такими словами: "Солдати Українці! Хохли ви чи українці? Підбрехачі ви московських учителів, чи сини своєї землі? Коли сини своєї мужицької, змученої, ограбованої руськими панами землі, то не давайте дурити і грабувати її далі!".

У газеті існували рубрики "Мійське (городське) життя" (факти із життя Чигирини та його околиць), "По Україні" (повідомлення про актуальні події в державі) та "Поповіту" (здебільшого замітки про важливі краєві події). Зокрема, у рубриці "По Україні" повідомлялося про випуск кредитних білетів на 1000 крб, ішлося про оголошення Велико-росією війни Україні, призначення Головнокомандувача Українського фронту: "Генеральний Секретар С.Петлюра призначив генерала Д.Щербачова Головнокомандуючим Українського фронту. Український фронт складається з румунського та Південно-Західного фронтів". У рубриці вміщено оголошення про проведення сесії Центральної ради та Другого повітового з'їзду Вільного козацтва.

Серед авторських публікацій привертають увагу замітка "По нетрях та болотах" Монка, вірші А. І. ("Під Канівом", "В Україні рідній", "Руїни", "Обліг"). Народному Кобзареві присвячені рядки поезії А. Г.:

Несемо високо за хмари
Батьку пісню волі,
Щоб почув він – не даремне
Сліз і крові море,

Щоб почув він, як кайдани
Діти розрівають,
Та на вільній Україні
Заповіт лунає.

Передплата газети на 1 міс. становила 60 к.

Редакція "Чигиринських вістей" розміщувалась за адресою: вул. Софійська, 16, товариство "Просвіта".

Газета виходила у світ у місцевих друкарнях А. Кагана і Я. Звенигородського.

№ 18

ШКОЛА І ЖИТТЯ. Виходить двічі на місяць. Сквир, 1917. № 1, 30 жовтня – 1918.

Ред.: Ішук В.

Вид.: Ученицьке товариство "Юнацька спілка".

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2, 3; РНБ: 1917 – № 1.

Двотижневик адресовано молодому поколінню. Він виник за правління Центральної ради – періоду, що давав надію українцям на власну самостійність, утвердження демократії. Тож історичні події визначили напрям видання – *плекання національної самосвідомості та патріотизму серед юних українців, пропагування власної культури, мови і науки.*

Уже в перших номерах пролунали заклики до сквирських гімназисток поважати рідну мову: "Товаришки! І ми, як діти свого краю, і ми маємо свою мову... Чого цей глум, це презирство, це зневажання у неї до нас? Скажіть? Ви кажете: "Це бридка мужицька мова, ця мова не

для інтелігентів!" Чудні далєбі Ви! Скажіть, яку мову почули Ви з вуст матері, скажіть, яка пісня лилась над Вашою ко- лискою, як ви лежали в ній. Скажіть, хіба інтелігенти ті, хто зможе і зміг одцуратись своє їмови! Сором і біль, тяж- кий пекучий біль! Ви знева- жаєте усе святе. Ви топчете і кидаєте "мову диямант" під ноги, як сказав поет. Сестри, Ваші щоки не горять, ви мо- жете це спокійно читать і ду- мать? Сестри, ми ж робітниці будемо для краю, але які ж вони з нас будуть, як ми не знаєм рідної мови, мови, кот- ру вжива народ! Згуртуємось до купи і добиймось вчителя своєї мови, добиймось, щоб рідна мова зазвучала в стінах гімназії і ми почули її кохану, любу, рідну!" (№ 2).

Часопис закликав продовжити справу попередніх поколінь: "Треба братись до роботи, до великої і тяжкої для нас, юнаків, роботи. На ко- жному з нас лежить великий обов'язок – обов'язок виробить з себе громадянина нашої славної України. Ми ж сили, котрі піддержать, піднесуть нашу бідну відчизну, котрі віддадуть все своє для її долі, її щастя. Хай ми, юнаки, будем втіхою для тих, хто вже напруцював для рідного краю, хай на нас спиниться їх радісний погляд, хай душі тих, котрі вже близько до могили, одійдуть з радістю й твердою наді- єю, що їх діло, що їх праця не вмерла, що єсть молоді юнацькі сили, котрі вийдуть на цей тернистий глухий шлях – праці для рідного краю, для рідного люду... Гуртуйтеся, друзі, засновуйте товариства, єд- найтесь з нами, звертайтеся за інформаціями, приймайте участь в на- шім органі, мета которого – показати громадянству душу, розум, потре- би сучасного учня-юнака" (№ 2).

Оскільки видання орієнтовано на молодь, тому літературні твори (оповідання, вірші) були ліричними й висвітлювали життя учнів і гім-

„ШКОЛА І ЖИТТЯ“

видання „Юнацької Снілки“

Двоп'ятини́вник
Понеділок 30. Жовтня 1917 р.

Умови передплати:

№ 1 До кінця року 2 коб.

Адр: Сквира «Юнацька Снілка»

Зміст

1) Задаки 2) Передосма 3) Історія Юнацької Снілки 4) Революційні Нариси 5) Змнт-тє Франка 6) Країна Візвольна Тєлє 6) Хроніка 4) Гумор

№ 1

Сквира, 30 Жовтня

До Вас звертаємося товариш- юнки з проханням підтримати наш початок, з проханням з'єднатись з нами і спільними силами виявити голос юнаків підняти високо в гору наш молодий вільний юнацький по- пор. Хай слова поета: На' вас зав- язати юнаки. Борщі за щастя України! нлазу найкращі гадки, мні спові- данні єдині здійснюються. Наша праця поставити нас в ряди борщі за ш- стя, полю рідного краю, відроді Кра- їни.

Пованні читачі!

Посиласи в світ свій проший номер журналу, своє перше лтер- турне вітє і до Вас звертаємось, поважні читачі з проханням про- стити всі збиди нашого пачинку. Су- часний мент. се час організації, єднання та кипучого пайкого життя, се час горячої праці на, рідний ниві під рідним тєлим яєбоні України, і в час цієї праці, життя, прокинувся

наш Сквирський пачок Українсь- Палки бажанням учня юнака стало зрозити хоч що небач, хоч сїм- напєний пєловити за сїною ниві, хоч одно новєйше стєбло. Він не хоче стєяти в сїй час за дорогою життя – лиш бути нагладцем зєщ- кавлєним. Наш учень соганїзуєвсь, гаслом своїм зєлє, посєда для рід- ної школи і зєлєні! Починаючи, онда- вати сїм малєнький орган, юнак- бажє щоб його думки, думки бєть- може й мєлєсєлє, не значні і сїрі, а все ж ширі і по юнацькі палєні лєбачис громадянство. Цї б в шир- окому річку сучасного громадянського життя виплєвєтєся налим, зєть чєть- помїтним дєрєвчєм гєлов, учня юнака. Щоб громадянство помїтало не пєлємоу учнєві в формування з- нього людини пєлєві, в формування його поглядє, як житєря так і по- лїтїчє, в формування ширєго вільного сина вільної і славної Укра- їни і ширі зв'язанє зв'язанє, тє- ні юнака та громадянства ми ду- маєм, що стєє наш сїй журнал. Сєй журнал і стєє майже гєрєвою

нацистів. Проте навіть серед художніх творів можна знайти заклики до дій, плекання патріотизму серед молоді. Наприклад, в оповіданні "На чужину чи додому?" (№ 2), де гімназист вирішує будувати своє життя лише в рідному краю.

Журнал мав доволі широку тематичну палітру і містив такі рубрики: "Циркуляр" (передрук і пояснення державних указів, що мали велике значення для України), "Хроніка" (короткі замітки про місцеві події, зокрема діяльність "Юнацької спілки" у Сквирі), "Історія" (літопис спілки), "Заклик" (патріотичні звернення до молоді), "Гумор". Крім цих матеріалів, видання подавало відомості про подібні організації в інших містах, зокрема "З життя Хорольської юнацької спілки". "Статут" містив такі основні завдання: "1) поширення національної свідомості між українським юнацтвом; 2) розумовий розвиток учнів; 3) самонавчання; 4) самовиховання; 5) піднесення політичного рівня юнаків; 6) патріотичне, естетичне й фізичне виховання юнаків; 7) поліпшення економічного добробуту школярів і юнацтва".

Часопис намагався прищепити молоді любов до рідного краю, своїх попередників, усвідомлення своєї національності, уміння цінувати досягнення науки й культури, знищити байдужість до суспільно-політичного життя України, спонукати до дії, адже "кожна людина – це окрема цеглина в будівлі, званій національність". Наприклад, у статті "До учнів Сквирщини!" подано заклик: "Єднайтесь з нами, засновуйте філії нашого товариства. До купи, до праці, браття, і хай сон, байдужість, апатія щезне, і ми станемо юнаками-робітниками, втіхою для наших працюючих батьків" (№ 3).

Редакція видання зверталась і до батьків учнів. У № 3 (рубрика "Циркуляр") надруковано державний документ, який двотижневик трактував у такий спосіб: "Нині кожен народ може розвиватися в повній мірі і будувати життя своє так, як треба для його щастя". Поряд із ним розміщено заклик "До батьків!", де йдеться про те, що "своєю волею на чолі всього українського народу поставлено Центральну Раду", тому нині, як ніколи, слушний час нарешті запровадити українську мову в навчальних закладах: "Ви, батьки, – повинні подбати, щоб цього року також і в середніх школах зазвучала рідна мова, бо це Ваш батьківський обов'язок".

Ознайомлюючи із життям і творчістю українських письменників, редакція прагнула показати їхнє значення для розвитку культури. Скажімо, "... заслуга Котляревського в історії українського письменст-

ва незмірно велика. Він перший на Україні почав писати народною мовою і положив своїми писаннями початок нової художньої літератури української. Року 1798 в Петербурзі надруковано першу книжку українською мовою – три частини з "перелицьованої Енеїди", а згодом "Оду до князя Куракіна", "Наталку Полтавку", "Москаля Чарівника". Від писань першого українського поета віє живим духом народнім, щирим спочуттям до народу та вболіванням над його тяжкою долею". Ішлося також і про творчість Г. Квітки-Основ'яненка, М. Вороного, згадувалося про Г. Сковороду.

Авторами журналу були О. Безсилий, В. Ішук, Антон, Іскра, Л.

Передплата до кінця року становила 2 крб.

Редакція розміщувалась у м. Сквирі в "Юнацькій спілці".

Двомовні видання (українською та російською мовами)

№ 19

КАНЕВСКАЯ НЕДЕЛЯ: русско-украинская еженедельная газета-журнал. Выходит еженедельно в г. Каневе по пятницам. Канів, 1913. № 1, 11 січня – № 13, 28 квітня.

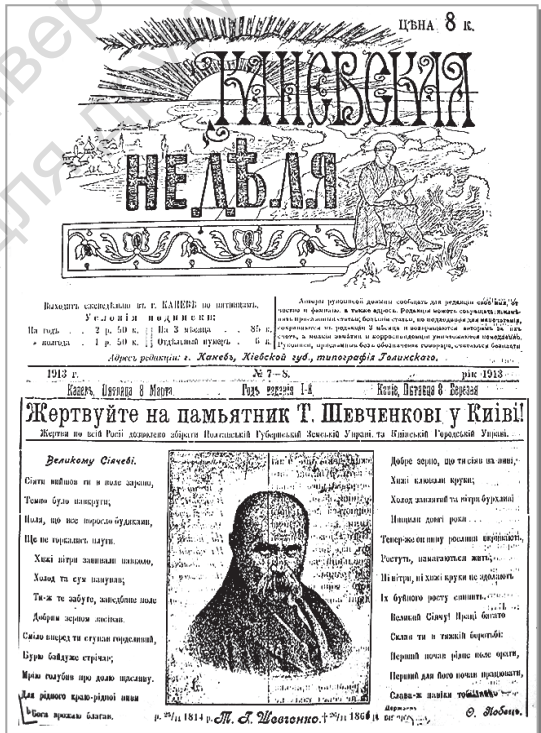
Ред.-вид.: Сергеев А. С.

Прим.: матеріали друкуються українською і російською мовами.

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 1, 7–9, 12; ЛННБ: 1913 – № 1–13; РДБ: 1913 – № 1–13; РНБ: 1913 – № 1–13; БАН: 1913 – № 1–13.

Перший номер вийшов із запізненням "з огляду на технічні труднощі"; наступний подвійний випуск вийшов друком 18 січня 1913 р. У передовій статті йшлося: "Кожний день провінційного життя відображає в собі, як у дзеркалі, ті інтереси, якими живуть культурні центри. Провінція, що здаля здається глухою, зануреною в летаргію, байдужою до тих явищ, які хвилюють громадську думку, насправді завжди уважно вловлювала кожний подих життя"; ні відстань, ні відсутність хороших шляхів сполучення, ні штучні перепони не могли "витравити" зацікавлення провінції широким суспільним життям.

Події початку ХХ ст. і різні реформи цей інтерес

"привели" навіть до "ведмежих закутків", але на селі та й загалом у провінції народилися як позитивні, так і негативні течії, загострилися суспільні процеси (1913. № 1). Зазначалося, що колектив прагне до якнайповнішого безпартійного висвітлення подій російського та українського життя, постійного ознайомлення провінції з її життям у всіх його виявах. Водночас розмова з читачем проходила, поряд із російською, і "рідною місцевому населенню українською мовою".

Газета містила такі рубрики: "За тиждень", "За кордоном", "По Росії", "По Україні", "Хроніка міська і повітова", "Всячина", "Література і мистецтво", "Пошта", "Оголошення" тощо. Інформаційні повідомлення стосувалися здебільшого місцевих подій на зразок "поширення пошесті дифтериту у Потіцькому лікарському участку", "збільшення машин і хліборобського знаряддя у людності повіту за останні роки" чи відкриття "курсів української мови для селян волинського земства". Тут можна було прочитати замітки "Паломництво ієромонаха Інокентія", "Загибель рибалок, що ловили рибу на кризі", "Арешт поштових чиновників у Грузії", "Напад на контору в Оренбурзі", "Інструктор по кооперації – нова посада", "Валовий продукт Литвинецької крамниці". Серед опублікованих матеріалів – статті "Про Тараса Шевченка", "Про Лисенка" С. Самотнього, "Дещо про культурність" З. С., оповідь "Марево і дійсність" Я. Тутешнього, вірші "Нічого в тебе не прошу я..." Валеріяна Тарноградського й "На могилі Т. Г. Шевченка" Я. Самотнього (можливо, псевдонім Якіма Єрмолаєва), фейлетон "Перший тиждень" Пилипа з Конопель, "Учитель", "Управа" Тихого, хроніка "Про хуліганство", поради "Що необхідно для садівництва в нашому повіті" С. Таранюка тощо.

Активним автором "Каневской недели" був місцевий літератор О. Варавва (псевдонім О. Кобець). Його перу належать статті ("Пам'яті М. В. Лисенка", "Земство і кооперація"), вірші ("В передсвітньому тумані", "Спи", "Із пісень кохання"), оповідь ("Солдат"). Зокрема, у поезії "Великому сіячеві" (1913. № 7/8), опублікованій під гаслом "Жертвуйте на пам'ятник Т. Шевченкові у Києві!", є такі проникливі рядки:

Великий Сіячу! Праці багато
Склав ти в тяжкій боротьбі:
Перший почав рідне поле орати,
Слава ж навіки тобі!

Широко подано оголошення (оповістки): читач міг дізнатися не тільки про відкриття нової перукарні "Оселко" чи роботу столярної майстерні "Кустар", винно-гастрономічну оптово-роздрібну торгівлю спадкоємців "Перчик" чи першокласний готель "Росія" з "чистими та світлими номерами", а й ознайомитися з новими культурно-національними надбаннями. Серед останніх – анонс щоденної газети "Рада" у Києві та новий "Словник української мови" за редакцією Б. Грінченка.

Умови публікації оголошень сповіщали в самій газеті: за рядок петиту попереду тексту сплачували перший раз 15 к. (у наступні звернення була знижка 20 %); за рядок петиту позаду тексту перший раз 10 к. (на наступні звернення – знижка 20 %); за цілу сторінку, 0,5 і 0,25 сторінки, – плата за окремою згодою. Особи, які шукали роботу чи службу, сплачували по 10 к. за оголошення у три рядки.

На сторінках катеринославського журналу "Дніпрові хвилі" подано невеликий огляд канівського видання, де зазначено: "Часопись зложена дуже уміло і цікаво. Статті переважно на місцеві теми, є популярні розвідки, чимало оповідань і віршів. Більша частина матеріалів друкується українською мовою, та ще до того ж гарною народньою мовою. Деякі статті, призначені для людей найменш свідомих і малописьменних, друкуються великими, виразними літерами..." (1913. 14 квіт. С. 132).

Оголошення про передплату друкували паралельно двома мовами. В українському варіанті повідомляли: "Приймається записування на російсько-українську щотижньову газету-журнал "Каневская неделя". Умови див. вище. Записну плату треба посилать тільки на адресу: г. Канев Киевской губ., Алексею Петровичу Варавве. За гроші, надіслані на другу адресу, редакція не відповідає". Передплата "Каневской недели" на рік становила 2,50 крб, на 6 міс. – 1,50, на 3 міс. – 85 к. Ціна одного номера – 6–8 к.

Редакція розміщувалась у м. Каневі (друкарня Ш. Х. Голинського, вул. Київська). Там само виходила друком і газета.

ЛИПОВЕЦЬКІЕ ИЗВЕСТИЯ. Виходить тричі на тиждень. Липовець, 1917. № 1 – 113, 28 грудня.

Ред.: Рахманов А. Е., редакційний комітет (із № 63).

Вид.: Липовецкое уездное земство, Липовецька повітова Народна рада (із № 101).

Прим.: видання виходить українською і російською мовами; із № 59 – українською мовою.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 63, 67, 70, 77, 80, 87–92, 94–96, 99, 101–105, 107, 109–113; РНБ: 1917 – № 5–57; БАН: 1917.

Видання відкрили повідомленням про найважливіші події – ухвалу постанови про Українські установчі збори (№ 85), прийняття IV Універсалу Центральної ради (№ 94), відкриття З'їзду рад робітничих, солдатських і селянських депутатів України (№ 103).

Газета агітувала на виборах за "Селянський список, який іде на Київщині під № 1". Напередодні виборів перші сторінки окремих номерів мали вигляд агіток, закликаючи голосувати за вищезгаданий перший список і не голосувати за восьмий (внесених до цього списку називали чорносотенцями). Серед рубрик зазначимо такі: "По Україні", "По Липовеччині" ("Народ нищить своє добро" – випадки вирубування лісів, крадіжки солом, нищення взірцевих господарств та торгівлі нагробованим), "По Росії", "Хроніка" (новини із сіл), "Телеграми".

Видання виходило у друкарні М. Солодаря та "Просвіті".

ної охорони"), "Телеграми" (від Петроградського телеграфного агентства) з підрубриками "Внутрішні відомості" (Петербург, Смоленськ, Бердичів) та "Іноземні відомості" (Лондон, Белград, Берлін).

На першій сторінці № 10 вміщено два цікаві оголошення, що стосувалися проблем функціонування уманської газети. Зокрема повідомлялося, що "винятковий продаж" цього періодичного видання передано С. Драхліну; "Народную жизнь" можна було придбати в кіоску біля театру та в магазинах Браїловського та Ерліхмана. Текст другого оголошення був таким: "Прыймається передплата на політичну часопись "Народная жизнь". Редакція запрошує всіх українців, яки спочувають програмі і завданню часописі підтримати це видання, як передплатою, так особливо власною працею". Нижче також було повідомлення про останні спектаклі в місті Товариства українських артистів під орудою Саксаганського ("В липневу ніч", "Крути та не перекручуй", "Суєта", "Катерина", "Ніч під Івана Купала", "Бондарівна" та ін.).

Передплата з доправленням на рік становила 6 крб, на 6 місяців – 3,50 крб, на 1 місяць – 60 к. Вартість номера – 3 к.

Контора і редакція розміщувалися в Умані (вул. Садова, будинок Еттінгера). Для особистого спілкування редакцію було відчинено з 11 до 13 год.

Видання виходило у друкарні Тарадаша й Перельштейна.

№ 22

НАРОДНАЯ ПОЛЬЗА: общественно-политическая и литературная газета. Выходит в Умани 3 раза в неделю по воскресениям, вторникам и пятницам (в остальные дни выпускаются приложения с телеграммами); с № 58 выходит ежедневно, кроме понедельника. Умань, 1906. № 1 – № 67, 9 липня.

Ред.-вид.: Александровский А. С.

Прим.: видання виходить українською і російською мовами. Деякі оголошення подано польською мовою.

Наявність вид.: ЛННБ: 1906 – № 8, 38, 58, 62; РДБ: 1906 – № 33–63, 65–67; РНБ: 1906 – № 1–67; БАН: 1906.

Газета мала такі рубрики: "Хроніка" з підрубриками "Загальноросійська хроніка" і "Місцева хроніка", "Телеграми" (Державної думи),

Видання виходило у друкарні І. І. Цейтліна (м. Умань), із № 38 – у друкарні Тарадаша й Перельштейна.

[illegible]

ЧЕРКАССКАЯ ВОЛЯ: газета политическая, общественная и литературная. Выходить тричі на тиждень. Черкаси, 1917. № 1, 14 червня – № 26, 5 серпня.

Ред.: Березницький С. А.

Прим.: деякі матеріали опубліковано українською мовою.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1–26; РДБ: 1917 – № 1–26; РНБ: 1917 – № 1–26.

Девізом видання стали слова: "Хто сіє смуту, той ворог народу". Газета закликала до єднання, прагнула об'єктивно висвітлювати "загальнодержавні і місцеві явища", підтримувати "інтереси широких демократичних мас". "Ми віримо, – зазначено в редакційній статті першого номера, – віримо палко і свято, що, незважаючи на всі важкі умови моменту, великий російський народ вийде з гордо піднесеною головою на світлу дорогу свобод, рівності і братерства" (№ 1).

Постійними рубриками газети були: "Вісті й чутки", "Хроніка", "Українське життя", "Телеграми ПТА", "Пригоди". У них уміщувались повідомлення "Міська вчительська спілка", "Збільшення пайка сім'ям запасних", "Західний фронт", "Румунський фронт", "Кавказький фронт", "Французький фронт", "Британський фронт".

Назви рубрики "Українське життя" опубліковано українською мовою: "Чи Тарасова мова?" Г. С., "До українців", "Про шестелівку", "Думка", "До України", "Українцєві" В. Терещенка.

Друкувалися фейлетони ("Незрозуміле", "Моя бабуса" Г., "Чи скоро?" Кунгурцева, "Гроші"), аналітичні статті ("Що нам потрібно?" В. І., "Серед євреїв" Г. А., "До питання про сутнісне значення учнівської організації", "Розпорядження тимчасового уряду", "Особливості німе-

цької психології і культури" А. Мировича, "Українська мова в народній школі"), нариси ("Золота свобода (із учнівського життя)" І. Кунгурцева, "На пороги" А. Александрова) тощо. Із художніх творів: оповідання "Сальна свічка" Джека Лондона, "Дві сили", новели "Місячна соната" та "У відпустку" Д. Дніпрова, вірші "Відтоді, як прабатько Адам..." Баяна, "Три молитви" Тоть тощо.

Передплата на 1 міс. з доправленням становила 60 к.

Номер коштував 5 к.

Контора і редакція розміщувались у Черкасах на вул. Олександрівській, 104. Видання виходило у друкарні Другого видавництва на паях за попередньою адресою.

№ 24

БЕЛОЦЕРКОВЕЦЬ. Біла Церква, 1886. Вип. 1 [січень].

Вид.: Петриковский И.

Наявність вид.: РНБ: 1886 – вип. 1.

Редакційна стаття стверджувала, що столичні та провінційні органи "не в змозі присвячувати ні місця, ні часу, ні матеріальних витрат на спеціальне вивчення окремих забутих куточків нашої батьківщини". Саме тому виникла ідея дослідження "куткового" народного життя. Видання не претендувало "ні на ерудицію, ні на відкриття нових горизонтів у галузі етнографії й економічних наук", а сподівалося розбудити "приспані сили наших інтелігентних обивателів, згуртувати їх в одну дружню родину". Якщо редакції таке вдасться, тоді вона сміливо може розраховувати на успіх.

Перший випуск містив такі рубрики: "Фейлетон" ("Перехоплений лист у редакцію «Зорі», "До обивателя"), "Закордонне життя" (подорожні замітки із записника російського мандрівника "Серед американців"). У рубриці "Вінегрет" друкували художні твори, зокрема "Фіга реб-Щудика" (зі щоденника І. О. Линецького – відомого на той час жаргонного письменника), сценка з натури "У вагоні", "У приймальні провінційного ворога".

Було опубліковано і огляд санітарно-епідеміологічного стану Васильківського повіту.

Ціна номера становила 20 к.

Видання виходило в білоцерківській друкарні Межибовського.

БОЯРСКИЕ ОТКЛИКИ: газета более политичная, чем политическая, и более экономная, чем экономическая. Боярка, 1911. № 1 и последний, 13 сепня.

Наявність вид.: РДБ: 1911 – № 1; РНБ: 1911 – № 1.

На першій шпальті зазначено, що видання вийшло у світ за участю редакції газети "Киевские отклики". У редакційній статті стверджувалося: "Боярка відкриває Америку. Тільки в країні янки у селах із населенням 14 чоловіків, 46 пань і 18 немовлят мають свої власні газети". Тож Боярка хотіла подати стосовно цього приклад для всієї Росії і видала власну одноразову газету. Редакція сподівалася, що нащадки це оцінять.

Єдиний номер мав гумористичне спрямування і містив статтю "Ні те, ні се" І. Самаріна, поезії ("Соліст", "Балада"), нарис "На льоту", хроніку ("Події, театр і музика" О. Сипова). Цікавими

та дотепними були рубрики "Телеграми" й кумедні "Оголошення", де подавалися повідомлення від власних кореспондентів, які Гриша Задорожний прийняв із Монте-Карло, Олімпа, Мотовилівки, Дарниці, Святошина, Одеси, чи друкувалися тексти на зразок: "Утерян фиговый листок; нашедшего просят доставить Брешко-Брешковскому", "Требуется мальчишки-кадеты для ... душеспасительных разговоров".

Суббота, 13 августа
Боярка.

Боярские Отклики

№ 1-й
и последний.

Газета более политичная, чѣмъ политическая и болѣе экономная, чѣмъ экономическая.

„БОЯРСКИЕ ОТКЛИКИ“ выходятъ при ближайшемъ участіи состава редакціи „Кіевскихъ Откликовъ“, кромѣ редактора и сотрудниковъ.

Подписна и объявленія принимаются съ распростертыми объятіями.

БОЛЬШАЯ РАСПРОДАЖА

колбасы, ветчины, червей, мухъ и пр. въ магазинахъ по Б.-Подвальной, Советской и др. ул. г. Кіева, а также (временно) въ Бояркѣ. Покупателямъ скорая помощь бесплатно.

УТЕРЯНЪ

фиговый листокъ; нашедшаго просятъ доставить Брешко-Брешковскому. „Синій шурновъ“.

Отъ редакціи.

Боярка открываетъ Америку. Только въ странѣ янки поселки съ населеніемъ въ 14 человекъ, 46 дамъ и 18 грудныхъ дѣтей имѣютъ свои собственныя газеты. Боярка подаетъ въ этомъ отношеніи примѣръ Россіи. Она съ сегодняшняго дня имѣетъ собственную газету. Газету, обладающую самымъ крупнымъ качествомъ. „Боярские Отклики“ будутъ выходить не только ежедневно, но—всего одинъ день. Эту нашу заслугу, надѣемся, оценитъ потомство.

Кіевъ, 13 августа 1911 г.

Бросая ретроспективный взглядъ на наше экономическое и абстрактное положеніе, мы приходимъ къ заключенію, что нашъ мозгъ ат-

Требуется

мальчишки-кадеты для... душеспасительныхъ разговоровъ. Спросить Ю-ча. Адр. извѣстель.

рофировать скопщикомъ абстрактныхъ и эмоціонныхъ идей и, вслѣдствіе косвенности пертурбаціи, не охватывающей предѣловъ реальнаго и возможнаго.

И если поставитъ нашъ взглядъ диаметрально, перпендикулярно или трапециобразно по наклону точки, находящейся на диаметръ самоварной трубы, то мы найдемъ, что всякая тактика, практика и оптика ведутъ лишь къ аномалии всего того однообразнаго, ассоциированнаго абсурда, который даетъ намъ ни то ни се.

Ибо, что такое націонализмъ, варваризмъ, вавилонизмъ, провинціализмъ и прочіе „измы“ въ сравненіи съ вѣчностью?

А потому, не разбавляя нашихъ выпуклыхъ взглядовъ на современное положеніе ни водою, ни карболомъ, ни другими медикаментами, мы остановимся лишь на томъ, что нами уже высказано.

И. Самаринъ.

Передплата й оголошення приймалися "з розкритими обіймами". Видання виходило у друкарні А. М. Пономарьова, під керівництвом І. І. Врублевського у Києві (вул. Хрещатик, 58-2).

№ 26

ВЕСТИ "Провинциальный голос": вечерняя газета (з № 41 за 1913 р.). Выходит 2 раза в неделю ; 4 раза в неделю (з № 30 за 1913 р.); выходит ежедневно, кроме понедельников (з № 65 за 1913 р.). Умань, 1913. № 1, 20 лютого – 1914. № 36, 3 вересня.

Ред.-вид.: Цейтлин И. И.

Дод.: "Телеграммы «Вестей»".

Прим.: із 7 жовтня 1913 р. до 21 липня 1914 р. існувала перерва у виданні. Із 22 липня 1914 р. "Вести" надсилалися передплатникам тимчасово припиненої газети "Провинциальный голос" (див. № 62), про що редакція сповіщала у заголовку: "Вести" временно высылаются вместо газеты "Провинциальный голос".

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 18; РДБ: 1913–№ 1–23, 25–34, 36–43, 45–69, 72–85, 88–89, 91–120, 1914 –№1–19, 21–36; РНБ: 1913 –№ 1–120, 1914 – № 1–36; БАН: 1913–1914.

Перша сторінка майже повністю складалася з ілюстрованої реклами, що стосувалася, скажімо, дамських капелюшків, суконь, ресторанів, аптек тощо. На інших шпальтах розповідалося в основному про події воєнного часу. Друкувалися різноманітні звернення, як-от: "Відозва про організацію при Уманській повітовій земській управі комісії зі збору грошових пожертв і будь-яких речей для надання допомоги селянам,

яких призвали до армії", "Відозва організації при спеціальній комісії для надання медичної допомоги хворим і пораненим воїнам".

Рубрики газети ("Світова війна", "Хроніка війни", "Хроніка") інформували про воєнні події: "Німеччина та війна", "Візит Імператора до Москви", "Вторгнення у Східну Прусію і Галичину", "Франція та Німеччина", "Японія та Німеччина", "Бельгія та Німеччина", "Австрія та Сербія", "Допомога запасним і пораненим бійцям".

Рубрика "Бібліографія" подавала детальну інформацію про нові книги з повідомленням, де їх можна придбати або передплатити.

Незважаючи на переважну кількість воєнних повідомлень, у часописі надано місце для інформації про мирне життя: екзамени в місцевому жіночому училищі, підготовка виборів казенного равина; друкувалася довідкова інформація про рух потягів.

Редакція і контора розміщувалися на вул. Миколаївській, у міському будинку.

Вести / Провинциальный голос (1914. № 1–36) – див. "Вести" (№ 26).

Вечерние телеграммы (1914–1915) – див. "Телеграммы" (№ 76).

№ 27

ВЕЧЕРНИЕ ТЕЛЕГРАММЫ ПЕТРОГРАДСКОГО ТЕЛЕГРАФНОГО АГЕНТСТВА ГАЗЕТЫ "ЮЖНЫЙ ГОЛОС". Бердичів, 1914. № 1, 7 грудня – 1915. № 168, 23 червня.

Ред.-вид.: Дорфман И.

Прим.: видання виходить як додаток до газети "Южный голос" (див. № 103). № 136 за 1915 р. вийшов під назвою "Вечерние телеграммы "Южного голоса", № 166 за 1915 р. – "Утренние телеграммы "Южного голоса".

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 40, 63, 66–81, 84–95, 98–99, 116–117, 127–135; РНБ: 1914 – № 1, 1915 – № 31–53, 55–81, 84–100, 103–105, 107, 109, 116–119, 121, 123–138, 140–168.

Друкувалися короткі повідомлення про хід бойових дій: "Загибель двох турецьких пароплавів і захоплення одного германського", "На за-

хідному фронті", "До протекторату Британії над Єгиптом", "Америка та німецькі пірати", "У Польщі" тощо.

Номер коштував 1–2 к.

Друкувалося видання у власній друкарні газети "Южный голос" у Бердичеві.

Вечерние телеграммы "Южного голоса" (1915. № 136) – див. "Вечерние телеграммы

Петроградского телеграфного агентства газеты «Южный голос»" (№ 27).

№ 28

ВЕЧЕРНИЕ ТЕЛЕГРАММЫ

"ЮЖНОГО ЛИСТКА". Выходят щодня.

Бердичів, 1915. № 1, 18 травня – № 18, 8 червня.

Ред-вид.: Пекар И. А.

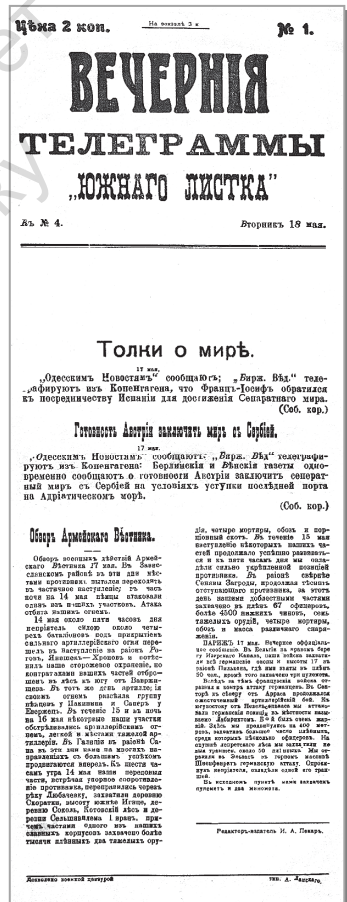
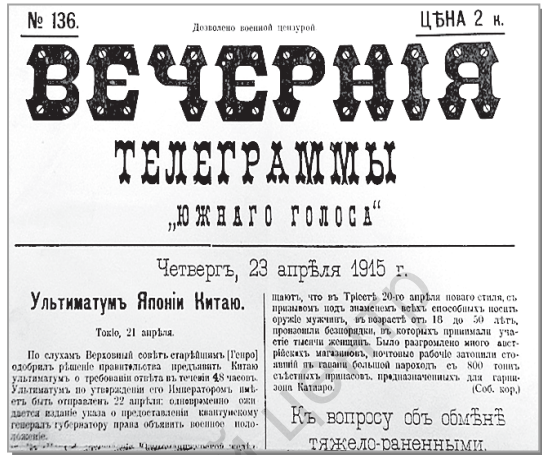
Прим.: видання виходить як додаток до газети "Южный листок" (див. № 104).

Наявність вид.: РНБ: 1915 – № 1–14, 16–18; БАН: 1915 – № 1–2.

Телеграми друкувалися на одному аркуші та містили повідомлення про військові події: "Розмови про мир", "Від Штабу Кавказької армії", "Наказ Верховного Головнокомандувача", "Донесення Френча", "Втрати германців", "Жертва германського звірства", "Песимістична оцінка становища Німеччини", "Утома від війни", "Відстрочка призову учнів" і т. п.

Вартість номера – 2 к.

Видання виходило у друкарні А. Ланського в Бердичеві.

ВЕЧЕРНИЕ ТЕЛЕГРАММЫ "ЮЖНОГО СЛОВА". Бердичів, 1914. № 1, [серпень] – 1916. № 850, 6 грудня.

Ред.: Литвар Ш. Х., Геллер И. М. (із № 317 за 1915).

Вид.: Клейнершехет Ш. Ш.

Прим.: видання виходить як додаток до газети "Южное слово" (див. № 100). № 617–739 за 1916 р. мали назву "Вечерние телеграммы "Южного слова" Петроградского телеграфного агентства". Частина номерів у 1915–1916 рр. виходила під назвою "Экстренные (утренние, дневные) телеграммы", "Утренний (дневной) выпуск телеграмм «Южного слова»".

Наявність вид.: РДБ: 1914–1916; РНБ: 1914 – № 21, 23–33, 36–55, 64–65, 74, 76–77, 79, 81, 83–84, 92, 95–102, 104–140, 142–147, 1915 – № 148–204, 208–215, 217–222, 225–226, 228–234, 236–237, 239–265, 283–299, 302–310, 312–321, 409, 419, 428–437, 439–443, 445–450, 452–453, 456, 461–464, 466–471, 473, 475–479, 483, 487, 491, 494, 1916 – № 617, 651, 683, 711, 718, 724, 738–741, 743, 745, 752, 766, 771, 780, 785, 790, 806, 832, 847, 850; БАН: 1915 – 10 січ. – 26 листоп.

На сторінках видання друкувалися в основному короткі замітки про хід війни: "Петербург, 6 серпня", "Бій під Луцьком", "Про балканську спілку", "Подробиці про взяття Львова", "Загибель германських міноносців", "Призов рекрутів у Парижі", "Величезна поразка германців", "Використання австрійцями розривних куль", "Становище союзників", "Трошові запаси Росії", "Огляд «Армейского вестника», "Паніка у Східній Пруссії").

Номер коштував 2 к.

Видання виходило у друкарні Д. М. Каца (будинок Гольденберга).

Доводжено военной цензурой
въ провинція и на желѣзныхъ дорогахъ по 3 к.

Цѣна 3 коп.

ВЕЧЕРНІЯ „Южнаго ТЕЛЕГРАММЫ Слова“

П. Т. А.

Бердичевъ, 14 августа 1916 г. Къ № 738.

Апоплексическій ударъ у баварскаго короля.

Москва, 14.

Изъ Копенгагена телеграфируютъ:
У баварскаго короля констатированъ апоплексическій ударъ.
Положеніе его очень серьезное.

Переброска болгарскихъ войскъ

Москва, 14.

Изъ Бухареста телеграфируютъ:
Военные авторитеты съ удивленіемъ отмѣчаютъ, что болгарскія войска, находившіяся на румынской границѣ, спѣшно перебрасываются на югъ, въ моментъ, казалось бы наиболее благоприятный для выступленія Румыніи.

Очищеніе Кавалы.

Москва, 14.

Греки очистили Кавалу, сдавъ болгарамъ форты со всеми орудіями.

Вечерние телеграммы "Южного слова" Петроградского телеграфного агентства (1916. № 617–739) – див. "Вечерние телеграммы "Южного слова" (№ 29).

№ 30

ВОЕННО-САНИТАРНЫЙ СБОРНИК Юго-Западного фронта. Бердичів, 1915. № 1.

Вид.: управление начальника Санитарной части армий Юго-Западного фронта.

Прим.: далі у 1917 р. збірник виходив у Житомирі.

Наявність вид.: НБУВ: 1915 – № 1.

Усі публікації видання безпосередньо стосувалися якості медичного обслуговування та санітарно-епідеміологічного стану військ Південно-Західного фронту, які брали участь у Першій світовій війні.

У правому верхньому куті титульної сторінки подано примітку про те, що збірник надруковано "на правах рукопису". Зліва – ще одна примітка: "не підлягає оприлюдненню".

Збірник складався із чотирьох розділів, переліку друкарських огріхів і змісту. У першому розділі надруковано матеріал "Основи та форми об'єднання санітарної діяльності (особливо в боротьбі із заразними хворобами) у місцях розташування армій Південно-Західного фронту", де показано незадовільний стан

медичного обслуговування жителів Галичини, Подільської та Волинської губерній.

Нормативно-правові документи, затверджені вищим керівництвом армій Південно-Західного фронту в період від 2 серпня 1914 р. до 13 вересня 1915 р., уміщено в розділі "Накази з загальних питань, що стосуються санітарних заходів і служби військово-санітарних чинів". Зокрема, у наказі Головнокомандувача "Про улаштування могил" від 10 вересня 1914 р. чітко виписані правила поховання вбитих під час бою.

Єдиний матеріал збірника "До питання про об'єднання проти епідемічної та санітарної діяльності в губерніях Привіслинського краю, зайнятих військами армій Південно-Західного фронту", надруковано з підписом автора. Лікар А. Цветаєв доповідав про збільшення випадків захворювань на віспу, черевний тиф, холеру і пропонував шляхи вирішення проблеми. Також у третьому розділі публікуються основні тези нарад, що відбувались у санітарній частині.

Розділ "Організація вакцинації проти черевного тифу і холери в районі фронту" інформував про кількість інфікованих серед особового складу військ і зроблені щеплення. Детально описувався план заходів із вакцинації солдатів та офіцерів. Наводили практичні поради лікарям, які робитимуть щеплення.

Вартість передплати не зазначено.

Редакція розміщувалась у Бердичеві, у приміщенні парової типолітографії Л. Сироки. Там само друкувався і збірник.

№ 31

ВПЕРЕД. Умань, 1905–1906.

Джер.: Сигал Л. М. Ученические журналы конца XIX – начала XX века // Новые исследования в педагогических науках. – № 1(37). – С. 17; *Черняков Б. І.* Джерела до історії української преси учнівської та студентської молоді (XIX – початку XX ст.). – С. 60.

ГОЛОС. Фастів, 1917. № 1 – 16, 26 листопада.

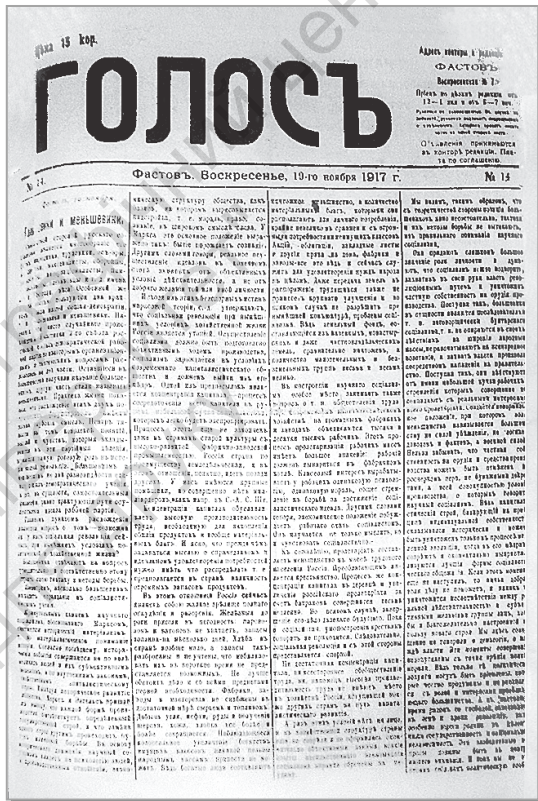
Ред.: Принценталь Б. К.

Вид.: Издательское товарищество.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 14–16; РНБ: 1917 – № 14–16.

Більшість публікацій газети стосувалася розгляду політики більшовизму. Скажімо, № 14 відкривався великою статтею "Більшовики та меншовики", де пояснювалося, на яких засадах ґрунтуються дві зазначені течії. Щоправда, про меншовиків автори згадували лаконічно, основну увагу приділяючи більшовицьким тенденціям. Подавалося трактування політичних постулатів, доводилося, що позиція більшовиків звучить не надто "переконливо", а сам більшовизм називався "утопією купки змовників-бунтарів". На шпальтах часопису друкувалися "маленькі фейлетони", серед яких

"Зигзаги" Старика, який не обминув критики політичних опонентів. Газета симпатизувала кільком політичним силам. Зокрема, друкувалося звернення: "Громадяни євреї! При виборах до Установчих зборів голосуйте за список № 9, виставлений "Бундом" – Соціал-демократичною партією єврейського пролетаріату" (№ 15). В іншому номері В. Камілова зазначала, що для держави та народу найкращим буде автономний устрій у складі федеративної демократичної республіки, тож слід "голосувати за соціалістичні партії, до яких найбільш лежить ваше серце".

Пояснювалася й сама процедура голосування: хто має право голосувати, як віддавати свій голос, як передавати конверт голові комісії, котрий укидав його у скриньку. Редакція часопису не приховувала своїх національних уподобань. Наприклад, у статті "Наші педагоги й українізація школи" (№ 15) зверталася увага на необхідність викладання в українських школах рідною мовою, оскільки нелогічним є виховання учня чужою мовою. Чіткий настановний характер мала й агітаційна публікація "Кого треба обирати в Установчі збори" (№ 16).

Постійною рубрикою газети була "Хроніка", де друкувалися новини з різних міст і сіл.

Номер видання коштував 15 к.

Редакція розміщувалась у Фастові, на вул. Воскресенській, 7.

Видання виходило у друкарні Видавничого товариства "Фастів", друкарні Рабиновича.

№ 33

ГОЛОС НАРОДА: ежедневная газета. Бердичів, 1913. № 1, 21 лютого – № 11, 7 березня.

Ред.: Штейнберг (Пресен) А. М.

Вид.: Пресен (Штейнберг) А. М. и Дувидзон Б. Б.

Дод.: "Голос народа" (1913) (див. № 34).

Наявність вид.: РДБ: 1913 – № 1–11; РНБ: 1913 – № 1–11; БАН: 1913 – № 1–11.

Метою видання став захист усіх прав фабрично-заводських робітників, прикажчиків, конторників, селян тощо.

Газета намагалася, по-можливості, правдиво відображати їхні потреби та життя. Вона виступала проти "страхить капіталізму", що насувалися, і закликала робітників об'єднуватися. Програма редакції була чіткою: "Ми будемо боротися проти порушення елементарних прав людини, ставлячись у той же час із великою повагою до закону. Гласність – ось шлях нашої боротьби. Потрібно вивести на чисту воду хуліганство, експлуатацію. Потрібно дезінфекціонізувати атмосферу нашого правового життя шляхом гласної боротьби проти егоїзму і вульгарності... Окрім того, ми будемо засуджувати будь-який суспільний акт, який розпалює урядові національні пристрасті" (№ 1).

Часопис мав такі рубрики: "Телеграми", "Бердичів. Місцеве життя", "Маленький фейлетон", "По Росії", "Робітниче життя". Публікувалися такі матеріали: "Хвороба Шалаяпіна", "Арешти", "Амністії", "Звільнення Річардсона", "Війна на Балканах", "Взяття Японії", "Демобілізація Австрії", "Обшук", "Народні гулянки", "Нове товариство", "Справа аптекаря Ревіча", "Хуліганство", "Картина Репіна", "З приводу одного з'їзду", "Безробіття в Одеському порту". Газету прикрашав роман "Веселий Париж" Віллі. Друкувався також розклад руху потягів.

Редакція повідомляла, що в газеті згодні брати участь такі публіцисти, як: Борисов, Антон Бодрий, Венямінов, О. Мясоедов, В. Наєждін, Катерина Раїна, Є. Рамзай, С. Самсонов, Олексій Юний, Яковлев, Евенсон, Я. Ф., Г. Р., Д. Р. тощо. Передплата з доправленням на рік становила 3 крб, на 6 міс. – 1,50 крб, на 1 міс. – 25 к.; для іногородніх на рік – 4 крб, на 6 міс. – 2,20 крб, на 1 міс. – 40 к. Вартість номера – 1 к.

Редакція і контора розміщувались у Бердичеві на вул. Білопольській, у будинку Пешинського (квартира Х. Загера).

Видання виходило у друкарні Х. Загера.

№ 34

ГОЛОС НАРОДА: экстренная телеграмма. Бердичів, 1913. № 1, 3 березня.

Ред.: Штейнберг (Пресен) А. М.

Вид.: Дувидзон Б. Б.

Прим.: видання виходить як додаток до газети "Голос народа" (див. № 33).

№ 4. Вторник 26 февраля 1913 года. Годъ издания 1.

ЕЖЕДНЕВНАЯ ГАЗЕТА

ГОЛОСЪ НАРОДА

УСЛОВИЯ ПОДПИСКИ
съ доставкой по почте
ДЛЯ МЕСТА ПОДПИСКИ:
На 1 годъ—3 р., 6 мѣсяцевъ 1 р. 50 к., 3 мѣс. 75 к.
и на 1 мѣсяцъ 25 коп.
ДЛЯ ИНОГОРОДНИХЪ: на годъ 4 р., на 6 мѣс.
очень 2 р. 20 к., на 3 м. 1 р. 15 к., на 1 мѣс. 40 к.

ОБЪЯВЛЕНІЯ за первую пачетку: первая строка
—10 коп., вторая строка—40 коп., третья строка
—15 коп. Истечетъ тиража и заплата до 10 коп. за
объявленіе на 3 строки.
Примѣч.: по дѣламъ конторы съ 9 ч. утра до 6 веч.
Цѣна редакціи съ 2—3.

АДРЕСЪ конторы и редакціи: Бердичевъ, Білопольская ул., домъ Пешинскаго (въ Х. Загера).

Цѣна одна копейка.

**ПРАВЛЕНІЕ БЕРДИЧЕВСКОЙ КАССЫ
ВЗАИМОПОМОЩИ**
заявляетъ, что всѣмъбыло свидѣно, что съ 1-го января
24 февраля въ распоряженіи Офицерскаго Бюро
Ремонтъ (Соборная площадь 2. Голубина) ежедневно
отъ 10 часовъ утра до 3 ч. дня будутъ приниматься
заявки на записку желаній, съ 1-го января 1913 г.

ПРАВЛЕНІЕ

Въ газетѣ "Голосъ Народа" со-
гласились принять участіе слѣ-
дующія лица:

Борисовъ, Антонъ Бодрий, Веняминъ,
Левинъ, О. Мясоедовъ, В. Наєждинъ,
А. Г. Падальницъ, Екатерина Раина, Е. Рам-
зай, Г. Р., Д. Р.—ъ, С. Самсоновъ, Я. Ф.
Алексѣй Юний, Яковлевъ, Евенсонъ,
С. и др.

**РЕНСОНОВЫЙ ПОГ-
РЕБЪ**
Южно-Русскаго Аппи-
сированаго о-ва
—въ Бердичевѣ—
Владимиръ 26. 2. Штерманъ,
пр. мѣс. Загера.

Примѣч.: ренсонъ, и не-
платитъ конторы, а въ
Штермановъ, кармашъ,
съ 1-го января.

ЛЕЧЕБНИКЪ
Росс., медикъ, докторъ и раз-
сѣлающій, въ Бердичевѣ,
на 1-й ул. Загера, 1-й этажъ.

Мальчикъ требуется
въ типографію для
работы объявленій.
Контора "ГОЛОСЪ
НАРОДА".

Уро-ч и Занятія.
Я. РАЙХШТЕЙНЪ
нѣмецк. аттестатъ зрѣлости
ДАЕТЪ УРОКИ
Москв. ул., № 45 кд, Рахманиновъ

Наявність вид.: РНБ: 1913 – № 1.

Повідомлення подавалися від спеціальних кореспондентів газети ("Столипінський циркуляр", "Війна на Балканах"). Серед основних рубрик видання були такі: "На полі битви" (Бухарест, Відень), "Переговори про мир" (Софія), "За кордоном", де пропонувалася поточна інформація з Бухареста, Відня, Софії, Петербурга, замітки такої тематики, як: "До вбивства китайської імператриці", "Мітинг суфразисток" тощо.

Друкувались телеграми в друкарні Х. Загера.

ГТНА І КОШЕЙКА.
Воскресенье 3-го марта 1913 г.
ГОЛОСЪ НАРОДА
(ЭКСТРЕННАЯ ТЕЛЕГРАММА.)
[От наших специальных корреспондентов.]

УХИ ОБЪ ОТСТАВКЕ Кассо. ПЕТЕРБУРГЪ. Изтъ уже мо сажу, что Кассо пода лъ отставку. Вместо него назначен посолъ въ Петербур гъ учебнаго округа Пружен ский. Ольгинский цир куляръ. ПЕТЕРБУРГЪ. Передають, циркуляръ Столипина отъ мая 1907 года будетъ об ратъ въ законъ. Барен посе нненъ въ членъ до 20 ма я 1908 г. будетъ оставле нъ. Ще одна отставка. ПЕТЕРБУРГЪ. Газета „Дель та“ пишетъ, что Козловскій пода лъ отставку. Объявление манифе ста. МИНСКЪ. Губернское Прав леніе разъяснило, что 300-руб ле штрафы за уклонение отъ платежа основаны на манафе ста въ совокупности. Ограбленіе. ОДЕССА. Водя ставленіи	и Балканскими госу дарствами должна быть проведена такъ, что бы Ад рианополь принадлежалъ Балканскому союзу. 2) Турція должна услу жить Эгейскіе острова. 3) Турція отказывается отъ своихъ правъ на о Критъ. 4) Турція должно прин ципально согласиться на плату контрибуции и част ный убытокъ. 5) Балканскіе государ ства должны право регу лировать добросъ отноше нныя права, ихъ поддан ныхъ въ Турціи, а также установить права право славной церкви. На полѣ битвы. БУХАРЕСТЪ. Изъ Кон стантинополя передають, что главный штабъ ре шилъ начать штурмъ бол сарскіе позицій у Чатал джи. Для этого перенесли на транспортныхъ судахъ вой ска изъ Галиполи въ Сан Стефано, и оттуда въ Ча талджи. ВЪНА. Командантъ Адри анополи Шукри—паша те леграфировалъ правитель	банамъ, а Дяково—сер биямъ. ВЪНА. Бомбардируютъ Белградскую Скутари, дають огнемъ, такъ и ночью. Тамъ огненный пожаръ. Въ горо да паника. Население раз бѣжалось. Брожение въ Турціи. БУХАРЕСТЪ. Изъ Кон стантинополя передають, что кабинетъ министровъ получилъ письмо отъ де путата національной обороны, въ которомъ ми нистрамъ угрожаютъ смертью и требуютъ пода вить отставку. За-ираніецей. Къ убійству китайск. императрицы. МУДЕНЬ. Монархисты рас пространяють прокламацию, въ которой обвиняють правитель ство въ убійствѣ китайской им ператрицы. Митингъ суфразис токъ. ЛОНДОНЪ. По свидѣні ямъ газетъ изъ Глазго про
--	--	---

№ 35

ГОЛОС ПРАВДЫ: ежедневная, литературно-общественная, политическая и экономическая газета. Бердичів, 1912. № 1, 20 грудня – 1913. № 35, 29 січня.

Ред.: Дубов В. Д.

Вид.: Горнштейн Н. Ш., Финкельштейн Ф. У.

Дод.: "Телеграммы «Голос правды»" (до № 6, 26 грудня 1912 р.).

Наявність вид.: РДБ: 1912 – № 1–10, 1913 – № 11–35; РНБ: 1912 – № 1–10, 1913 – № 11–35; БАН: 1912 – № 1–10, 1913 – № 11–35.

У передплатному анонсі редакція вказувала свою мету – служити громадськості; "правильно й добросовісно відображати всі політичні та суспільні явища, фіксувати все на своїх шпальтах"; гасло – виправдати назву часопису.

Основні рубрики видання ("Наше життя", "Преса", "Телеграми", "Бердичівське життя", "Із листів до редакції", "Наші кореспонденції" та ін.) стосувалися широкого спектру подій, що відбувалися в місті, губернії, імперії та за кордоном. Важливою частиною змісту були повідомлення про війну (передані по телеграфу). У 1913 р. з'являється окрема рубрика "Балканське питання".

Друкувалися передові статті, статті та кореспонденції про актуальні політичні, економічні чи духовно-суспільні проблеми. Серед них: "Потребі і благодійність" Г. Б. (можливо, криптонім Г. Борисова), "Євреї і поляки" "Національні стосунки в Росії" Г. Борисова, "Ще про наших дітей" Г. Перліна, "Торговельно-промислові кризи" Гл. Солодаря, "Наші поневіряння" І. Г. тощо. На початку 1913 р. опубліковано низку оглядових матеріалів, як-от: "Російська література в 1912 р." І. Г., "Народна освіта в 1912 р." Б. І., "Огляд внутрішніх подій за 1912 р." Г. Борисова, "Дещо про дійсність бердичівського самоуправління за 1912 р." С. Ф-на, "Торгівля і промисловість Бердичева у 1912 р." Іс. С. Клейнершехета.

Редакція дотрималася своїх обіцянок про започаткування літературного відділу, де б друкувалися оповідання, вірші, критичні огляди, бібліографічні замітки. Найчастіше в "Голосе правды" публікувалися вірші Вол. Раєва ("Крила мої", "Без перешкод"), оповідання Я. Чадобського ("Типи нашої вулиці", "Хто швидше?", "Струйкін"). Серед белетристики і "невиданий твір" Чарльза Діккенса "Оповідання садівника".

Негаразди побуту та курйозні вияви політично-морального життя давали чимало приводів для публікації фейлетонів. На шпальтах бердичівської газети в цьому жанрі виступали С. Александрович ("Рожеві надії (із залу Думи)"), Вол. Белорусов ("Коли я був...", "Моє побажання", "З обов'язку служби", "Студенти", "Образливо..."), Б. І. ("Козел відпущення"), С. Ф-н ("Маски", "Що він скаже?"), Я. Долор ("Дрібниці життя"), С. Рубінштейн ("На льоту") тощо.

Друкувалися анонси різних періодичних видань, серед яких – згадка про московський часопис українознавчого характеру "Украинская жизнь".

Передплата на рік становила 6 крб, на півроку – 3,20 крб, на місяць – 60 к.; для іногородніх на рік – 7,20 крб, на півроку – 4 крб, на місяць – 70 к. Вартість номера – 3 к.

Редакція й головна контора "Голоса правды" розташовувались у Бердичеві, на вул. Махновській, 16, у будинку Л. С. Штейнберга.

Газета друкувалась спочатку в паровій типолітографії Л. Сироки (Бердичів, вул. Білопольська, 3), потім у друкарні Ф. У. Фінкельштейна.

№ 36

ГОЛОС ПРИДНЕПРОВЬЯ: ежедневная газета. Черкаси, 1914. № 1, 11 липня – № 20, 30 липня.

Ред.-вид.: Розин Е. Ц.

Дод.: "Голос Приднепровья. Вечерний выпуск" (25–30 липня).

Прим.: постановою київського генерал-губернатора видання припинено на весь час воєнного стану в Київській губернії.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1–11, 13–19; РНБ: 1914 – № 1–20; БАН: 1914 – № 1–11, 13–20.

У редакційній статті "Наші завдання" наголошувалося на тому, що Росія "оживає, все прокидається зі сплячки. Із чорнозему, з глибини пробивається *нове життя*". Саме демократія, піднесення культури та творчості спричинили появу нової газети, завданнями якої стало: "Пробуджувати громадськість, її суспільну енергію, на захист інтересів трудящих класів населення", а це означає боротьбу з обивательщиною, із заскорузлою філософією "болота, ноєвого ковчега чуток, нудьги й неробства", необхідність пов'язувати течію місцевого життя із загальноросійською дійсністю. Колектив газети запевняв, що не стане

ЕЖЕДНЕВНАЯ ГАЗЕТА ГОДЪ ИЗДАНИЯ ПЕРВЫЙ.

ГОЛОСЪ ПРИДНѢПРОВЬЯ

ПОНЕДѢЛЬНИКЪ 14 ІЮЛЯ 1914 Г. № 4. ЦѢНА ОТДѢЛЬНАГО №–2 КОП.

ЗУБОВРАЧЕБНЫЙ КЛИНИКЪ
Г. Л. ЗЕЛЬДОВИЧА,
г. Бердичевъ, на Монашескомъ переулке, домъ № 10.
Рѣшаетъ всѣ случаи **ВЕРТЕБНОЙ** и **СРОУ** (Рѣшетъ) и др. по всемъ патологическимъ состояниямъ противъ Сибирской оспы.

Лучше въ мирѣ часу
„ОМЕГА“
Математическая
М. В. ЗЫСИА, Бердичевъ, Тел. 49.

Кино-театръ „А М П И“
13, 14, и 15 Іюль 1914 года
Вечеръ драматургическаго Бюшета
ТАИНСТВЕННЫЙ КРЕСТЬ
Драм. въ 3-хъ актахъ.
Постановка въ Бердичевѣ.
Директоръ Кишинъ.

**НИСКОЕ ВЗАИМНОЕ
ЗЕМНОЕ ОТЪ ОГНЯ СТРАХОВАНІЕ**
ПРИНИМАЕТЪ на СТРАХЪ отъ огня всѣхъ строеній, фабрикъ, заводовъ, домовъ, магазиновъ, складовъ, оружейныхъ, оружейныхъ, жилищъ и всѣхъ имуществъ, театры, общественныя зданія, и всѣхъ имуществъ, принадлежащихъ частнымъ и публичнымъ. ВЪЗНАКОДІЕ для участника въ страхъ и убытокъ въ верномъ вознагражденіи на счетъ актива.

Вновь полученные
въ Бердичевѣ и въ
окрестностяхъ магазиновъ
и-же **И. И. Галаврина**
домъ № 10, Т. 11.
Всѣмъ желающимъ и
желающимъ купить
своихъ, Бердичевъ по-прежнему
и-же (См. вверху и вверху
и-же, Бердичевъ, Т. 11, 12)

"копошитися в мурашниках", "не уподібнюватиметься любителям варитися у власних соках"; передусім – служіння суспільству, сповідування принципів діалектичного матеріалізму; надання шпальт видання *"чесному й незалежному слову"*, які б погляди воно не відстоювало.

Продовженням цієї розмови була стаття "Наша газета і місцева преса", де йшлося про професійну етику, а саме "не можна красти, не можна видавати чужі думки за свої, не можна друкувати в газеті шлюбні оголошення, не можна робити з газети знаряддя власних устремлінь, не можна під прапором служіння громадськості створювати собі рекламу". Це суспільні правила. Про інші черкаські видання редакція висловлювалася коротко: "вони на різних полюсах". І далі стверджувалося: "Газета не повинна бути крамничкою, де замість виховання громадськості подається вулиця оптом і вроздріб, замість життя та енергії – обивательська жвавість, замість культури – кримінальний роман Конан-Дойля. Не перетворювати газету просто в друкарський папір, який все витримає. Іти до трудових мас. Чесно й вірно їм служити" (№ 1).

У газеті друкувалися передові статті й матеріали, що стосувалися огляду політично-економічної ситуації в Росії, зокрема: "Державне страхування робітників і завдання преси", "Преса й село"; "Дружні застереження" та "В очікуванні грому" Вольного, "Загальноземська криза" Близького, "Дороговизна життя" Ер., "Земства та шкільний нагляд" Г-ного, "Про переоцінку нерухомого майна в Черкаському повіті" В. Г. Цикл статей актуального звучання подав А. Гдешинський ("Бюрократичне товариство", "На шляху до розкріпачення особистості", "Під прапором кооперативу").

Із наближенням і початком війни збільшилася кількість публікацій про фронтові перипетії ("Перед війною" та "Росія і Сербія" К. Августовича, "Війна оголошена" С. Дальнього, "Глядачі й жертви" Земляка, "Авіація і війна" Б. К., "Сили Німеччини" А. Д.). Із № 8 на шпальтах видання з'явилася воєнна хроніка, окрема рубрика "Війна", почали друкуватися телеграмні повідомлення із фронтів, згодом виник відділ "Європейська війна" (хроніка і телеграми).

Інформаційні матеріали, повідомлення кореспондентів найчастіше друкувалися в рубриках "Російське життя", "Хроніка", "Робітнична хроніка", "За кордоном", "Огляд преси", "Телеграми", "Листи в редакцію", "Відповіді редакції". "Довідковий відділ" уміщував розклад поїздів і пароплавів, адреси медичної допомоги тощо. Наявна була й реклама.

Черкаська газета подавала також фейлетони (цикл "Дрібниці життя" Анатолія Грека, "Живі трупи" С. Дальнього, "Приречені" Ірана),

театральну хроніку (огляди А. Каріна, замітка Емілії Фін), художні твори ("Пісня праці" Пекаря, "Зустрічі" Д., "Хлібопекар" Вольного).

Вшануванню пам'яті російського письменника А. Чехова присвячувалася окрема сторінка № 2, де опубліковано нариси "Перед світанком" К. Августовича і "Чехов наприкінці життя" А. Гдешинського, "сучасний апокриф" "Доля Ваньки Жукова" Земляка. Замітка "Пам'яті А. П. Чехова" належали Арк. Зоріну (№ 1).

Передплата на рік становила 5 крб, на 6 місяців – 2,75 крб, на 1 місяць – 60 к. Зазначалося, що робітники та службовці на торгово-промислових підприємствах могли сплачувати щомісячно лише 45 к. Ціна номера – 2 к.

Редакція й контора розміщувались у Черкасах, на вул. Олександрівській, 90, поряд із поштою. Прийом відвідувачів відбувався у редакції із 12 до 14, та із 16 до 18 год. У конторі приймальні години були встановлені із 8 до 19 год.

Газета друкувалась у літотипографії Ш. Л. Гоніодського (вул. Суворовська, власний будинок).

№ 37

ГОЛОС ПРОВИНЦІИ. Выходит ежедневно. Умань, 1910. № 1, 1 серпня – 1911. № 282/129, 12 червня; 1914. № 1, 16 лютого – № 36, 31 березня.

Ред.: Александровский А. С., Сербин В. Е. (з № 178/25 за 1911), Лойтерштейн А. Я. (з № 201/48 за 1911), Лившиц Н. Г. (з 1914).

Вид.: Лившиц Н. Г., Лойтерштейн А. Я. (з № 221/68 за 1911), Лившиц Н. Г. (з 1914).

Прим.: від 1914 р. газета мала назву "Голос Умани" (див. № 39). На № 282/129 за 12 червня 1911 р. газета було закрито, передплатникам надсилалася газета "Провинциальный голос" (див. № 62). У 1914 р. 23 і 24 березня замість "Голоса провинции", який не вийшов через "независящие от редакции обстоятельства", передплатникам надсилалась "Уманская газета" (див. № 83).

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 15, 17; РДБ: 1910 – № 1–115, 117–153, 1911, 1914 – № 1–32; РНБ: 1910 – № 1–153, 1911 – № 1–282/129, 1914 – № 1–36; БАН: 1910–1911, 1914.

Головна мета редакції – за недорогою плату "дати читачам прогресивну, демократичну, безпартійну газету, яка б у живому й доступному викладі відображала місцеве та провінційне життя". Передбачалося широке висвітлення різних подій завдяки публікації телеграм, звітів про засідання Державної думи й Державної ради, кореспонденцій із різних місць, подання інформації про культурну та економічну самодіяльність широких мас населення.

Тож 1 січня 1911 р., розпочинаючи свій шлях, свою "маленьку справу", редакція вірила в необхідність подібного періодичного органу для Умані, сподівалася, що жодні складні обставини, ті "терни", якими усіяний шлях провінційного часопису, не зупинять роботи редакції і не похитнуть віри; свою бадьорість і натхнення колектив здобуватиме за підтримки суспільства (1911. № 1). Запрошуючи читачів до співробітництва, редакція проголошувала свої умови: "Рукописи, доставлені без позначення умов, вважаються безплатними. Рукописи без повного підпису автора підлягають знищенню. Прийняті рукописи можуть виправлятися і скорочуватися. Рукописи редакцією не повертаються. Особи, які бажають отримати відповідь, докладають марки. Кореспондентів та авторів просять писати чітко, з одного боку аркуша, підписувати своє ім'я та прізвище і вказувати місце проживання".

Шлях "Голоса провінції" справді виявився нелегким. І редакційні статті засвідчують ті каральні заходи, що застосовувалися до редактора А. Александровського й самої редакції. Скажімо, 5 січня газета надрукувала замітку про розгляд нового законопроекту про пресу, висловлюючи "потаємні надії", при цьому розуміючи: "Кожному відомо, що Третя дума не побалує, скорпіонів у законопроект свій для загнущання преси напустить достатньо, а все ж чекаєш із нетерпінням. Як кажуть українці: "аби і гірше, та інше"..." (1911. № 5). Згодом у місцевій хроніці було вміщено повідомлення про те, що редактор газети "Голос

Воскресенье 16 Февраля 1914 г. Выходитъ ежедневно. Цена отдельнаго номера 2 к. № 1

ГОЛОСЪ ПРОВИНЦІИ

ПОДПИСКА:
на год 4 руб., на 6 месяцев 2 руб., на три месяца 1 руб.
20 к., на 1 месяц 40 к.

ТАРГА ЗА КОПИЯМИ:
За 10 коп., выходящихъ ежедневно, посылать по почте, 10 к.,
по телеграфу 15 к., по телеграфу 20 к., по телеграфу 25 к.,
по телеграфу 30 к., по телеграфу 35 к., по телеграфу 40 к., по телеграфу 45 к., по телеграфу 50 к., по телеграфу 55 к., по телеграфу 60 к., по телеграфу 65 к., по телеграфу 70 к., по телеграфу 75 к., по телеграфу 80 к., по телеграфу 85 к., по телеграфу 90 к., по телеграфу 95 к., по телеграфу 100 к.

Удрученныя горемъ жена, сыновья, дочери, зятья, невестки,
внуки, внучки, съ глубокой скорбью извѣщаютъ родныхъ и
друзей о кончинѣ

Лейба Михелевича Зайдмана

послѣдовавшей въ ночь на 15-е февраля.

Выносъ тѣла сегодня въ 10 ч. утра.

Осиротѣвшіе служащіе съ глубокимъ прискорбіемъ извѣщаютъ о смерти ихъ до-

Уманское Отдѣленіе Т-ва "Проводникъ"
предлагаетъ свои услуги на похороны съвѣ-
стѣйно и недорого.

провинции" А. Александровський притягується до відповідальності за пунктом 5 статті 129 за публікацію в № 109, 111, 112 газети оповідання В. Винниченка "Темні сили", перекладеного з української на російську мову; цей твір було внесено в перелік видань, заборонених до виходу у світ Головним управлінням у справах друку в Російській імперії.

Таким чином, 10 лютого 1911 р. редактором газети став В. Сербін. Ча-сопис і надалі інформував громадськість про перебіг судових справ щодо газети. Скажімо, 7 березня виїзна комісія Київської судової палати мала слухати справу про колишнього редактора газети "Голос провин-ции" А. Александровського (1911. № 200), а вже 8 березня став відомим вирок: "приговорен судовою палатою до двотижневого ув'язнення". По-саду редактора посів А. Лойтерштейн (від 1 квітня він водночас редак-тор-видавець). Коли згодом відбулися додаткові вибори гласних міської думи, то Александровського навіть не допустили до участі у виборах, зважаючи на його судимість із питання "літературної справи".

Справа колишнього редактора "розкручувалася": 17 березня 1911 р. під керівництвом начальника уманського жандармського відділення здійснено обшук у редакції (при цьому нічого "недозволеного" не ви-явлено), та це не завадило в той же вечір повторити цю ганебну про-цедуру в квартирі видавця газети А. Александровського, який мешкав на Софійській Слобідці приватного будинку (на чолі з "товаришем прокурора було здійснено безрезультатний обшук"). Усе ж детективна історія тривала: 6 квітня "підозрюваного" було заарештовано; він пот-рапив до в'язниці, звідки його було звільнено 22 квітня.

Тож стає зрозумілим те подвижництво, на яке зголошувалися редак-тори провінційної преси, не очікуючи слави. Редактор "Голоса провин-ции" 9 січня 1911 р. визначив шлях становлення незалежної прогресивної газети: "Упродовж п'яти місяців ми працювали з твердим переконанням, що справа наша – необхідна для краю, що нею ми приносимо йому хоч маленьку крихту користі ..., що робота наша буде тою чи іншою мірою оцінена суспільством, яке піде нам назустріч, підтримає нас у важку хви-лину. Дійсність не виправдала наших сподівань. Останній місяць минуло-го року, що приніс нам 900 крб штрафу, переконав нас водночас у тому, що наш обиватель мало турбується про свій місцевий орган. Передплата до нового року, під впливом нав'язаних страхів, чуток про закриття газети у зв'язку зі штрафами, впала до багатозначної цифри 800. Це в місті з п'ятдесятитисячним населенням! Обиватель з переляку втратив свій пол-

тинник, у випадку закриття газети завдав газеті сильнішого удару, ніж адміністративні штрафи. Таке ставлення змушує задуматися над питанням: чи справді необхідно нашому суспільству вільне слово, чи потребує воно нашої праці? У нас немає поки що відповіді на це питання і ми ще не складаємо зброї" (1911. № 8).

Газета подавала різноманітну інформацію, що друкувалася в рубриках "Телеграми", "Внутрішні відомості", "Преса і життя", "У місті", "Російське життя", "За кордоном", "Українське життя", "По Умані", "На теми дня" тощо. Час від часу з'являлися художні твори, зокрема оповідання місцевих авторів (Б. Якубського, Панька), російських літераторів (М. Горького, А. Аверченка) чи зарубіжних письменників (напр., "Перші люди на місяці" Г. Уеллса, "Єва майбутнього" О. де Вільє де Ліль-Адана).

Видання давало змогу читачам дізнатися про українські проблеми на рідних землях: зокрема, анонсувалися національні часописи, серед яких тижневий журнал для селян "Світова зірниця" І. Волошиновського, педагогічний журнал "Світло", дитячий місячник "Молода Україна", сільськогосподарський часопис "Рілля". Велику вагу мали замітки, передруковані зі щоденника "Рада", як-от: "Харьковская общественная библиотека, при которой есть особая украинская комиссия, в истекающем 1910 году выписала 18 периодических украинских изданий на сумму 213 р. и 141 экземпляр укр. книг. Комиссия готовит к печати отдельный систематический каталог украинских книг"; "В миргородской общественной библиотеке за 1910 г. значительно увеличился украинский отдел; в 1909 г. он занимал по количеству книг 7 место, теперь продвинулся на третье; еще больше усилился спрос на украинские книги: раньше он стоял на восьмом месте, теперь занял второе. Читатели почти исключительно рабочие и крестьяне".

Показовим став огляд "Украинская жизнь в 1910 г.", підписаний П. Кримчанським (справжнє прізвище – Павло Горянський), який звернув увагу на "пасиви" (втрати) й "активи" (здобутки) українського руху в Росії. Зокрема автор не обминув увагою національних часописів ("Рада", "Рілля", "Світло", "Дніпрові хвилі"), зазначаючи, що "з новонароджених дітей" України найбільш відповідальне в національній справі завдання взяв на себе київський журнал "Світло", адже його місія – "розробка теоретичних і практичних питань національного шкільного і сімейного виховання. А національна школа та сім'я – це альфа й омега, початок і кінець української роботи...".

У газеті чимало оголошень, які подавалися вже на першій шпальті (здебільшого, це реклама місцевих підприємств, послуг, ілюзій і розваг, продаж, аренда). Час од часу читачам нагадували, де можна придбати чи передплатити "Голос провинции" ("в книжном магазине "Просвещение" по Полицейской улице" або "Для удобства публики прием подписки на газету производится в газетном киоске Драглина по Николаевской улице"). Водночас редакція повідомляла: "В контору газеты "Голос провинции" нужны 6 мальчиков для розничной продажи газеты, с залогом 50 к. каждому" (1911. № 2).

Передплата газети "Голос провинции" на 1 рік становилала 6 крб, на 6 міс. – 3 крб, на 3 – 1,50 крб, 1 міс. – 50 к. Номер коштував 2 к.

Редакція газети розміщувалася за адресою: м. Черкаси, вул. Миколаївська, будинок Лернера; була відчинена з 9 до 21 год, у неділю та святкові дні – з 10 до 13.

Видання виходило у друкарні "Енергія" Х. Баренбойма і Я. Перельштейна.

№ 38

ГОЛОС СВОБОДНОЙ ПРОВИНЦИИ: еженедельная газета; газета междупартийная-демократическая; еженедельная газета политическая, трудовая и партийная (з № 2 за 1917 р.). Выходит по пятницам. Богуслав, 1917. № 1, 11 лютого – № 19, 18 серпня.

Ред.: редакционная комиссия.

Вид.: Розенфельд Б. А.

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 18, 19; РНБ: 1917 – № 1–19; БАН: 1917.

Газета містила основні рубрики: "Місцева хроніка" та "Огляд за тиждень". Серед основних повідомлень – "Конференція з національного питання", "До вилучення сословних установ", списки кандидатів у гласні Богуславського самоуправління. Друкувалися статті політичного змісту, зокрема "Охорона революції", "Похід на Ради". З-поміж інших публікацій вирізняються огляди "Театр і мистецтво" Г. С. Нелідова, сатиричний вірш "У замкову щілину" (підслухав

Борька), рецензія "З приводу лекції д-ра Звоницького" Оптиміста. Іноді виходили поетичні та прозові твори.

Передплата на рік із доправленням і пересиланням становила 2 крб, на 3 міс. – 1 крб, на 1 міс. – 35 к. Вартість номера – 6 к.

Контора і редакція розміщувались у Богуславі, будинку нащадків Розенфельда (власне приміщення). Редакцію було відчинено щоденно з 11 до 13 та із 16 до 18 год. Повідомлялося, що рукописи без підпису не приймаються і не повертаються.

Газета друкувалась у місцевій типолітографії нащадків А. К. Розенфельда.

ГОЛОСЪ

СВОБОДНОЙ ПРОВИНЦІИ

Богуславъ 1917 г. Еженедельная газета.
№ 18. Газета международниѣя-демократическая.

ГОДЪ ИЗДАНІЯ ПЕРВЫЙ			ЦѢНА 6 КОП.	ВЫХОДИТЪ ПО ПЯТНИЦАМЪ
---------------------	--	--	-------------	-----------------------

Подписная цѣна на газету съ доставкой «пересылкой»: <table style="width: 100%;"> <tr> <td>На 1 мѣсяць 35 к.</td> <td>На 3 мѣсяца 1 руб.</td> <td>На 6 мѣсяцевъ 2 руб.</td> </tr> </table> Контора и редакція газеты помещаются въ домъ нащ. Розенфельда въ собственномъ помѣщеніи. Открыта ежедневно съ 11 ч. до 1 ч. и съ 4 ч. до 6 ч. дня. Рукописи безъ подписи не принимаются, и обратно не возвращаются.	На 1 мѣсяць 35 к.	На 3 мѣсяца 1 руб.	На 6 мѣсяцевъ 2 руб.	Всегда въ отказывали себя въ удовольствіи пожелать, несправедливо, рожени, имѣли на туку о глумили и вообще несправедливо пожелали благодарности, показавъ имъ, что и въ самомъ дѣлѣ чиновника не всѣ добрыя начала нехороши, усердной работой по охранѣ правъ и вѣры. Панболо умило, вконецъ, нечаянно, что «полюбить» человека, въ сущности, говорить имъ и для нихъ не вредно. Всегда въ отказывали себя въ удовольствіи пожелать, несправедливо, рожени, имѣли на туку о глумили и вообще несправедливо пожелали благодарности, показавъ имъ, что и въ самомъ дѣлѣ чиновника не всѣ добрыя начала нехороши, усердной работой по охранѣ правъ и вѣры.	люди. Но не сказали, что утерять «людей», а только, что утерять «воръ». Другой разъ писательство оказалось русскимъ. И на этот разъ обличили въ крахъ не русское, а просто «воръ». Не если-бы чиновникъ оказался въ рукахъ евра, — брыз-бы сказано, что «утерять еврей», а не просто «воръ». Целая, что мучилъ дождь на бытъ покаяна Хобсону и подобнымъ ему «бытошникамъ», — вѣр. Давиду Аллану и т. д. — «вѣдъ» по поводу изъ сочиненій тоже могутъ сказать, что это пишутъ не просто до отлучки обозначенные люди, а — народъ. Если-ли найдется человекъ настолько безоглядный, чтобы по поводу славянского наводнения всѣхъ въ антисемитизмъ. И считая нужнымъ, — по разумѣю времени, — сказать, что ни гдѣ не требуется столько тактъ и моральности, какъ въ отноше-
На 1 мѣсяць 35 к.	На 3 мѣсяца 1 руб.	На 6 мѣсяцевъ 2 руб.			

№ 39

ГОЛОС УМАНИ. Выходит ежедневно, не исключая и понедельников. Умань, 1914. № 37, 1 квітня – 1917. № 168, 13 липня.

Ред.: Лившиц Н. Г., Лойтерштейн А. Я. (з № 55), Лойтерштейн М. А. (з № 127–212 за 1916), Лойтерштейн А. Я. (з № 1 за 1917).

Вид.: Лившиц Н. Г., Лойтерштейн А. Я. (з № 165 за 1917).

Дод.: "Телеграммы «Голоса Умани»" (1914–1917) (див. № 77).

Прим.: у 1910–1911, 1914 рр. газета мала назву "Голос провинции" (див. № 37). Трапляються оголошення польською мовою.

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 91–95, 105, 121; ДНАБ: 1917 – № 57–61; РДБ: 1914, 1915, 1916 – № 1, 2, 4, 5, 7–10, 12–16, 19–32, 35–41, 43, 45–92, 95–119, 121–133, 135, 137, 138, 140–308, 310–315, 317–329, 331–334, 336–350, 1917 – № 1–47, 49–60, 62, 68–71, 73, 131–135, 137–145, 147–155, 157–162; РНБ: 1914 – № 37–302, 1915 – № 1–350, 1916 – № 1–350, 1917 – № 1–168; БАН: 1914–1917.

Першу й четверту сторінки видання було відведено під такі оголошення: продаж квартир, надання лікарських консультацій, відкриття нових лазень, шкіл, лікарень, анонсування концертів і театральних вистав, зокрема в "Малому", понування послуг перукарені іншого і такий текст: "Необхід газети «Голос Умани»".

Рубрика "Офіційно" друкувала термінові новини, найчастіше воєнні, що стосувалися подій на Західному фронті. У рубриці "По Умані" найчастіше подавалися матеріали на місцеві теми з найболючіших питань. Зокрема, йшлося про епідемію туберкульозу та заходи її запобігання, розбудову районних лікарень тощо. В основу повідомлень і кореспонденцій рубрики "Російське життя" було покладено громадсько-політичні та соціальні теми: засідання Державної думи, фінансування міста, побиття в міліційному відділку тощо. "Хроніка" стисло інформувала про політичні й економічні події, насамперед в Умані. Також подавалися замітки з Російської імперії: "Перебудова залізничних шляхів у Петербурзі", "Збитки мінського заводу в 100 тисяч карбованців унаслідок пожежі", мітинги в Баку. Повідомлення з Токію, Палермо та Парижа друкувались у рубриці "За кордоном". На шпальтах

82

газети також були і кореспонденції "Наша хлібна торгівля" Деревенського, "Фальсифікація кредиток" і "Прийдіть на допомогу" Д., "Вулиця й школа" Григоровича тощо.

Цікавою була рубрика "Питання – відповіді", де у веселому, інколи глузливому тоні давалися відповіді на нагальні проблеми. Приміром, на запитання читача: "Що робитимемо, коли сплинуть усі трамваї?", редакція відповідала: "Будемо їздити на своїх двох". Окремо публікувалися листи до редакції, телеграми посадових осіб та судові вирoki з описом злочину й розслідування.

Популярними в газеті були фейлетони. До цього жанру зверталися Ку-ку ("Лист до дяді"), Ледве-не-Крилов ("Наші байки"), В. Н. ("Враження"), О. І. ("Замітки"), Джо ("Зигзаги"), Знайомий ("Стружки"), Колібрі ("Маленький фейлетон") тощо. Друкувалися художні твори В. Кохановського, Володимира Ленського.

Матеріали газети здебільшого підписувалися "від спеціального кореспондента" без зазначення конкретного імені. Серед указаних підписів такі: Н. Григорович, М. Шульц, Г. Левін, Знайомий, полковник Проценко, В. Г. Передплата на рік становила 5 крб, на 6 міс. – 2,75, на 3 міс. – 1,40 крб. Ціна номера становила 2 к.

Контора і редакція розміщувалися за адресою: м. Умань, вул. Миколаївська, будинок Лернера, а з 1915 р. – за тією самою адресою, у будинку Дітловича.

Газета "Голос Умани" виходила у світ у місцевій друкарні "Енергія" Х. Баренбойма і Я. Перельштейна.

№ 40

ГОЛОС ФРОНТА: орган исполнительного комитета Юго-Западного фронта (Действующая армия). Выходит ежедневно, кроме понедельников. Бердичів, 1917. № 1, 1 вересня – № 74.

Ред.: редакционная комиссия Исполнительного Комитета в составе: Гуревич М. Г., Донской Ф. И., Дашевский И., Эвайгэнэ К. (Энэ К.), Ивановский П. М., Нос Владимир.

Вид.: Исполнительный комитет Юго-Западного фронта.

Дод.: "Голос фронта" (1917) (див. № 41).

Прим.: у 1914–1917 рр. виходить під назвою "Армейский вестник". Від 28 листопада часопис видавався під назвою "Известия Военно-Революционного Комитета Юго-Западного фронта" (див. № 46).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1, 10, 49; ДНАБ: 1917 – № 8, 11–20, 23–30, 33–36, 38–40, 45, 47–53, 58–60, 62–63, 65–72; РДБ: 1917 – № 1–50, 52–74; БАН: 1917.

На першій шпальті, під гаслом "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!", уміщено оголошення, які займали понад 60 % усієї площі. Стрижневою темою видання стали поняття "імперіалізм", "інтернаціоналізм", "революція" і все, що з ними пов'язано (передова стаття "Зміцнення революційної влади"; "Агонія імпералізму", "Урок революції" М. Гуревича, "Втручання інтернаціоналізму" І. Девидзана). Друкувалися матеріали конференції військової організації партії соціалістів-революціонерів Південно-Західного фронту та об'єднаного з'їзду й виборчої платформи цієї самої політичної сили.

Увазі читачів пропонувалися статті політично-економічної та національно-духовної тематики: "Державна зрада" П. Івановського, "Напередодні демократичної наради" І. Дашевського, "Фронт і генерал Корнилов" та "Армійська преса" К. Ене, "Чехословаки" Н. Мамонтова, "Стихніть, хвилювання пристрасті" Б. Сендерова, "Земельне питання" Ф. Данського, "Пам'ятки старовини Південно-Західної Росії" Ел. Каденаци, "Дисциплінарний суд як фактор правосвідомості армії" Б. Богданова, "Церква і держава" проф. В. Екземплярського.

Окремою великою рубрикою була "Війна", де подавалися огляди подій на фронтах. Із "Телеграм" можна було дізнатися не тільки про війнні перипетії, а й про злочинні події в Росії. У "Вістях із фронту" опубліковано різні замітки, серед яких "Постачання й продукти", "Невірне повідомлення", "Суд над генералами", "Будівлі навчальних закладів" і т. п. Постійна рубрика "Хроніка" пропонувала повідомлення із солдатського та селянського життя, а також "зведення" із різних сфер життя тогочасного суспільства. Існували також рубри-

ки "Хроніка робітничого руху", "За кордоном", "Перспективи", "Огляди "Голоса фронту" тощо.

Редакція закликала всі фронтові організації та всіх товаришів сприяти широкому розповсюдженню фронтової газети, яка "прагне стати правдивим "виразником" інтересів і прагнень фронту та сприяти зростанню самопізнання й політичного виховання армії".

В анонсі на передплату подано перелік осіб, які беруть участь у газеті "Голос фронту", серед них: Н. С. Григор'єв, І. А. Давидсон, Е. І. Івановська, Єл. Коденаці, В. А. Костицин, Леонід Лозевич, С. Минц, А. Павлов, Б. Сендеров, В. Степун, священник Феденко, професор В. Екземплярський. Матеріали більшості з них опубліковано на шпальтах фронтової газети.

Передплата для солдат, офіцерів і військових частин становила 1,50 крб на місяць, для приватних осіб – 2 крб. Ціна одного номера вроздріб – 10 к.

Адреса редакції була такою: Діюча армія, Виконавчий комітет Південно-Західного фронту, редакція газети "Голос фронту".

№ 41

ГОЛОС ФРОНТА: орган Исполнительного комитета Юго-Западного фронта; иллюстрированное приложение. Виходить двічі на місяць. Бердичів, 1917. № 1 (до № 10) – № 5 (до № 73).

Ред.: Романовский Б. С., художник.

Прим.: видання виходить як додаток до газети "Голос фронту" (див. № 40).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – б. н.; РДБ: 1917 – № 1–5.

№ 42

ДЕРЕВЕНСКАЯ ГАЗЕТА. Біла Церква, 1905. [№ 1], б. д. – № 3, б. д.

Вид.: белоцерковская группа Партии социалистов-революционеров.

Прим.: видання нелегальне, рукописне.

Наявність вид.: НБУВ: 1905 – № 3.

У редакційній статті на поставлене запитання "Що потрібно народу?" давалася конкретна відповідь: "... земля і воля. Землі в Росії багато, проте величезна кількість її захоплена поміщиками, царем, його рідними, урядовими чиновниками і монастирями". Селянам вони нічого не дають, тому "землю треба добути силою!". Тож наскрізна ідея видання – повсюдна боротьба. Якщо не боротися, то "вічно доведеться бути панськими робітниками". Газета закликала, щоб на земських зборах люди вимагали прийняття закону про скасування приватної власності на землю.

Усі публікації мали агітаційний характер: "Що таке праця", "До селянських жінок", "Що робиться у нас на Русі" (Самара, Лодзь, Катеринослав, Петербург), "До солдатів" тощо. Як передрук із видання "Наша жизнь" білоцерківським читачам пропонувалися уривки "із листів селян".

Вихідні дані (передплата, адреса редакції та друкарні) відсутні.

Дневной выпуск телеграмм "Южного слова" (1915–1916) – див. "Вечерние телеграммы «Южного слова»" (№ 29).

№ 43

ДРУГ-НАРОД: сборник бесед и чтений на разные случаи из жизни современных христиан. Павлоч, 1909. Б. н., б. д.

Прим.: видання виходить як безкоштовний додаток до місячника "Духовная беседа" (див. № 44).

Наявність вид.: РНБ: 1909 – б. н.

Збірник містив повчання та промови на актуальні теми й різні випадки із практики пастиря й життя християнина від народження до дня смерті його, "дабы пастырь-проповедник, имея под руками такое пособие, мог легко и свободно дать ответ каждому «вопрошающему о нашем уповании»" (с. 3). Серед основних публікацій такі: "Чого навчить нас суспільне лихо?", "Хвороби та їх лікування", "Повчання на випадок появи епідемічної хвороби", "В чому наше горе?", "Живи не так, як хочеться, а як Бог велить", "Церква і наука", "Про любов християнську", "Суєта життя", "Жити важко від нестачі любові".

Вихідні дані (передплата, адреса редакції та друкарні) відсутні.

№ 44

ДУХОВНАЯ БЕСЕДА: ежемесичный веро-проповеднический и религиозно-нравственный сборник для чтения в храме, семье и школе; ежемесичный проповеднический журнал (з 1914). Паволоч, 1909. Вип. 1, січень – 1917. – Вип. 8, серпень.

Ред.-вид.: Брояковский С.

Дод.: "Друг-народ" (1909) (див. № 43); "Проповедническое обозрение" (1909) (див. № 63); Книги і брошури релігійно-морального змісту (1909–1916); Друг трезвости. Сборник очерков, рассказов и назидательных чтений о вреде пьянства и пользе трезвости. 1913. 62 с.; Христолюбивому воинству. Беседы и поучения. 1913. 64 с.; Молитва христианина. 1915. 64 с.; Как надо жить, чтобы здоровым быть. Общедоступные беседы о народном здравии и врачевании (1915. Вип. 1; 1917. Вип. 2); Жизнь на войне. Под руководством церкви и духовенства. 1916. 40 с.; Поучения и речи на разные случаи из церковно-приходской практики. 1916–1917. 47 с.

Покажчики змісту: Щорічні покажчики окремими відбитками по 6–10 с. (1909–1916). Линчевский А. Указатель хронологический, систематический и алфавитно-предметный понятий, заключающихся в словах, беседах, поучениях и статьях, помещенных в журнале "Духовная беседа" за первое пятилетие его существования (1909–1913). К., 1914.

Прим.: із вип. 9 за 1917 р. журнал видається у Києві.

Наявність вид.: НІБУ: 1909 – вип. 1–12, 1910 – вип. 1–12; РДБ: 1909 – вип. 1–12, 1910 – вип. 1–12, 1911 – вип. 1–12, 1912 – вип. 1–12, 1913 – вип. 1–12, 1914 – вип. 1–12, 1915 – вип. 1–12, 1916 – вип. 1–12, 1917 – вип. 1–8; РНБ: 1909–вип. 1–12, 1910 – вип. 1–12, 1911 – вип. 1–12, 1912 – вип. 1–12, 1913 – вип. 1–12, 1914 – вип. 1–12, 1915 – вип. 1–12, 1916 – вип. 1–12, 1917 – вип. 1–8.

Мета журналу – полегшити працю проповідників Слова Божого і зробити проповідь "наполегливою", "живою", стислою, простою, загальнодоступною, задушевною, щирою і повчальною. Особливу увагу видання приділяло тому, щоб проповіді, за зовнішніх достоїнств, відрізнялися внутрішнім змістом.

Часопис мав особливу сторінку із життя пастиря під назвою "Живе Слово", де містив "засоби до повної самодіяльності проповідника", для чого на щодень пропонувалися теми, запозичені із життя, детальні плани й конспекти для складання кожним пастирем власних повчань, а також для їхнього усного проголошення живою мовою, живим словом.

Видання друкувало статті та замітки з питань пастирського служіння взагалі й проповідницького зокрема, вибрані та складені за кращими проповідницькими зразками слова і повчання на дні недільні та святкові ("На день Нового року", "До дня хрещення Господнього", "Сенс і значення імен, засвоєних св. І. Хрестителем", "Проти гордості і самохвальства", "Про упокорювання", "Про родинні розбрати", "На тиждень сиропусний", "Про покору покійних" тощо).

Важлива рубрика – "Повчання на різні випадки із практики пастиря і церковно-приходського вчительства", у якій друкувалися такі матеріали: "Перед початком польових робіт", "Перед посівом", "Перед хресним ходом на поля", "При випуску учнів народної школи", "Повчання з приводу повені", "Проти вечірніх зборів молоді", "Промова дітям на ялинці", "Промова перед початком навчання", "Промова при освяченні заводу або фабрики".

Іншими рубриками були: "Повчання великопостні", "На день Світлого Христового Воскресіння", "На день Різдва Христового". Тут друку-

валися, наприклад, такі матеріали: "У чому полягає сила посту" протоієрея Р. Путятіна, "Про Духовний піст", "Велика сила покаєння" священника П. Руковського, "Яке значення має верба", "Хресний хід у день Паски", "Перемога смерті та руйнування пекла, Неосяжний Божий храм", "Згубна пристрасть", "Господарі і слуги", "У хворобах удавайся до Бога" священника Н. Бистрова, "Грізний гнів Божий", "Злі духи" протоієрея І. Сергеева, "Вічність і непохитність Євангелія", "Хитрість і обман", "Про взаємну пошану", "Христос народжується" А. Генерозова, "Світло розуму" протоієрея В. Бранданова, "Блаженні миротворці" Є. Євдокима, "Ірод і його імітатори" протоієрея І. Галахова.

Друкувалися повчання "катехізні, місіонерські, воїнам, ченцям і ув'язненим"; "на злобу дня або відгуки на сучасні запити людського духу, в яких будуть докладно з'ясовані із християнської точки зору причини і наслідки недуг нашого часу і вказані засоби до зцілення цих недуг"; "для дітей задушевні бесіди законовчителя з дітьми про предмети віри і благопоевдінки християнської в храмі, школі й удома ("Перед початком навчального року", "Дитяча віра", "Любіть, діти, Храм Божий", "Як стояти у храмі", "Коротке повчання про те, як учні повинні поводитись удома, в школі й на вулиці", "Повага до батьків"). Велике значення часопис надавав бесідам "для інтелігенції і людей освічених, таких, що мають серйозний інтерес до релігії".

Видання не обминало й жіночого питання. У статті "Жіноче питання" зазначено: "Жінки пішли вчитися, вступили на суспільну службу як лікарки, вчительки і таке ін. Треба, щоб жінка, яка здобула освіти, не стала нехтувати своїм безпосереднім призначенням – бути матір'ю і вихователькою прийдешніх поколінь і в той же час виконувала християнський обов'язок допомоги ближньому як педагог, лікарка, акушерка, сестра милосердя тощо. Такому жіночому руху християнство може лише радіти" (1912. Вип. 4. С. 228).

Чимало публікацій стосувалося боротьби з пияцтвом. Наприклад, у третьому випуску за 1912 р. опубліковано цикл бесід проти пияцтва "За тверезість" ("Про помірне вживання вина", "Бійтеся вина і біжіть від нього!", "Умовляння п'яницям").

Передплата на рік із доправленням становила 2 крб, з 1914 р. – 2,50 крб, за кордон – 3, з 1914 – 3,50 крб. Вартість номера – 25 к.

Видання виходило у друкарні Першої київської артілі друкарської справи на вул. Трьохсвятительській, 5.

ЗВЕНИГОРОДСКИЙ ЛИСТОК: телеграммы Петроградского телеграфного агентства о военных действиях; ежедневная газета. Звенигородка, 1915. № 1, 9 січня – № 40, 22 лютого.

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1-12, 14, 21, 31, 36-38, 40; РНБ: 1915 – № 1-40; БАН: 1915 – № 1-16, 20-21, 24-34, 36-38.

Передплата на рік стано-
вила 5 крб, на 6 міс. – 2,75, на
місяць – 1,50 крб. Вартість
номера – 3 к.

Контора редакції розміщувалась на вул. В.-Гудзовській, у будинку Ц. Шаца. Редакцію було відчинено щоденно з 9.00 до 21.00 год.

Видання виходило у друкарні Улицького й Головачевського.

ИЗВЕСТИЯ ВОЕННО-РЕВОЛЮЦИОННОГО КОМИТЕТА ЮГО-ЗАПАДНОГО ФРОНТА. Виходять щоденно. Б. м., 1917. № 6 – 1918. № 5, 17 лютого.

Ред.: редакційна комісія.

Вид.: військово-революційний комітет Юго-Западного фронту.

Прим.: раніше видання мало назву "Голос фронту" (див. № 40). За джерелами: Ильинский Л. Список повременных изданий за 1917 год., Российская печать в 1917 г. (с. 215). № 1–5 видавалися в Рівному.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 6; РДБ: 1917 – № 6; РНБ: 1917 – № 6.

На першій сторінці надруковано заклик до солдатів: "Вимагати в окопи свою газету". Заклик доповнює оголошення про загальні збори членів РСДРП (б) Бердичівської організації.

У виданні переважають офіційні звернення Ради народних комісарів і керівництва армії Південно-Західного фронту. Зокрема, у зверненні

"До солдат-українців" Верховний Головнокомандувач Криленко виступає з різкою критикою дій Центральної ради та закликає солдат-українців підтримати владу рад. Далі Раднарком у зверненні "До всього населення" інформує про оголошення війни буржуазним, контрреволюційним загонам Каледіна, Дутова, Корнілова. Цей матеріал попереджує читачів про сувору, за законами воєнного часу, відповідальність навіть за найменшу допомогу ворогам радянської влади.

На другій шпальті № 6 надруковано частину виступу В. Леніна на Всеросійському з'їзді військового флоту ("Промова т. Леніна про мир"). Головний ідеолог більшовизму обіцяє за підтримки трудящих негайно припинити "війну капіталістичних хижаків".

Доволі цікавим матеріалом номера є стаття про II з'їзд українців Південно-Західного фронту. Українську тематику продовжує публікація Солдата із фронту "Комісар Південно-Західного фронту". Попри засудження рішень Генерального секретаріату про роззброєння більшовицьких загонів на території УНР, автор підтримує українізацію військових частин діючої російської армії.

Постійними авторами часопису були В. Устинов, солдат Коковихін, Солдат із фронту.

Передплата для солдатів, офіцерів і військових частин на місяць становила 1,50 крб, для приватних осіб – 2 крб. Ціна в роздрібній торгівлі – 10 к.

Адреса редакції – Діюча армія.

Видання виходило у друкарні "Известий воєнно-революційного комітету Юго-Західного фронту", у Діючій армії.

№ 47

КРЕДИТ И КООПЕРАЦИЯ: еженедельный орган, посвященный вопросам кооперативного движения в Юго-Западном крае. Бердичів, 1914. № 1, 14 березня – № 6, 25 квітня.

Ред.-вид.: Шапило Х.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1–6; РНБ: 1914 – № 1–6.

Видання висвітлювало питання кооперативного руху в Південно-Західному краї. Зокрема зазначено, що редакція "стоїть на варті інтересів кооперативного руху і його установ, як-от: ощадно-позичкових і кредитних товариств, товариств взаємного кредиту, артільних і споживчих товариств, кас взаємодопомоги та ін. кооперативів, що діють відповідно до затверджених статутів" (№ 1). Особливу увагу приділено інформаційному відділу, який отримував кореспонденції не тільки з великих, а й із невеликих містечок. Друкувалися спеціальні статті з економічних, фінансових і сільськогосподарських питань. Публікувалися фейлетони, що стосувалися "життя тих десятків тисяч працівників, які як службовці, віддають усі сили своєї молодості, все своє здоров'я кооперативним, та й взагалі банківським установам" (№ 1. С. 4) ("Фейлетон" Аза, "Із записника кооператора" Кооперативного дотеп-

ника, оповідання "У пристава" Секретаря зі станової квартири, "Теорія і практика Товариств взаємного кредиту" П. Бродського).

Газета мала такі рубрики: "За тиждень", "Преса", "Іноземна", із № 2 – "Наш край". Вони висвітлювали такі питання, як "Становище дрібного кредиту", "Народний банк", "Міністерство фінансів про націоналізацію кредиту", "Оренда землі кредитним кооперативом", "Нова афера в банках", "Нове кредитне товариство", "Субсидії на землевпоряджувальну справу в Полтавській губернії", "Скарга на агронома", "Успіхи винної монополії", "Націоналізація кредиту в Києві", "Новий кооператив в Києві", "Самогубство банкіра", "Новий пасажирський тариф", "Бельгійський законопроект про дешеве житло", "Німецький капітал".

Широко подано звіти різноманітних кредитних організацій ("Звіт загальних зборів Бердичівського Товариства взаємного кредиту", "Звіт Козятинського Товариства взаємного кредиту", "Збори акціонерів Санкт-Петербурзького Міжнародного банку").

Передплата на рік становила 6 крб, на півроку – 3,50 крб. Дозволявся кредит. Ціна номера – 20 к.

Контора і редакція розміщувалися на Біржовій пл., у будинку Бальшина. Прийом із особистих питань відбувався у суботу та понеділок з 13 до 15 год.

Видання виходило у друкарні Д. М. Каца, у будинку Гольденберга.

1914.

Годъ первый.

Еженедельно.

Цена отдельного № 20 к.

Кредитъ и Кооперация

Подписная цена: на годъ 6 руб. " 1/2 " 3 руб. 60 к. Допускается рассрочка.	№ 1.	Контора и редакция "Кредитъ и Кооперация" Бердичевъ, Варшавск. площадь, домъ Бальшина.
Такса за объявленія: Впередъ текста—40 коп., посылка текста—20 к. за строку, считая въ 1/2 формата страницы. Годовые заказы по соглашенію.	Пятница 14 марта.	Ціна за листокъ объясненій по субботамъ и воскресеньямъ отъ 1 до 8-хъ часовъ.

Еженедельный органъ "Кредитъ и Кооперация", посвященный вопросамъ кооперативнаго движенія въ Юго-Западномъ краѣ, будетъ стоять на стражѣ интересовъ кооперативнаго движенія и его учрежденій какъ-то: соудно-сберегательныхъ и кредитныхъ товариществъ, обществъ взаимнаго кредита, артельныхъ и потребительныхъ обществъ, кассъ взаимопомощи и пр. кооперативовъ, дѣйствующихъ на основаніи спеціально утвержденныхъ уставовъ.

№ 48

ЛИСТОК "БОГУСЛАВ": издание Богуславского комитета безопасности. Богуслав, 1917. № 1–4, березень.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 4 (електронний каталог).

№ 49

ЛИСТОК НА БЛАГОСЛОВЕНИЕ. Самгородок, 1915. № 1 – 1917. № 3.

Ред.-вид.: Виталий, архимандрит.

Прим.: додаток до журналу "Русский инок" (див. № 68).

Наявність вид.: РНБ: 1915 – № 21–24, 1916 – № 2, 8–11, 13–16, 18, 20, 22, 23, 1917 – № 1–3.

Додаток складався з кількох аркушів, із яких можна було скласти книжечку невеликого ("кишенькового") формату.

Видання містило релігійні тексти, як-от: "Повчання сумуючому і скорботному братові", "Молитва до пресвятої Богородиці", "Плач інока при думці про вічні муки", "Про необхідність читання священного писання"; "Думки про вищість іноцького звання" Таїсії, ігумені Леушинського монастиря, яка померла 2 січня 1915 р., а також зразки її поезій.

Подавалися також ілюстрації як релігійного змісту (ікона Богоматері з Почаєва, святі гори Почаєвські, репродукція картини "Введення в храм пресвятої Богородиці"), так і воєнного характеру (хор півчих піхотного М. полку) тощо.

Зазначено, що головою Київського духовного цензурного комітету був заслужений ординарний професор Імператорської Київської духовної академії, митрофорний протоієрей Іоанн Корольков.

Додаток, як і журнал, виходив у друкарні Почаєво-Успенської Лаври в Червонно-Андріївському скиті Київської губернії.

МЕТЕОР: бердический [летучий] листок. [Бердичів], 1893. № 1, [червень] – № 2, [липень].

Ред.-вид.: Шпильберг Б.

Прим.: № 1 дозволено цензурою 9 червня 1893 р., № 2 – 1 липня 1893 р.

Наявність вид.: РДБ: 1893 – № 1, 2; РНБ: 1893 – № 1, 2; БАН: 1893 – № 1.

У передовій статті зазначено, що місту потрібен орган, який би задовольняв потреби місцевого населення, "не давав би спати", "змушував їх бути схожими на людей" (№ 1). Але, "зважаючи на те, що видання листка пов'язано з великими труднощами, то "нехай поки наше місто задовольняється летючими листками – Метеорами". Роль преси редактор-видавець убачав, насамперед, у підтримці закону, розвінчуванні й попередженні зловживань (інколи із злочинів); спрямуванні громадської думки, накресленні шляхів "фізичного, розумового й урядового прогресу".

Цю думку продовжено в таких образних рядках: "Якщо місто спить – газета його будить. Вона дістає з Пандориної коробки питання, вона вказує на недоліки, що б'ють в очі, вона кличе до громадянського почуття обивателя, одним словом, так чи інакше струшує обивателя і пришвидшує в ньому циркуляцію... Саме такого Ментора потребує наше місто...". Вже в другому номері цю тему продовжено. Знову роз'яснювалась роль преси: знаходити істину, боротися зі злом, що

"роз'їдає суспільний організм", струшувати рутину, нетерпимість до чужих поглядів, долати свавілля і самовпевнене неучтвo. Така діяльність представників преси не гарантує особистої безпеки, не кажучи про доноси, пасквілі, різноманітні інсинуації. Але редактор бердичівського "Метеора" готовий високо тримати "стяг правди, всім говорити в вічі лише правду, голу, неприкрашену правду, пам'ятаючи, що "все минеться, одна тільки правда зостанеться".

Як підсумок звучало гасло: "Хто за правду, той за нас, а хто проти неї – той проти нас, і ми йому оголошуємо війну".

Відгуком на сміливі переконання й гостроту порушених тем став лист під назвою "Погляд і дещо" прихильного до газети читача, схованого під псевдонімом Пчела. Він зауважив, що віддавна був поборником гласності та праці трудівників пера, ще юнаком брав участь у написанні статей для періодичних видань. Згадував про те, що упродовж десятиліття точилися суперечки про потребу організації місцевого органу, враховувались "за" і "проти", але найчастіше думки схилялися в бік останніх. Із цього погляду поява "Метеора" заслуговує на повагу, адже цей "летючий листок" – "пробний камінь" для публіки. Зрозуміло, що видавці цього "мініатюрного" часопису не керуються бажанням наживи; організатори преси пробуджують, повчають, указують, намагаючись бути потрібними у відповідях на сутнісні проблеми горожан.

Вивчення "анатомії життя провінційного міста й людських стосунків" – ті основні якості, що необхідні в значній кількості, а також сили й енергії, щоб докільля передчасно "не з'їло" нове починання. Загалом "Метеор" на бердичівському обрії – як "супровідна зірка", що відкриває нові суспільні горизонти; тож слід дотримуватися чесності й бездоганності, йти без поспіху вже накресленим шляхом.

Видання розповідало про поточні події у місті, як-от: "До еміграції в Аргентину", "Рутину", "Про необхідність створення в Бердичеві відділення Товариства поширення просвіти між євреями в Росії", "Новий закон про лихварство у зв'язку з місцевими звичаями й умовами позик". Автори цих статей: член і секретар Фейнберг, Т., Воробйов. Публікувалися художні твори, зокрема "Війна" Б. Ш-га (імовірно, редактора видання), "Уривок із невиданого роману з єврейського життя" Б. Т-га. Єдина рубрика видання – "Суміш".

Не залишився "Метеор" без реклами: до послуг читачів були купецька кофейня І. Вазилинського (чай, кава, шоколад, прохолоджувальні напої і морозиво, легкі сніданки й вечері – навіть із доправленням до-

дому); міняльна й банкірська контора Н. У. Ніренбергова, аптека М. Ціпріса, майстерня годинників Шизгалья.

Ціна номера – 5 к.

"Метеор" видавався в типографії й літографії М. Дененмана в Житомирі.

№ 51

МОЛОДЫЕ ПОРЫВЫ: сборник работ учащихся уманских коммерческих училищ. Умань, 1912. № 1, б. д.

Наявність вид.: РНБ: 1912 – № 1. Відштовхуючись від крилатої фрази одного з героїв творів О. Уайльда.

"Юність – єдина цінність, яку варто мати", автори збірника закликали: "Нехай молоді пориви вільно зростають і розвиваються!".

Редакція часопису друкувала матеріали про розумовий і духовний рівень учнів, вивчала їхні погляди на школу і життя, а також давала можливість вільно й самостійно розвивати свої літературні здібності, виявляти індивідуальність. На сторінках видання друкувалися вірші ("Заклик" учня 4-го кл.), оповідання, есе ("Літня ніч на селі" Інселона, "Сутінки" Ера, учня 4-го кл., "Два життя" Solo, учня 7-го кл., "Школа і життя" К. П.), мініатюри ("Юність" учня 4-го кл.), статті (зокрема "Міжнародна мова "есперанто" Х. Вестамана про життєздатність і поширення цієї мови).

Видання виходило у друкарні "Прогрес" (м. Умань).

НАШЕ СЛОВО: черкаська газета при участі членів Советів робочих і солдатських депутатів і соціалістических організацій. Виходить ежесдневно, крім воскресних і празничних днів. Черкаси, 1917. № 1, травень – № 96, 22 вересня.

Ред.: Петров В. Г. Вид.: Издательство на паях.

Дод.: до окремих номерів.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 96; РДБ: 1917 – № 48–91, додаток від 29 серп.; РНБ: 1917 – № 35–96; БАН: 1917.

Газета називала себе "органом демократичної думки". Видання організовано Видавництвом на паях, запис нових пайовиків відбувався безпосередньо в редакції. Розмір паю становив 25 крб. Але щоб дати можливість широким трудовим верствам населення, захисту інтересів яких покликана служити газета, долучитися до її видання, дозволялася участь у паї із внеском на суму не менше 5 крб.

Водночас газета прагнула здобувати засоби для існування й традиційним шляхом – завдяки розміщенню оголошень, які подавалися на першій сторінці. Рекламувалися, насамперед, послуги медиків, причому більша частина стосувалася лікування шкірно-венеричних хвороб.

Основними на сторінках "Нашего слова" були публікації про події місцевого життя та світська хроніка. Поруч із матеріалами про страйк дамських кравців та справи в міських гімназіях уміщувалися повідомлення суто політичного характеру, зокрема щодо підготовки виборів до Установчих зборів. Постійна рубрика – "Телеграми".

На останній сторінці газети друкувалися приватні оголошення, які редакція приймала по 30 к. за рядок (перед текстом) і 20 к. (після тексту). Причому для професійних робітничих і селянських організацій надавалися знижки в 50 % вартості оголошення. А для тих, хто шукав роботу, оголошення у два рядки коштувало 30 к.

Передплата на 6 міс. становила 6,50 крб, на 3 – 3,50, на 1 міс. – 1,30 крб. Вартість номера – 6 к.

Контора і редакція розміщувалися на вул. Олександрівській, 84.

Видання виходило у друкарні Гоніодського Ш. Л. у Черкасах.

№ 54

НУЖДЫ КРАЯ: ежедневная политическая, экономическая, литературная и общественная газета. Умань, 1906. № 1, 4 червня – № 2, 11 червня.

Ред.-вид.: Суровцев В. П.

Наявність вид.: РДБ: 1906 – № 1, 2; РНБ: 1906 – № 1, 2; БАН: 1906 – № 1, 2.

Перший номер відкривався передовою статтею "Умань, 4 червня 1906 р.", де йшлося про потреби трудових мас. Автор, між іншим, стверджував, що "право національне і право кожної особистості, розвиток культурних особливостей – запорука культурного й соціального прогресу країни".

Переважна більшість матеріалів мала офіційний характер ("Про Державну думу", "Засідання Думи", "Народні потреби в Державній думі", "Законопроект про громадянську совість").

Газета мала такі рубрики: "Серед газет", "Хроніка російського життя", "У повітах", "Оголошення".

Передплатна ціна на рік без доправлення становила 5 крб, на 6 міс. – 3 крб, на 3 – 1,75, на 1 міс. – 60 к.; із доправленням на рік – 6 крб, на 6 міс. – 3,50, на 3 – 2 крб і на 1 міс. – 75 к. Номер коштував 3 к.

Редакція і контора розміщувались в Умані, у Поліційному пров., 3. Газета виходила у місцевій друкарні І. Цейтліна.

№ 55

ОБО ВСЕМ. Умань, 1905–1906.

Джер.: Сигал Л. М. Ученические журналы конца XIX – начала XX века // Новые исследования в педагогических науках. – № 1 (37). – С. 17; Черняков Б. І. Джерела до історії української преси учнівської та студентської молоді (XIX – початку XX ст.). – С. 60.

№ 56

ОТКЛИКИ ПРОВИНЦИИ. Виходять щодня. Умань, 1914. № 1, 18 грудня – 1915. № 31, 6 лютого.

Ред.-вид.: Тарадаш М. А.

Дод.: "Телеграммы" (18 грудня 1914 р.).

Прим.: "Отклики провинции" надсилаються передплатникам закритої газети "Провинциальный голос" (див. № 62).

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1–10, 18–31, 1915 – № 1–5, 7–25, 27–31; РНБ: 1914 – № 1–10, 1915 – № 1–31; БАН: 1914 – № 1–10, 1915 – № 1–25, 27–31.

Газета широко висвітлювала як місцеве, так і губернське життя, містила телеграфні й листовні повідомлення власних кореспондентів, особливу увагу приділяла провінційному відділу.

Щоденне видання багато місця надавало воєнним подіям: "Враження воєнного життя", "Навколо війни", "Відозва французьких соціалістів". Подібні повідомлення друкувалися також у спеціальній рубриці "По телеграфу" (ПТА) ("Від Штабу Кавказької армії", "Крейсер «Аскольд»", "Вісті з Австрії", "На Західному фронті", "Втрати германців").

Серед інших рубрик були: "Внутрішні відомості" ("Ювілей Н. П. Карбчевського", "Московська винна біржа", "Відкриття другого єврейського лазарету", "День преси"), "З іноземних газет", "Театр і музика", "Хроніка" (з повідомленнями: "У літературно-художньому гуртку", "Залізничний рух перед святами", "Відкриття ковзанки") тощо.

Передплата на рік становила 5 крб, на 6 місяців – 2,75, на 1 місяць – 50 к. Номер коштував 2 к.

Редакція і контора розміщувалися на вул. Миколаївській, у міському будинку.

Видання виходило у друкарні "Порядок" М. А. Тарадаша.

№ 57

ОТКЛИКИ СЕЛЬСКИХ ПАСТЫРЕЙ: ежемесячный журнал для духовенства и мирян. Біла Церква, 1911, січень / березень.

Прим.: у 1906 р. журнал виходив у Києві. У 1907–1912 рр. замість цього часопису видавався журнал "Сельский священник" (див. № 73).

Наявність вид.: РНБ: 1911 – січ./берез.

Часопис відстоював права російської народності та культури на теренах України, що особливо яскраво відобразилось у статті "Культурний націоналізм і завдання народної освіти" графа В. Бобринського. Розповідаючи про західні національні ідеї, зокрема у Франції, автор наголошував на понятті "російська народність як народність державна". Відчувається агресивне ставлення до будь-яких виявів українства. Подана статистика (великороси – 43,3 %, інші російські племена: малороси – 17,42 % і білоруси – 4,51 %) мала засвідчити, що українці та білоруси – "найнижчі прошарки російської нації", "найбільш

слабкі культурно і тому піддаються чужому впливу". Саме через це "справа національної боротьби росіян не зупиняється" (с. 10), зосередившись на згаданих націях, які слід остаточно схилити до російського впливу.

У випуску публікувалися оповідання "Розумними шляхами" К. Андрієнка та "В перший день..." священника А. С-ова, оповідання-бувальщина "Зірвалось", нариси семінарського життя другої половини 70-х рр. під назвою "Іскорки" Н. Реморова, статті ("Таїнства" (Перше хрещення), "Молитви в перший день" священника А. С-ова).

Передплата на рік із доправленням становила 4 крб.

№ 58

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО: двухнедельный журнал графической промышленности и торговли художественными открытыми письмами. Умань, 1906. № 1, 25 липня.

Ред.-вид.: Петерс К.

Наявність вид.: РДБ: 1906 – № 1; РНБ: 1906 – № 1.

Видання висвітлювало всі питання, які стосувалися друкування й реалізації листівок. У редакційній статті було зазначено, що "на сьогодні Росія вступає в період реформ". А отже, серед інших вимог часу, "наполегливо звучить вимога покращення народної освіти, що передбачає збільшення попиту на витвори графічної та паперової

промисловості, на художні листівки". Журнал був ніби посібником для торговців, порадиником при виборі товару. Його мета – захист інтересів торговельної галузі, створення організації торговців для боротьби "з небажаними елементами".

Часопис поділявся на дві рубрики: "Список новин" і "По фабриках і видавництвах". У першій уміщувались новини, що надсилалися в редакцію, скажімо, "Нове фотографічне товариство", "Закордонна преса про становище листівкової торгівлі в Росії". У другій рубриці друкувалися відгуки про фірми, які згадувалися в новинах, та ілюстрована реклама їхньої діяльності. Скажімо, "випускають листівки, картини різних форматів, рекламні плакати".

У № 1 друкувалися новини російського торгового ринку, кореспонденції про те, як краще організувати справу торгівлі листівками, а у відділі "Запитання читачів" подавалися відповіді на будь-які запитання із цього приводу.

Передплата до кінця року становила 1 крб, на 3 міс. – 50 к.

Редакція розміщувалась в Умані на вул. Прорізній.

Часопис виходив у друкарні Тарадаша і Перельштейна (м. Умань).

№ 59

ПЛУГ. Виходить двічі на місяць. Умань, 1906. № 1, 15 червня – 1907. № 19, 1 вересня.

Ред.: Гадамский И. М.

Вид.: Уманско-Липовецкое сельскохозяйственное общество.

Дод.: "Записка об аграрном вопросе, составленная Съездом представителей 5-ти земледельческих обществ и товариществ Юго-Западного края" (1906. – № 1).

Наявність вид.: РДБ: 1906 – № 1–6 (1 верес.), № 3 (1 листоп.) – 4, 1907 – № 7–19; РНБ: 1906 – № 1–6, 1907 – № 7–19.

Двотижневик присвячувався проблемам сільського господарства. На зборах членів Товариства було прийнято програму видання: передові статті з питань загального й місцевого сільськогосподарського життя; оригінальні праці в галузі сільського господарства і пов'язаних із ним наук; огляди сільськогосподарської преси; питання, які стосуються місцевого земського управління, кореспонденції, протоколи засідань Товариства, ради, загальних зборів, комісії і відділень Товариства; урядові повідомлення й маніфести; торговельні відомості, бібліографія, оголошення.

Товариство, оприлюднюючи свої настанови в журналі, прагнуло заснувати професійну Спілку службовців сільського господарства та сільськогосподарської промисловості всього Південно-Західного краю.

Чимало місця на шпальтах газета надавала офіційним повідомленням ("Новий закон про продаж у кредит", "Звіт про врожай овочів за 1905 р.") та матеріалам, що стосувалися діяльності Умансько-Липовецького сільськогосподарського товариства ("Журнал засідань ради Товариства", "Протокол комісії з дослідження справ комерційного відділу Умансько-Липовецького сільськогосподарського товариства", "Наради з аграрного питання", "Звіт діяльності товариства за 1905 р." (фінансовий звіт, кошторис прибутків і збитків, баланс комерційного відділу, ревізійної комісії, список членів Товариства), "Проект заснування "Спілки роботодавців" з

метою забезпечення родин службовців, які загинули чи втратили працездатність у зв'язку з аграрними безпорядками").

Передплата на рік становила 3 крб, на 6 місяців – 1,50 крб. Передплату й оголошення приймали в Умані, в Бюро Умансько-Липовецького сільськогосподарського товариства (у Н. М. Гадонського), у місцевому Товаристві взаємного кредиту і в зазначеній нижче друкарні.

Видання виходило у друкарні братів Тарадашів, потім – друкарні Тарадаша й Перельштейна.

№ 60

ПОЧАЕВСКИЙ ЛИСТОК. Самгородок, 1917. № 2, 9 січня – № 8, 28 лютого.

Ред.: Алексей, игумен.

Вид.: архимандрит Виталий.

Дод.: до кожного номера.

Прим.: до 1917 р. видання виходило в Почаєві.

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 2–8, дод. – № 2–8.

Головним спрямуванням "повчального, патріотичного, народно-російського" журналу Православної церкви став захист непорушних принципів Російської імперії – православної віри, самодержавного царя та свободи: від "штурму іноземців і тієї російської інтелігенції, яка продалась і віддалась ворогам Росії" (№ 2. С. 1).

Часопис писав передусім про те, як треба жити християнинові, висвітлюючи ці питання в публікаціях "Відозва до всіх російських людей про захист християнських свят", "Церковна дисципліна", "Допомога духівництву", "Заклик до єднання", "Відповідь св. Василя Великого префекту Модесту", "Про страшний суд" І. Кронштадтського тощо.

Чимало публікацій було і про політику Росії: "Півсторінки з історії нашого недавнього правління в Галичині", "Прибутковий податок і багатії", "Про ціни на хліб". У кореспонденціях ішлося про закордонні події, хід війни та героїв "матінки Русі Святої" ("Останнє слово вмираючих на полі бою воїнів", "Англієць про російського со-

ддата", "З приводу промови Вільсона американському сенату" І. А., "Талмудисти не євреї, а самозванці" ієромонаха Серапіона, "На ринках Вавилонських" ігумена Алексія). Перебіг фронтового життя найчастіше знаходив відображення у рубриці "Війна" ("У лісових Карпатах", "На румунському фронті", "На Закавказзі", "На Ризькому фронті"). Опікувалося видання й життям біженців, розповідаючи про їхні проблеми та надії, намагаючись повернути їх до нормального життя.

У деяких матеріалах висловлювались думки про те, "як заживе Росія після війни своїм самотнім життям, очистившись від колишніх гріхів кров'ю своїх синів" (№ 2. С. 1).

Передплата на рік становила 5 крб, на 6 місяців – 3, на 2 місяці – 1 крб. Видання виходило у друкарні Почаєво-Успенської Лаври в Червоно-Андріївському скиті Київської губернії.

№ 61

ПРИДНЕПРОВЬЕ: общественно-политико-экономическая и литературная газета. Выходит щодня; виходить тричі на тиждень (з № 115 за 1914 р.). Черкаси, 1913. № 1, 14 листопада – 1914. № 136, 4 липня.

Ред.: Троян Ф. С., Божанова О. А. (з № 53 за 1914).

Вид.: Троян Ф. С.

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 35, 38–45, 59, 125–126; РДБ: 1913 – № 1–18, 1914 – № 19–136; РНБ: 1913 – № 1–18, 1914 – № 19–136; БАН: 1913, 1914.

Виходили статті різноманітної тематики: політика, культура, економіка, суспільне життя, міжнародні й місцеві новини тощо.

На першій сторінці, як правило, уміщували аналітичні статті, які зачіпали суспільно-політичні проблеми. Висвітлювали питання громадських прав населення, дитячої проституції, чистоти в місті тощо.

Неодноразово газета зверталася до проблем української культури: усебічно висвітлювала підготовку та проведення столітнього ювілею від дня народження Тараса Шевченка. Було вміщено обурливу відповідь на пасквіль монархічної газети "Киев", що ганьбила Шевченка, яка завершувалася словами: "Господи, прости им – ибо не ведают, что

творят" (1914. № 45). Варто зазначити цикл публікацій І. Касьяненка "Д. І. Яворницький" (1914. № 38–42), де переказувалися праці Д. Яворницького, зокрема "Як жило славне запорожське низове військо". Газета мала такі рубрики: "Телеграми" (короткий огляд подій в інших містах, найчастіше в Петербурзі), "Випадки" (міські події), "Хроніка" (призначення на посади, постанови, розпорядження тощо), "Театр і музика" (анонси мистецьких подій, рецензії вистав), "Новини дня", "Петербурзькі листи" (інформація від столичних кореспондентів), "По нашому району", "Кореспонденція", "Погода". Значну частину площі газета надавала рекламним оголошенням на першій і останній сторінках. Також на останній шпальті друкували розклад руху поїздів.

Кореспонденти активно висвітлювали злободенні питання життя міста та провінції. Чимало публікацій присвячувалось становищу селян. Наприклад, у статті "Піднесення народної самосвідомості на селі" (1914. № 38) розповідалося про діяльність на селі народних театрів, які ставили за мету боротьбу з алкоголізмом і піднесення "народної самосвідомості, розумового, етичного й естетичного розвитку".

Багато уваги видання приділяло проблемі виховання дітей. Публікація "Загибель дітей" (1914. № 39) порушувала питання дитячої просвітництва та поганого поводження з вихованцями в дитбудинках.

Доволі часто на шпальтах з'являлися накази, закони та передруки з російських газет. Політичні матеріали мали проросійський характер і зазвичай захищали дії російського уряду. Вади в суспільстві газета пов'язувала лише із самими людьми. Наприклад, у статті "Політика і мораль" (1914. № 42) автор зауважував: "Скарги на несправедливість уп-

№ 125
Додаток до газети "ПРИДНІПРОВЬ"
Виходить по повільноним, середнім і п'ятицм.

ПРИДНІПРОВЬ
Общественно-политико-экономическая и литературная газета
Выходит по повільноним, середнім і п'ятицм.

Среда 28-10 мая 1914 года

Продолжается подписка на "Приднпровь"
Подписки: 1 рубль в год, 6 копеек в месяц.

ТЕАТРЪ ЯВРОЙ
Господа Мейеры
Двухдній Волкъ
Порочная Воля
Кушайте Германа Желе!

ЛУЧШЕЕ СЛАДКОЕ БЛЮДО.
Кто хочет есть Германа Желе, тот должен есть его в виде сладкого блюда. Это блюдо называется "Герман Желе".

БУФЕТЪ
Съ открытым верандомъ и охладками
Всевозможные напитки
Съ самыми дешевыми ценами
Получите удовольствие и кушайте.

Учтите изъ дешурного блюда
Въ каждомъ номерѣ 10 копеек 35 и
Съ брѣвѣ можно получить и вѣдѣхъ и вѣдѣхъ и вѣдѣхъ

равління лунають повсюдно... Насправді ж скарги ці свідчать про недостатню суспільну досконалість, оскільки, по суті, винуватцями недосконалості управління є ми самі, а не ті, хто править, і закони".

Редакція газети "Придніпровье" у своїх публікаціях співчувала бідному населенню та селянам і критикувала місцевих чиновників. Скажімо, комічне оповідання "Теж кар'єру робить" висміює графа, який, почувши за вікном народну пісню, пише листа чиновнику в Петербург, бо боїться народного повстання: "У нас, то бишь у них – поють "грає, грає – бровами моргає", ... а для чого ему моргать? Быть может, это какой-либо условный знак к бунту?". Доволі багато уваги газета приділяла кримінальній хроніці та злободенним поточним подіям. Справи, що стосуються вбивств, грабежів, нещасних випадків, подано в газеті під різними рубриками. Наприклад, у № 35 за 1914 р. уміщено дві публікації, присвячені вбивству молодой вчительки Євгенії Ільяшевич. У статті "Справа про вбивство Є. Ільяшевич" висвітлено хід судового засідання, а поряд уміщено есе "За що?", в якому розповідається про нещасну долю дівчини. Також цей випадок згадується і в матеріалі "Надірвані серця" (1914. № 38). Часто висвітлювалися резонансні справи не лише в міському суді, а й Петербурзькому окружному. Таким прикладом є публікація "Шахрайства банкіра Коровка" (1914. № 39).

Видання публікувало статті з економічної тематики, зокрема про баланс грошового ринку держави.

Зауважимо, що газета "Придніпровье" друкувала спростування, якщо подавала з необережності неправдиві повідомлення, і вибачалася перед людьми. Подібне звернення редакції знаходимо в № 42 за 1914 р. У № 45 за цей самий рік з'являється стаття "Преса і гласність", де видання висловлює невдоволення тим, що кореспондентів не допустили на судові засідання. Як спосіб боротьби за гласність, подібні статті з цією самою назвою друкуються і в подальших номерах газети.

Авторами черкаської газети були М. Суконников, Юрій Светлий, І. Касьяненко, Горбунь, Н. Бережанський, А. Новгородський.

Передплата на рік з доправленням становила 5 крб, на півроку – 3, на 3 місяці – 1,50 крб, на місяць – 50 к. Ціна номера – 3 к.

Редакція й контора розміщувались на вул. Миколаївській, 3, у будинку Шкляренка.

Газета виходила у друкарні І. Слуцького (м. Черкаси).

ПРОВИНЦИАЛЬНЫЙ ГОЛОС. Выходит ежедневно, кроме понедельников. Умань, 1911. № 1, 14 червня – 1914. № 298, 17 грудня.

Ред.-вид.: Седлецкий А. А., Топштейн Х. Б. (з № 36 за 1911), Сонис Ш. Г. (з № 126 за 1912), Перлин А. Я. (з № 255 за 1912), Гольдштейн А. Н. (з № 50 за 1914), Битман Р. М. (з № 231 за 1914).

Дод.: "Телеграммы «Провинциального голоса»" (1913–1914) (див. № 81).

Прим.: газета почала виходити в період тимчасового припинення "Голосу провинции" (див. № 37). У перерві видання газети "Провинциальный голос" із 22 липня 1914 р. передплатникам надсилалася газета "Вести" (див. № 26). На період воєнного стану її було закрито, передплатникам надсилалася газета "Отклики провинции" (див. № 56).

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 124–127, 135, 141, 151; РДБ: 1911 – № 1–171, 1912 – № 1–360, 1913 – № 1–121, 123–132, 134–171, 173–309, 1914 – № 1–169, 208–298; РНБ: 1911 – № 1–171, 1912 – № 1–305, 1913 – № 1–309, 1914 – № 1–169, 208–298; БАН: 1911, 1914.

Повністю першу, частину другої і майже половину останньої шпальти видання заповнено рекламними та різноманітними іншими оголошеннями, більшість із яких супроводжували ілюстрації.

Газета містила такі рубрики: "Телеграми" (новини із Петербурга та інших великих міст Російської імперії, які мали загальнодержавне значення); "Серед газет" (цитати з інших видань із коментарями редакції про значущі події в імперії); "Хроніка" (останні події суспільно-культурного життя Умані та передмістя) з підрубриками

"По Росії" та "За кордоном". Окремий розділ кожного номера містив матеріали про підсумки засідань Державної думи.

Поза рубриками газета друкувала уривки повістей, новели й фейлетони, як-от: "Весна" Луїджі Піранделло (1914. № 125), "Маленький фейлетон" Л. Нахмана, де зображено нужденне життя бідної єврейської родини (1914. № 126).

Підтримуючи зв'язок із читачами, редакція регулярно друкувала їхні листи, де зазвичай давалася критична оцінка тому чи іншому явищу.

Видання уважно відслідковувало події, які відбувалися на міжнародній арені. Зокрема, великий матеріал присвячено вбивству в Сараєво австрійського ерцгерцога Франца-Фердинанда (1914. № 141).

Постійними дописувачами газети були Т. Богданович, Вас. Мединський, Nullus, Вик, М. Р. Е.

Передплата на рік становила 5 крб, на 6 місяців – 2,75, на 3 місяці – 1,40, на місяць – 50 к. Ціна номера – 2 к.

Редакція розміщувалась на вул. Миколаївській, у міському домі. Друкувався часопис у друкарні "Порядок" М. А. Тарадаша.

№ 63

ПРОПОВЕДНИЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ. Паволоч, 1909. Вип. 1, б. д. – вип. 6, б. д.

Ред.-вид.: Брояковский С. С.

Прим.: видання виходило як додаток до журналу "Духовная беседа" (див. № 44).

Наявність вид.: РНБ: 1909 – Вип. 1–6.

На своїх шпальтах часопис друкував думки та замітки з питань проповідництва, статті про церковне красномовство, настановні статті до "живого" слова, критико-бібліографічні відгуки на проповіді священників та видання віроучительського, повчального та просвітницького характеру. До них належать такі публікації: "Про взаємні відносини між проповідником і слухачами", "Про проповідницьку імпровізацію" священника І. Добронравова, "Проповідники у нас і за кордоном", "Живе слово" (сторіночка із життя пастиря) М. Афанасьєва, "Що потрібно від сучасної церковної проповіді?" С. Бр., "Думки і ви-

слова", "Одне із завдань сучасної проповіді" Г. Мельницького, "Прості досліди живого проповідування" Д. Е. В., "Від чого залежить успіх церковної проповіді" Н. Русанова.

Постійними рубриками журналу були: "Із листування з передплатниками", "Вісті та замітки" ("Жадання духовної освіти", "Боротьба духівництва з релігійним та етичним настроями суспільства", "Про церковну проповідь"), "Бібліографічні замітки" (рецензії на книги духовного характеру, "Сучасні українські проповідники" Вс. Крижанівського).

Видання виходило в Києві, у друкарні Першої київської артілі друкарської справи (вул. Трьохсвятительська, 5).

№ 64

РАБОЧЕЕ ЗНАМЯ: ежедневная общественно-политическая социал-демократическая газета (з № 2 за 1917 р.). Умань, 1917. № 1, 13 липня – № 22, 6 серпня.

Ред.: Лойтерштейн А. Я. и Верзуб Ш. М.-Б., Лойтерштейн А. Я. и Битман Р. М. (з № 2 за 1917), Лойтерштейн А. Я. и Верзуб Ш. М.-Б. (з № 17 за 1917).

Вид.: редакционная коллегия при Совете рабочих и солдатских депутатов.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 20; РДБ: 1917 – № 4–11, 13–15, 19, 21, 22; РНБ: 1917 – № 1–22; БАН: 1917.

Газета орієнтувалася на аудиторію із соціал-демократичними смаками. Значну увагу видання приділяло загальноросійським справам. Традиційною стала рубрика "Телеграми" із позначенням "Офіційно", яка оповіщала читачів про події на всіх лініях фронту. Окремим розділом була "Хроніка" – коротке "зведення" про всі події. Серед інших рубрик – "Огляд преси" та "Іноземне життя" (події суспільно-культурного значення). Зокрема розповідалося про певні звичаї відповідної країни і згадувалося про те, що відома особистість цієї країни найближчим часом завітає до столиці, а можливо, і до Умані.

Фінансування, як і в більшості видань того часу, не вистачало. Тож у № 4 на першій шпальті надруковано звернення "Товариші робітники!", де редакція скаржилася на брак коштів і просила всіх внести до

"скарбниці" друкарні кошти на подальше друкування газети. Щодо номера часопис подавав короткі звіти про підсумки чергових засідань видавничого органу та про зміст протоколів засідань видавничої ради.

Постійними дописувачами були Спишом, К. А-т; друкувалися статті Кеенського.

Передплата на місяць становила 1,50 крб. Ціна номера – 8 к.

Редакція і контора розміщувалися на вул. Садовій у буд. Зайдмана. Видання виходило у друкарні нащадків Шапіро.

Пролетарія всіх країн, єдинись!

РАБОЧЕЕ ЗНАМЯ

ЕЖЕДНЕВНАЯ общесоциально-политическая, социаль-демократическая газета, издаваемая редакционной коллегией при Совете Рабочих и Солдатских депутатов.

г. Умань. № 4. Воскресенье, 16 июля 1917 г.

КАБИРИЯ

Сегодняшний номер газеты посвящен вопросам городского самоуправления. В нем вы найдете много интересного и важного для каждого жителя Умани.

КАБИРИЯ

Ваш редактор-издатель газет "Долг Умани"

Сегодняшний номер газеты посвящен вопросам городского самоуправления. В нем вы найдете много интересного и важного для каждого жителя Умани.

КАБИРИЯ

Ваш редактор-издатель газет "Долг Умани"

Къ городскимъ выборамъ.

Избирательная кампания по выборамъ городского самоуправления началась. Каждый гражданин Умани должен принять участие в этом важном деле.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

На газету "Рабочее Знамя". Подписная цена: 1 рубль в год, 30 копеек в квартал.

ПЛАТА ЗА ОВЪЯВЛЕНІЯ:

За первую строку в номере — 1 рубль, за вторую — 50 копеек, за третью — 25 копеек.

Объявление.

В газете "Рабочее Знамя" принимаются объявления. Цена за строку в номере — 1 рубль.

№ 65

РАДОМЫСЛЬСКАЯ ГАЗЕТА: издание Радомысльского городского исполнительного комитета. Выходит ежедневно, кроме дней послепраздничных и понедельников. Радомишль, 1917.

№ 1, 24 червня – № 9, 5 липня.

Ред.: комиссия: Даденков Н., Змороч А., д-р Цвейфель, Шулькевич Л., Шумский С.

Вид.: Радомысльский городской исполнительный комитет.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1, 7; РДБ: 1917 – № 1-9; РНБ: 1917 – № 1-9; БАН: 1917.

У редакційній статті пояснювалися основні завдання друкованого слова після революції: "кожен номер готує читачеві сюрпризи", читач бажає бачити в газеті "своєрідну енциклопедію, де вирішувались би всі політичні й соціальні питання та зроблені практичні висновки"; "кожен друкований рядок, кинутий у маси, має бути ретельно продуманий".

[illegible]

Газета мала рубрики "Преса", "У місті", "У повіті", "Війна", "Накази", "Різні відомості", де містилися такі публікації: "Вибори до Радомишльської Міської думи", "Торгівля в недільні і святкові дні", "Збільшення утримання учнів народних шкіл", "Тверді ціни на хліб", "Протест на постанову Міської думи про відстрочку виборів", "Наступ", "Про мир", "Наказ по армії і флоту", "Збільшення прибуткового податку", "Міністерство народної освіти і новий уряд", "Асигнування на позашкільну освіту".

Редакція розміщувалась у Радомишлі на вул. В.-Житомирській, у будинку Зіндера.

114

РАДОМЫСЛЬСКИЙ ЛИСТОК ОБЪЯВЛЕНИЙ "ВЗАИМНАЯ ПОЛЬЗА". Выходит в настоящее время два раза в месяц после 1-го и 15-го чис-

ПОЛЬЗА". Выходит в настоящее время два раза в месяц после 1-го и 15-го числа. Радомишль, 1912. № 1, 18 квітня – № 8, 1 серпня.

Ред.: Шиманский П. Ф.

Вид.: Заездный Э. И.

Наявність вид.: РДБ: 1912 – № 2-4, 7, 8; РНБ: 1912 – № 1-8; БАН: 1912 – № 2-5.

На першій сторінці кількох номерів редакція помістила своє призначення (бути посередником, за невелику плату друкувати оголошення про попит і пропонування в сільськогосподарській, торгово-промисловій та інших галузях) і роль реклами в суспільному житті. Зокрема зазначалося: "Ми зобов'язані рекламі тим комфортом і розкішшю, що оточують нас останнім часом", пояснювалися переваги реклами з розгортання прогресу.

Формат своєї діяльності видання визначило як такий, "де за невелику плату можна вмістити оголошення про попит і пропонування: у всіх сільськогосподарських і інших галузях, а також різних підприємств різних фірм, уміщено виставки 1912 р.

Контора редакції розміщувалась у Радомишлі Київської губернії. Видання (на деяких номерах зазначено наклад – 500 пр., хоча редакція розраховувала перейти до тисячного накладу) розповсюджувалось

безплатно серед урядових, громадських і приватних закладів. Охочі отримати всі номери з доправленням платили 1 крб на рік.

Контора редакції мала просту адресу: м. Радомишль Київської губ. Часопис виходив у друкарні Е. І. Заїздного.

№ 67

РАДОМЫСЛЯНИН: беспартийная общественно-литературная газета. Выходит тричі на тиждень; виходить щодня (з № 122 за 1914 р.). Радомишль, 1912. № 1, 1 червня – 1917. № 98, 29 квітня.

Ред.-вид.: Фельдман Х. М.

Наявність вид.: РДБ: 1912 – № 9–21, 26–28, 30–89, 1913 – № 1–150, 1914 – № 1–154, 156–183, 1915 – № 1–7, 9–16, 18–77, 79–83, 85–153, 155, 157–174, 176–187, 189, 190, 199–203, 208–213, 215–285, 1916 – № 1–38, 40–109, 111–137, 139–189, 191–208, 210–213, 215, 217–223, 255–232, 234–235, 237–269, 271–285, 287–290, 1917 – № 1–43, 45–52, 56–58, 88, 95; РНБ: 1912 – № 1–89, 1913 – № 1–150, 1914 – № 1–183, 1915 – № 1–285, 1916 – № 1–290, 1917 – № 1–98; БАН: 1912–1914, 1916, 1917.

У редакційній статті зазначено, що "живемо ми в маленькому, забутому Богом і людьми куточку, але й у нас є свої "животрепетні" інтереси, які не можуть знайти широкого відгуку серед публіки, нічим не пов'язані з Радомишлем. От цим-то нашим, маленьким для більшості, але великим для нас, інтересам ми і надамо головне місце в нашому виданні" (1912. № 10. С.1). Видавці прагнули бути чесними й неупередженими у висвітленні потреб міста та повіту. Головна увага приділялася потребам сільськогосподарського, робітничого та дрібнопромислового населення.

№ 34 6-й год издания № 34

РАДОМЫСЛЯНИНЪ

Суббота 11 февраля 1917 г.

Газета выходит ежедневно один раз в неделю. В розничной продаже в Радомишле в провинции 3 коп.

Реклама и конторы газет помещаются в г. Радомишле по Дворянской ул. № 21

Требуется

в лавку 1 го и 2 го потребностей старший приказчик, сущ же помощник зав. Заявления с указанием условий адресовать правлению.

Частный помещенный

Х М ФЕЛЬДМАНЪ

переехал на Дворянскую ул. № 21 рядом сь д. В. Хаварова.

Тамъ же помешается

редакция газеты

РАДОМЫСЛЯНИНЪ

Продается

на полном ходу работающа на Государственную

Телеграммы

Увѣдомленіе бразильскаго правительства.

Москва. «Утру Россіи» телеграфируютъ изъ Копенгагена: Бразильское правительство уведомило Германію, что оно возлагаетъ на нее отвѣтственность за судьбу трехъ британскихъ пароходовъ, вышедшихъ въ Европу.

Женскій корпусъ въ Англіи.

Москва. «Утру

ругуютъ изъ Копенгагена: Въ связи съ военными приговорами изъ Берлина, германцы совершенно закрыли бельгійско-голландскую границу на 6 недѣль. Письмо Альфонса Вильгельму.

Москва. «Утру Россіи» телеграфируютъ: Испанскій король Альфонсъ обратился съ личнымъ посланіемъ въ Вальдемару, настаивая на уступкахъ, во избѣжаніе конфли-

Безпартійна газета мала такі рубрики: "Іноземні відомості", "Місцева хроніка", "Телеграми", "Хроніка", "Судова хроніка", "Кореспонденції", "Війна". Матеріали висвітлювали різні питання, як-от: "Народні вчителі у Франції", "Пожежа в Константинополі", "Річний акт єврейського 2-класного училища", "Про жіночу гімназію", "Літні учительські курси в Києві", "Московські торжества", "Плани на врожай", "Роботи І. І. Мечникова в боротьбі зі старістю", "Державна дума", "Переміщення тюремних начальників", "Поліпшення сільського господарства", "Закриття з'їзду інспекторів", "Підкуп присяжних засідателів", "Підпал заводу", "Жахлива справа", "Як закінчиться балканська війна?", "Поранення в Цетилі", "Війна Італії з Туреччиною", "Подробиці катастрофи на Дунаї".

Видання друкувало белетристику (етюд "Степ" В., "Казка" Ольги Г.), вірші ("Із села" Мик. Епеля, поема "Степ" Н. Л.), оповідання ("Чашка чаю" Луї Рубо, "Секретний пакет" Гюн де Рома, "Диво" Шолома Аша).

Передплата на рік становила 3 крб, на 6 місяців – 1,75, на місяць – 30 к.

Редакція і контора розміщувалися в Радомишлі, на Соборній площі.

Газета виходила у друкарні І. А. Пекаря на вул. Житомирській, у будинку Вахера.

№ 68

РУССКИЙ ИНОК: журнал для православного монашества. Виходить двічі на місяць. Самгородок, 1915. № 21 (вип. 134), листопад – 1917. № 3 (163), лютий.

Ред.: ієромонах Тихон, архимандрит Виталий (із 1916).

Вид.: архимандрит Виталий.

Дод.: "Листок на благословение" (1915–1917) (див. № 49), "Стенная библиотека" (1915–1916) (див. № 75). Книги і брошури духовно-морального змісту (1910–1916). Достопамятные сказания о подвижничестве святых и блаженных отцов. Вып. 1 (1915. – № 24).

Прим.: раніше журнал видавався у Почаєві (Волинська губернія).

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 21 (вип. 134), 22 (вип. 135), 24 (вип. 137), 1916 – № 1 (вип. 138) – 24 (вип. 160), дод. до № 12, 21, 1917 – № 1 (161) – 3 (163); РНБ: 1915 – № 21 (вип. 134) – 24 (вип. 137), 1916 – № 1 (вип. 138) – 24 (вип. 160), 1917 – № 1(161) – 3 (163).

Видання пропагувало слухняність перед російським чернецтвом і керівництво старшими й досвідченими молодшими ченцями.

Журнал уміщував найважливіші в чернечому житті повчання святих отців та учителів, проповіді, життєписи подвижників, опис монастирів, вірші на релігійні теми, кореспонденції із життя монастирів, розпорядження духовного начальства, відгуки на корисні для ченців книжки, відповіді на запитання передплатників.

Часопис мав дев'ять постійних розділів: "Настанови святих Отців", "З описів сучасних учителів церкви", "Чернеча добродійність", "З життя сучасних подвижників благочестя", "Чернеча ліра", "Монастирі і війна", "Розпорядження церковної влади по монастирях", "По святих обителях", "Вісті і замітки", "Некрологи".

Матеріали перших трьох рубрик у переважній більшості стосувалися провідей, настанов, повчань, як-от: "Приклад слухняності святих" за статутом Св. Василя Великого, "Приклад слухняності Св. апостолів", "Про непокірних", "Про відсікання своєї волі в справі слухняності", "Ознаки справжньої любові до ближніх" – зі стародавніх чернечих статутів, "Повчання Св. Василя Великого юним браттям", "Листи святителя Божого до духовної доньки".

Про життя святих та їхніх учнів читачі дізнавалися з рубрики "З життя сучасних подвижників благочестя" ("Павло Обнорський ігумен Іоасаф, у схимі Серафим – учень преподобного Серафима Саровського", "Володимир, новий Митрополит Київський і Галицький").

Церковна лірика вміщувалася в рубриці "Чернеча ліра" ("Страждання", "Благовіст" З. Кольчугіної, "Старий", "До Бога", "Спокій, Господи", "Християнки" В. Волкова).

Не обминуло видання й тем про Першу світову війну, публікуючи в рубриці "Монастирі і війна" такі матеріали: "Щедра стрічка Курських обителів", "Пожертвування 50 000 карбованців монастирями Курської єпархії", "Про відкриття в монастирях Курської єпархії санаторію для поранених і хворих воїнів і притулків для дітей воїнів, полеглих в бою", "Курський єпархіальний комітет з піклування про біженців".

Вартість журналу разом із додатками становила 6 крб.

Адреса редакції: поштове відділення Самгородка Київської губернії. Видання виходило у друкарні Почаєво-Успенської Лаври на Червоно-Андріївському скиті.

№ 69

СВОБОДНАЯ МЫСЛЬ: издание Советов рабочих и солдатских депутатов. Бердичів, 1917. № 1, 17 травня – [1917. № 184, 30 грудня] 1919. № 16, 1 лютого.

Ред.: Геллер И. М. и Багинский В., Геллер И. М. (№ 3–125).

Вид.: Совет рабочих и солдатских депутатов; Совет рабочих и военных депутатов (із № 17).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 23, 30, 54–60, 88, 99–101, 103–105, 107, 109, 113, 115–117, 123–127, 172, 176, 184; РДБ: 1917 – № 66, 179; РНБ: 1917 – № 1–185; БАН: 1917.

Найчастіше першу сторінку видання надавало для таких оголошень: "Міське управління просить осіб, пропущених під час перепису, дати про себе знати за визначеним зразком". Друкували звіти про збори Центрального бюро робітників професійних спілок Бердичева, уміщували чимало театральних анонсів ("Театр-ілюзіон XX ст.", родинний театр-вар'єте "Ельдорадо"), організовування лекцій Тимчасовим організаційним комітетом РСДРП тощо.

Основні рубрики видання: "Телеграми", "Преса", "Внутрішні повідомлення", "Хроніка", "Професійне життя", "Пригоди" тощо. Друкува-

лися звернення, кореспонденції, огляди ("До скликання інтернаціональної конференції", "Як відбуватимуться вибори в Установчі збори", "Перемога соціалістичного блоку" А. Осипова, "Обласний з'їзд соціал-демократії" та "Зміцнення влади" А. Волина, "Хто нами командує?" І. Усова, "Хто такі козаки" І. Ільїних, "Соціаліст чи міністр?" А. Борисовича, "Зверніть увагу" Д. Рогальсько-го, "Наша революція" В. К-ва та інші).

Низку "маленьких фейлетонів" подавали С. Гареткін, Е. Ходорова, Л. З-н, І. Лисогорський, капітан Ів., Зеро ("Начерки нашвидку", "Забуті ніжні цілування", "Витівки пера" тощо).

Передплата на 6 місяців становила 8 крб, на 3 місяці – 4,20, на місяць – 1,50 крб. Ціна номера – 6–10 к.

Редакція і контора "Свободной мысли" розміщувались на вул. Махновській, 16.

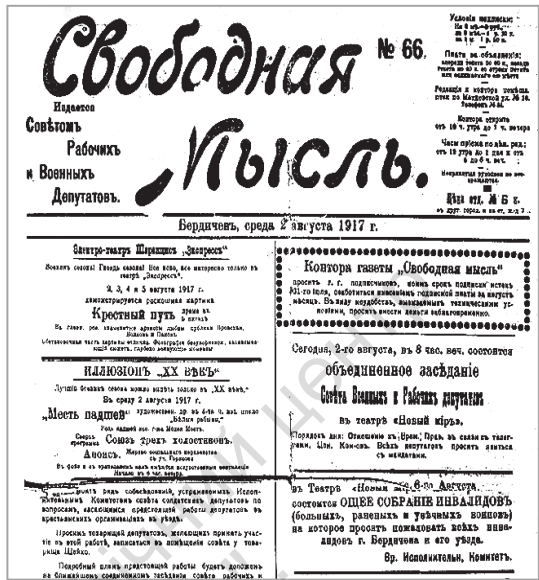
Газета друкувалась у Бердичеві в електричній друкарні "Порядок" М. А. Тарадаша, Д. М. Каца (будинок Гольденберга).

№ 70

СВОБОДНЫЙ ГОЛОС: ежедневная газета. Умань, 1917. № 1, 11 квітня – 1918. № 256, 28 листопада.

Ред.-вид.: Духовный С. Д.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 211, ДНАБ: 1917 – № 157–159, 162, 168–170, 173, 174, 176; ОННБ: 1917; РДБ: 1917 – № 36–58, 60–73, 75, 77, 79–90, 102–104, 106, 108, 110, 113–115, 118–119, 121, спец. вип. від 19 листоп.; РНБ: 1917 – № 1–121; БАН: 1917.

Незважаючи на щоденну періодичність видання, у ньому містились не лише інформаційні, а й аналітичні матеріали. Діапазон тематики газети був доволі широким. Часопис приділяв увагу не тільки місцевій проблематиці Умані. У рубриці "Внутрішні відомості" розповідалося про життя всієї України, стан справ у російських міністерствах і відомствах, проведення з'їзду партії Народної свободи тощо. У рубриці "Серпантин" часто траплялися короткі фейлетони, які в сатиричній формі відображали тогочасне життя суспільства ("Злободенний фейлетон" Ігли, "Біля вікна" Принцеси Терези, "З дня на день" Жала, "Не життя, а казка" Комара).

Традиційна рубрика "Телеграми" інформувала про становище на фронті: у повітрі, на землі та морі. Скажімо, постійний дописувач газети М. Востоков публікує критичну статтю "Четверта зима" про загальний стан бійців на фронті, їхній виснажений фізичний стан, поширення хвороб. Окремою підрубрикою в газеті слід зазначити "Помісту", де в одному з номерів подано новини про заборону вивезення продуктів із міста та "звільнення від військової служби вчителів". Щодо вивезення продуктів, то згодом у рубриці "Офіційно" надруковано "обов'язкові постанови" про продовольчий комітет (№ 158) та нові ціни на цукор. Видання також публікувало листи своїх читачів та намагалося давати на них докладні відповіді.

У багатьох номерах трапляється постанова міського управління про проїзд, а саме: "Такса за проїзд у місті", а також новий розклад руху потягів. Щодо оголошень, то вони вміщувалися на останній шпальті, рекламували, в основному, клініки. Часопис розповідав про виступи, гастролі й театральні вистави. Цілий блок присвячувався театральним анонсам. На першій сторінці у крайньому лівому стовб-

чику друкувалися, як правило, співчуття стосовно втрати близьких. Це могло бути кілька оголошень на одне ім'я, але від різних осіб.

Серед авторів видання: проф. Сиринов, М. Востоков, А. Коновалов, Іскра, ЖАЛО, Принцеса Тереза, прапорщик Скудинов, А. П.

Передплата на місяць становила 3,25 крб. Ціна номера – 15 к., у провінції та на залізничних станціях – 17 к.

Адреса редакції: вул. Садова, міський будинок.

Видання виходило в електричній друкарні "Порядок" М. А. Тарадаша.

№ 71

СВОБОДНЫЙ ТРУД. Сміла, 1917. № 1, 28 березня – № 13, 26 травня.

Ред.: Фельдштейн А. Г.

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 1–13; БАН: 1917 – № 2–13.

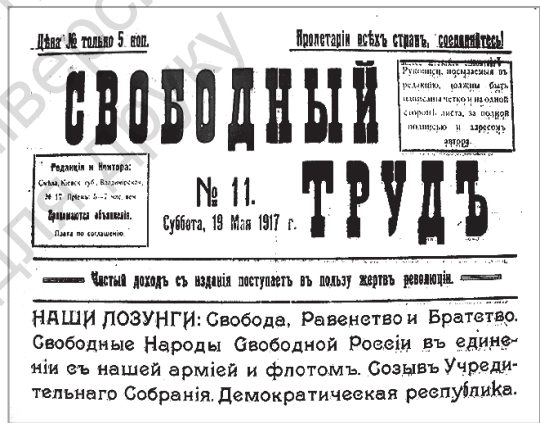
Номери видання відкривалися гаслами: "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!", "Провінція потребує самостійного демократичного органу".

Матеріали мали пропагандистський характер, закликали готуватися до виборів до Установчих зборів, підтверджуючи необхідність об'єктивного висвітлення у пресі поточних суспільно-політичних і економічних питань ("Смілянський громадський комітет", "Загальні збори єврейського населення м. Сміли" Ф. Ч.). Єдина рубрика видання – "Хроніка".

Вартість номера становила 3 к.

Редакція розміщувалася у Смілі на вул. Володимирській, 17.

Видання виходило у друкарні В. М. Лепського.

СВЯТОШИНСКИЙ ВЕСТНИК: Еженедельный Литературно-Художественный Журнал. Святошин, 1907. № 1, 1 липня – № 2, 29 липня.

Ред.-вид.: Бернштейн Ф. Ф.

Прим.: із 19 серпня 1907 р. журнал мав назву "Киевский вестник" і видавався в Києві.

Наявність вид.: РДБ: 1907 – № 1, 2; РНБ: 1907 – № 1, 2.

У журналі публікувалися різноманітні зразки красного письменства: оповідання ("Прогулянка в Святошино" З. А., "Сатинетова сорочка", "Три відповіді"), переклади ("Сказання про Похилевську Сосну" М. Марина, "За науку"), вірші ("Урочище", "Шум вершин" М. Щ., "Гребля" М. Животова, "Під звуки вальсу на шумному балі" М. Ржепецького, "Мені не потрібно твоєї краси" Б. Неймана).

Театральні питання розглядалися у рубриці "Сцена", де редакція інформувала про гастролі та бенефіси ("Підмости" Є. Швеця, "Бенефіс "Сімнадцятирічного" Т. Смольницького). У рубриці "Гумор" розміщено кумедні повідомлення: "Із записної книжки фліртуючого святошинця", "Зойк з анатомічного столу, або Чи потрібна нам пошта". Постійними були розділи "Хроніка" ("Освячення церкви", "Ніч на Івана Купала") та "Оголошення". Пропонувався розклад поїздів Києво-Святошинської залізниці, короткий путівник по Святошино, розклад дачних поїздів Київсько-Ковельської залізниці.

У науковому відділі вміщувалися дослідження на зразок: "До діагнозу туберкульозу" лікаря С., "Святошинська вода" М. Б. Зокрема, в останній публікації йшлося про величезне значення дистильованої й дощової води та шкідливі речовини, що містяться у воді.

Цикл публікацій журналу було присвячено такому питанню, як "Святошинські товариства і громадські діячі" ("Товариство благоустрою", "Освітлювальне й охоронне товариство", "Санітарне товариство", "Товариство дитячих ігор").

Ціна номера становила 10 к.

Редакція розміщувалась у Святошино, у будинку гімназії.

Друкувався часопис у Києві (друкарня Р. К. Лубківського, № 1) та друкарні "Прогрес" на В.-Підвальної, 2, № 2).

№ 73

СЕЛЬСКИЙ СВЯЩЕННИК: Еженедельный Журнал для Духовенства и Мирян с ежемесячным приложением "Отклики сельских пастырей", единственный издаваемый в России орган внепархиального общения сельского православно-российского духовенства (з № 8 за 1912 р.). Біла Церква, 1910. № 1, 12 грудня – 1912. № 8, 31 грудня.

Ред.-вид.: Кмита К. А.

Прим.: видання виходило замість журналу "Отклики сельских пастырей" (див. № 57). У 1906–1908 рр. журнал видавався у Києві.

Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1, 1911 – № 1–5/6, 1912 – № 7, 8; РНБ: 1910 – № 1, 1911 – № 2–5/6, 1912 – № 7, 8.

Видання позиціонувало себе як таке, що, не будучи конкурентом якому-небудь із наявних духовних журналів, а лише "заповнюючи в нашій духовній журналістиці прогалину виразника незалежного голосу сільських пастирів", надаватиме місце переважно статтям і думкам сільських пастирів і намагатиметься подавати "самостійну думку" злободенних питань.

У журналі публікувалися статті з церковно-суспільного та громадсько-політичного життя ("Духівництво і політика" Мирянина-Політика, "Мамонізм сучасного лібералізму", "Церковність" Г. Попова, "Церковне

життя", "Про церковну проповідь", "Преса про події у вищих навчальних закладах", "Сучасне політичне неуттво, виправдання націоналізму", "Новорічний привіт монастирям"); літературно-критичні нариси ("Про Толстого і Пирогова", "Про церковну проповідь" Бодрствующого, "Царичинська історія" священника Я. Тотжева, "Шкільні експерименти", "Пам'ятник", "Сучасне буквоїдство" священника Одицова). Часто такі нариси писали із приводу визначних дат.

Постійними рубриками часопису були: "Державна дума і рада", "Світська і духовна преса", "З російського життя і преси", "Оголошення". Вони містили, скажімо, такі публікації, як "Державна дума про церковну школу", "Партійність думського духівництва", "Християнсько-соціальні завдання сучасної православно-російської місії", "Самодіяльність сільського духівництва", "Святкування 19 лютого" (50-річчя роковини звільнення селян із кріпацтва), "Землетрус у Туркестані".

Передплата на рік із пересиланням становила 4 крб. Дозволявся кредит на півроку – 2 крб, на 3 місяці – 1 крб.

Редакція та контора розміщувались у Білій Церкві, поштова скринька, 70.

Видання виходило у друкарні А. М. Пономарьова та І. І. Врублевського в Києві (вул. Хрещатик, 58/2), з № 3/4 за 1911 р. – у типографії "Російська Печатня" (провулок Михайлівський, 20); № 8 за 1912 р. – у друкарні Першої Київської артілі друкарської справи, вул. Трьохсвятительська, 5).

СЕЛЬСКИЙ СВЯЩЕННИКЪ

1910 г. ЕЖЕНЕДѢЛЬНЫЙ ЖУРНАЛЪ Основ. въ
Декабрь. ДЛЯ ДУХОВЕНСТВА и МІРЯНЪ, 1906 г.
12 число. съ епископальнымъ приношениемъ. Цѣна 4 р.

Отклики Сельскихъ Пастырей,

единственный издаваемый въ Россіи органъ мѣ-ропріимствъ, вѣдомъ сѣльскаго православнаго русскаго духовенства.
Адресъ конторы и редакціи: Бѣлая Церковь, Киевскій губ., повт. ям. 70.

Принимается подписка на 1911-й годъ на еженедѣльный журналъ епархіальнаго общественнаго мѣсяца и пастырскихъ проповѣдей для духовенства и мірянъ.

№ 12. 1214181818

"Сельскій Священникъ"

съ епископальнымъ приношеніемъ:

"Отклики Сельскихъ Пастырей".

Органъ мѣ-ропріимствъ общаго сѣльскаго православно-русскаго духовенства.

ПРОГРАММА ЖУРНАЛА:

I. Рубрикация статей по вопросамъ церковно-общественной жизни и политики.

II. Пастырская практика: проповѣди, пастырскіе случаи, церковныя приношенія, мѣропріимства и вѣдомыя дѣла.

III. Отклики литературныя, описанія историческихъ бытовыя, и хозяйственныя, приказы и проч.

IV. Обзоръ статей святоцкой и церковной печати – русскій и иностранной, нѣсколько относящихся къ церковно-приходской жизни и духовенству.

V. Библиографія.

VI. Отклики на изданные вопросы пастырской жизни и деятельности.

VII. Пастырскія письма.

VIII. Не являясь конкурентами нікому, нѣтъ изъ существовавшихъ духовныхъ журналовъ, а лишь восполняя въ нашей духовной журналистикѣ пробѣлы, редакція журнала сѣльскаго духовенства пастырей, журналъ "Сельскій Священникъ" будетъ давать мѣсто преимущественно сѣльскимъ и общеприходскимъ пастырямъ, и не исключитъ т. е. вѣсти много церковно-приходскихъ, а также и политическія разработки вопросовъ.

Удовлетвореніе такой потребности является неслучайнымъ явленіемъ, это свидѣльство о томъ, что духовенство не только не отказывается отъ своей общественной роли, но и стремится къ ея осуществленію, разрабатывая пастырскіе вопросы, изучая профессиональныя вопросы и задачи, привлекая къ участию общеприходскую культуру, образованія и ин. дур.; изучая, представляя возможности общаго мѣсяца и защиты себе отъ "вѣдомости", ин. пастырей, особенно, своего дѣла, изучая ихъ дѣла, и своевременно устанавливая и возмѣщая существующія преграды, устраняя ихъ.

Цѣна на годъ съ перес. 4 р. Разрѣшена 2 р. 1/2 п. и 1 р. 3 п.

Полученіе подписки: Бѣлая-Церковь, Киевскій губ., почтовый ящикъ 70. Адресъ редакціи: Киевъ, Владимирскій 46.

Журналъ за 1906 г. – 1 р. 30 к. а за 1907 – 1908 г. г. по 1 р. съ пересылкой. Статьи нѣтъ, преимущественно, характеръ и представляются личныя дѣла въ настоящее время.

Редакторъ-издатель, свящ. К. Шеста.

Пробуждае.

Наше духовенство, особенно сѣльское, со всѣхъ сторонъ укоренено въ сплѣтъ. При чемъ одинъ отъ-рѣзокъ заявляетъ о своей враждебности, хотя и го-воритъ о ея необходимости, а другой, наоборотъ, считаетъ, что духовенство должно быть ближе къ народу, а не отъ-рѣзано отъ него. Въ этомъ случаѣ, конечно, нѣтъ ничего удивительнаго, но въ то же время, когда духовенство, особенно сѣльское, находится въ такомъ положеніи, то оно не можетъ не чувствовать себя одиознымъ, и не можетъ не стремиться къ тому, чтобы выйти изъ этого положенія. Для этого необходимо, чтобы духовенство, особенно сѣльское, было ближе къ народу, а не отъ-рѣзано отъ него. Въ этомъ случаѣ, конечно, нѣтъ ничего удивительнаго, но въ то же время, когда духовенство, особенно сѣльское, находится въ такомъ положеніи, то оно не можетъ не чувствовать себя одиознымъ, и не можетъ не стремиться къ тому, чтобы выйти изъ этого положенія. Для этого необходимо, чтобы духовенство, особенно сѣльское, было ближе къ народу, а не отъ-рѣзано отъ него.

СООБЩЕНИЯ УМАНСКО-ЛИПОВЕЦКОГО СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННОГО ОБЩЕСТВА:

двухнедельное издание без предварительной цензуры. Выходят щомісяця (з № 1 за 1913 р.). Умань, 1904. № 1, 15 вересня – 1916. № 10/12, жовтень/грудень.

Ред.: Игнатъев П. Н., Яблоновский А. Д. (з № 1 за 1913).

Вид.: Игнатъев П. Н., Флиорковский Т. В. (з № 1 за 1913).

Дод.: діаграми.

Прим.: з 1907 до 1912 р. видання не виходило.

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 1–3, 1914 – № 4/1–15/12, 1915 – № 1–12, 1916 – № 1–10/12; ХДНБ: 1914 – № 4; РДБ: 1904 – № 1–7, 1905 – № 8–24, 1, 3–7, 1906 – № 8–11, 1913 – № 1–3, 1914 – № 4 (1) – 15 (12), 1915 – № 1–12, 1916 – № 1, 2; РНБ: 1904 – № 1–7, 1905 – № 8–24, 1–7, 1906 – № 8–11, 1913 – № 1–3, 1914 – № 4 (1) – 15 (12), 1915 – № 1–12, 1916 – № 1–10/12.

Публікації часопису висвітлювали діяльність Умансько-Липовецького сільськогосподарського товариства, друкувалися протоколи його засідань, подавалися статистичні дані про становище сільського господарства в державі та за кордоном ("Збори членів Умансько-Липовецького сільськогосподарського товариства", "Журнал засідань ради", "Про організацію збуту плодів", "Огляд сільськогосподарської преси з сільськогосподарської техніки", "Огляд хлібних ринків", "Огляд сільськогосподарської літератури").

Частину номера надавали для публікації доповідей, що стосувалися проблем і різноманітних питань сільського господарства ("Про засну-

вання страхового відділення при Умансько-Липовецькому сільськогосподарському товаристві і про значення цього відділу" В. Енеїча, "Звіт про демонстрацію знарядь для догляду за паром" А. Савостьянова, "До питання про сільськогосподарські школи при сучасному розвитку сільського населення" Г. Гончарука).

Майже в кожному номері подавався "Огляд погоди в Умані". Передплата на рік із доправленням і пересиланням становила 2–3 крб, на місяць – 1–1,50 крб. Вартість номера – 20 к.

Редакція розміщувалась на вул. М.-Фонтанній, 9.

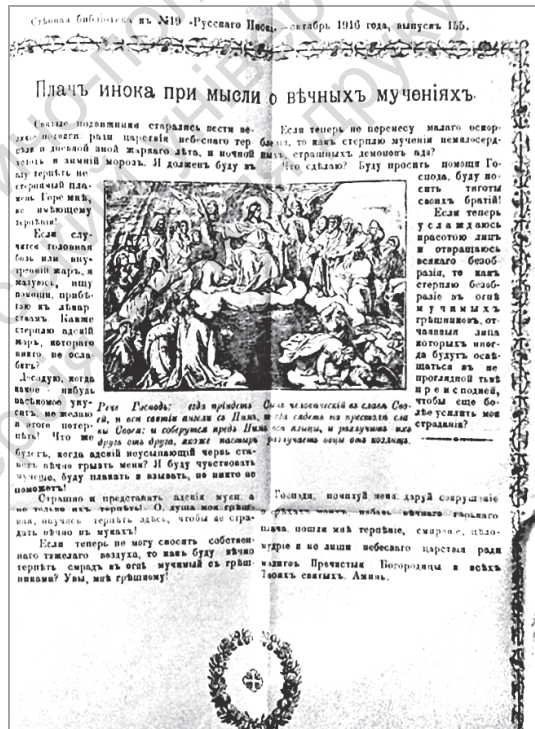
Видання виходило у друкарні Тарадаша і Перельштейна.

№ 75

СТЕННАЯ БИБЛИОТЕКА. Самгородок, 1915. № 1 – 1916. № 155.

Прим.: видання виходить як додаток до журналу "Русский инок" (див. № 68).

Наявність вид.: РНБ: 1915 – № 134, 135, 137, 1916 – № 139, 152, 155.

Видання містило різні настанови, як-от "Виписки зі Святого Письма", "Молися за тих, хто грішить".

Друкувався додаток, як і журнал, у друкарні Почаєво-Успенської Лаври на Червоно-Андріївському скиті.

№ 76

ТЕЛЕГРАММИ: Бюллетень Петроградского Телеграфного агентства. Бердичів, 1914. № 1, 16 жовтня – 1915. № 76, 5 грудня.

Ред.-вид.: И. Дорфман.

Прим.: частина номерів мала заголовки "Утренние (вечерние) телеграммы".

Наявність вид.: РНБ: 1914 – № 2–4, 6–50, 53–76, 1915; БАН: 1914 – № 9, 14, 23.

Друкувалися короткі повідомлення про хід Першої світової війни та, зокрема, події із фронту: "У Галичині", "У Туреччині", "В Італії", "Подробиці морського бою", "На Балканському півострові", "Останні германські зусилля", "Підсумки чотирирічної війни".

Усі рубрики висвітлювали воєнну тематику: "На Західному фронті" (Бордо, Париж), "Різні відомості" (Тифліс, Оренбург, "Зустріч французького президента з бельгійським королем", "Замах на Вільгельма").

Номер коштував 1 к. Друкувалось видання у власній друкарні.

ТЕЛЕГРАММЫ "ГОЛОСА УМАНИ": Петроградского телеграфного агентства (ПТА). Умань, 1914. № 1 – 1917.

Прим.: видання виходило як додаток до газети "Голос Умани" (див. № 39).

Наявність вид.: РДБ: 1914–1916; БАН: 1915 – 14 номерам, вип., 1917.

Друкувалися переважно стислі повідомлення з лінії фронту ("Германські армії на західному фронті", "Японія і Китай", "Воєнні дії союзників", "Відомості з фронту союзників", "Союзний флот у Чесменській бухті", "Загін бунтівників", "Напад албанців", "Прибуття Государині в Царське Село", "Від Штабу Головнокомандувача", "Від Штабу Кавказької армії").

Рубрики "У театрі воєнних дій" і "Різні відомості" уміщували воєнні повідомлення з конкретних міст (Варшава, Петроків, Петроград, Токіо, Бордо, Рим).

Розповсюджувались телеграми безплатно.

Друкувалося видання в електродрукарні "Порядок" М. А. Тарадаша.

ТЕЛЕГРАММЫ (Петроградского телеграфного агентства).

Умань, 1914. № 1 – 1916. № 710.

Вид.: Уманская уездная земская управа.

Нааявність вид.: РНБ: 1914 – № 41–49, 51, 53–79, 81–94, 96–107, 109–113, 1915 – № 114, 116–124, 126–166, 168–174, 176–178, 180–185, 187–213, 215–218, 220–226, 230–270, 306, 322, 330, 331, 335, 336, 340, 346, 350, 367, 377–379, 381, 382, 385–403, 405–431, 433–439, 441–458, 1916–№ 459, 461, 464, 467, 469–473, 476–480, 482, 486, 487, 490, 494, 497–523, 536–545, 551, 553, 556, 557, 564, 566, 568–570, 572–599, 602–609, 611–617, 620–629, 631–637, 639–660, 662–667, 670–672, 675, 676, 678–681, 685, 687, 689–690, 695, 697, 700, 701, 703, 710; БАН: 1915 – № 156, 166, 232, 380, 381, 388, 407, 414, 421, 425–427.

Зазначено, що "Телеграми" видаються і поширюються безплатно. Друкувалися різноманітні повідомлення, що здебільшого стосувалися воєнних подій: телеграми (як правило, офіційні матеріали) надходили з Петрограда, Парижа, Лондона, Варшави та інших міст. Замітки мали такі заголовки: "Напад албанців", "На фронті союзників", "Відбуття Його Імператорської Величності в Діючу армію", "Місце перебування генерала Хінденбурга" тощо.

№ 79

ТЕЛЕГРАММЫ ПЕТРОГРАДСКОГО ТЕЛЕГРАФНОГО АГЕНТСТВА. Черкаси, 1914. № 1 – 1915. № 415.

Вид.: Черкасская уездная земская управа.

Наявність вид.: БАН: 1914 – ранковий вип. (27 жовт.), вечірній вип. (27 жовт.), № 157, 1915 – № 219, 242, 94, 396, 404, 405, 408, 414, 415.

№ 80

ТЕЛЕГРАММЫ ПЕТРОГРАДСКОГО ТЕЛЕГРАФНОГО АГЕНТСТВА ГАЗЕТЫ "ЮЖНЫЙ ГОЛОС". Бердичів, 1914. № 1, грудня – № 2, 8 грудня.

Ред.-вид.: Дорфман И.

Прим.: з № 3 видання мало назву "Южный голос" (див. № 103).

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1, 2; РНБ: 1914 – № 1, 2.

Телеграми інформували про хід бойових дій та життя на місцях ("Від Штабу Головнокомандувача", "Від Штабу Кавказької армії", "Поїздка Государя Імператора", "У Галичині", "До бомбардування британського побережжя", "Помилкові германські повідомлення", "Повідомлення турецької головної квартири", "Економічна криза в Німеччині").

Вартість номера – 1 к. Видання виходило у власній друкарні.

№ 81

ТЕЛЕГРАММЫ "ПРОВИНЦИАЛЬНОГО ГОЛОСА". Умань, 1913. № 1, 10 січня – 1914.

Ред.-вид.: И. И. Цейтлин, Р. М. Битман (3 верес. за 1914).

Прим.: видання виходило як додаток до газети "Провинциальный голос" (див. № 62). Частина номерів має заголовок: «Телеграммы "Вестей"», які надсилалися тимчасово замість "Провинциального голоса".

Наявність вид.: РНБ: 1914 – 10 січ. – 20 жовт.; БАН: 1914.

Як і всі подібні видання, додаток містив повідомлення із фронту, розповідав про життя в тилу та публікував різні маніфести ("Потрійний союз", "Ворожі Австрії маніфестації в Петербурзі", "Мобілізація Сербії", "Передплата військової позики", "Звільнення від акцизу", "Набіг германських аеропланів", "Хорообрість наших розвідників", "Маніфест французького президента", "Стрільба з аеропланів", "На французькому театрі війни", "Російські волонтери в Бельгійській армії", "Туреччина і Німеччина"). Телеграми передавалися телеграфом.

Номер коштував 2 к.

Часопис виходив у друкарні І. І. Цейтліна, з вересня – у друкарні "Порядок" М. А. Тарадаша.

№ 82

ТЕЛЕГРАФНЫЕ ИЗВЕСТИЯ (по Петроградскому телеграфному агентству). Умань, 1914, 10 жовтня – 1915, 3 листопада.

Ред.-вид.: Битман Р. М.

Прим.: частина номерів мала в заголовку позначення: ранкові, денні, вечірні.

Наявність вид.: РНБ: 1915 – 6, 10, 27 верес., 7–12, 15–31 жовт., 3 листоп.;

БАН: 1914 – 10, 11, 18 жовт.

Видання друкувало такі телеграми й телеграфні повідомлення: "Височайший маніфест про оголошення війни Болгарії", "Промова міністра внутрішніх справ А. Н. Хвостова", "Бомбардування союзним флотом Болгарського узбережжя". Друкувалися офіційні повідомлення про бої

на фронтах та "Від Штабу Верховного Головнокомандувача" ("На Чорному морі", "На Західному фронті", "Дії наших аеропланів").

Відомості мали дві рубрики: "На Балканах" ("Болгарія і Туреччина", "Болгарія і Сербія") та "Оголошення" воєнного спрямування. Наприклад, "У найкоротший строк на звання добровольців 1-го і 2-го розрядів і в Школу прапорщиків готуються два дослідчених викладача".

Ціна номера становила 3 к.

Видання виходило у друкарні Ш. Галкіна.

№ 83

УМАНСКАЯ ГАЗЕТА. Выходит ежедневно. Умань, 1914. № 1, 23 березня – № 2, 24 березня.

Ред.-вид.: Лойтерштейн А. Я.

Прим.: "Уманская газета" надсилалася передплатникам газети "Голос провинции" (див. № 37), який не вийшов 23 і 24 березня з огляду на "незалежні від редакції обставини". Тексти деяких оголошень подано українською мовою.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1, 2; РНБ: 1914 – № 1, 2; БАН: 1914 – № 1, 2.

Перша сторінка, як правило, відкривалася оголошеннями, значна частина яких стосувалася кінотеатральної діяльності (театр "Модерн", Новий і Міський театри, учнівсько-дитячий сеанс у Малому театрі, sensationний кінороман "Вир Парижа" – друга серія "Слуги диявола" і т. п.). Примітно, що анонси "повного ансамблю Київської української трупи Миколи Садовського" подавалися українською мовою. Уманчанам пропонували чотири вистави трагедії "Гетьман Дорошенко" на п'ять дій. Автором драми була Л. Старицька-Черняхівська, марш "Дорошенко" написав композитор М. Лисенко, капельмейстером виступав

О. Кошиць, музику виконував військовий оркестр ставропольського 74-го полку.

Основні рубрики видання: "Телеграми", "Суд", "По Росії", "Російське життя", "По Умані", "Хроніка", "Українське життя". Друкувалися статті та кореспонденції на актуальні теми ("Нове в галузі астрономічної техніки" А. Б., "Зібрання уповноважених Уманського кредитного товариства" Гр., "Промисляні банки" Деревенського, "Жебрацьке" питання" В. К., "Повітряна куля" Ем. Г-на, "Події в Англії" Гордєєва, "Матеріали щодо обстеження уманських хедерів" Г. Л. – продовження з газети "Голос провинції").

Популярними тут були фейлетони ("Дух часу" Софокла, "Зигзаги" Джо, "Лист до дяді" Ку-ку, "Урочиста обіцянка" В. Справедливого) та сатиричні вірші ("Асоціація ідей" Weg'и, "Сон" Еля, "На теми дня" Е. Мана, подавалися матеріали до конкурсу поезій).

Передплата на рік становила 5 крб, на 6 місяців – 2,75, на 3 місяці – 1,40, на місяць – 50 к. Ціна номера – 2 к.

Редакція і головна контора розміщувалися на вул. Миколаївській, у будинку Лернера.

Газета виходила в уманській друкарні "Енергія" Х. Баренбойма і Я. Перельштейна.

№ 84

УМАНСКАЯ ПОЧТА: ежедневная литературно-общественная и торгово-промышленная газета. Умань, 1911. № 1, 11 grudnia – 1912. № 36, 12 лютого.

Ред.-вид.: Каган С. Б.

Дод.: нерегулярно телеграми (1911–1912).

Наявність вид.: РДБ: 1911 – № 1–17, 1912 – № 1–36; РНБ: 1911 – № 1–17, 1912 – № 1–36; БАН: 1911, 1912.

Газета прагнула, за можливістю, "служити рідній Умані, до кінця відстоюючи її інтереси". Особливу увагу видання приділяло повідомленням торгово-промислового та сільськогосподарського світів, місцевій, провінційній і столичній хроніці.

Рубриками часопису були: "По Росії", "Хроніка", "По білому світу", "Про все". Матеріали цих рубрик висвітлювали, зокрема, такі теми: "У Московському університеті", "Нові залізниці в Київському районі", "До питання про придбання Ясної Поляни", "Росія і Сполучені Штати", "В громадській бібліотеці-читальні", "Події", "Закупорені стоки", "Торги", "Урок долі", "За відмову одружуватися", "Лесть не катастрофа".

Друкувалося чимало белетристики: "У снігу" Л. Я., "У сутінках" Г. Фінкеля, "Картинка" Х. Маркова, вірш у прозі "Гамми" З. Кубрика, "Вірою жила людина" Багremeвої, повість "Диявол" Л. Толстого.

Передплата на рік становила 3 крб, на 6 місяців – 1,50 крб, на місяць – 30 к.

Вартість номера – 1 к.

Адреса редакції та контори: вул. Миколаївська, будинок Пхора.

Видання виходило у друкарні "Реклама" С. Кагана.

№ 85

УМАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ. Виходять щодня. Умань, 1915. № 1, 4 листопада.

Ред.-вид.: Битман Р. М.

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1; РНБ: 1915 – № 1.

Половина номера присвячувалася смерті редактора "Провінціального голоса" А. Гольденштейна: скорботні звернення різних людей і цілих родин та некролог. Дали йшли рубрики "Хроніка", "Телеграфні відомості по Петроградському телеграфному агентству", "Від Штабу Верховного Головнокомандувача". У них, зокрема, друкувалися такі повідомлення: "До питання про огляд осіб – ратників ополчення 2-го розряду – зі слабким зором", "До виборів нового складу Міської думи", "Західний фронт", "Кавказький фронт", "Повітряні війська", "Повідомлення про воєнні дії в Дарданеллах", "Становище на Східному фронті".

Вартість номера – 3 к.

Видання виходило у друкарні І. Цейтліна (м. Умань).

№ 86

УМАНСКИЙ ЛИСТОК ОБЪЯВЛЕНИЙ: ежедневная газета.

Умань, 1904. № 1, 1 червня – 1905. № 253, 14 лютого.

Ред.: Френкель М. Я.

Вид.: Звоницкая К. С.

Дод.: додатки з черговим газетним матеріалом і телеграмами (1904–1905).

Прим.: із № 200 замість газети під тією самою назвою виходять телеграми, які продовжують нумерацію газети.

Наявність вид.: НБУВ: 1904 – № 45, 46, 57, 58, 63–65, 77, 90, 95, 129; РНБ: 1904 – № 1–209, 1905 – № 210–253; БАН: 1904.

Основне призначення видання – рекламно-довідкове, тому першу й останню шпальту займали оголошення. Тут можна довідатися про лотерею-алеґрі в міському сквері (серед тисячі вигравів – корова й телиця; вартість такого квитка – 20 к.), послуги готелю "Бель-В'ю" (зручність, дешеви́зна, повний комфорт і чистота) та європейського готелю Ланчеа

Траплялися серед сотень оголошень і такі несподівані (у віршах):

У часописі подано чимало заміток і передруків із закордонних видань: "Daily Mail", "Daily telegraph", "Morning Post", "Standard", "Daily Chronicle" тощо. РТА надсиало газеті інформацію про перебіг подій у Петербурзі. Мало видання і власних кореспондентів, зокрема в гарячих точках; повідомлення надходили з різних міст світу: Лондона, Парижа, Чифу, Шан-

ДОБРОМОШНИ И ПАРОВЫЕ МОЛОТНИКИ
ВСЕМИРНО-ИЗВЕСТНАГО ЗАВОДА
МАРШАЛЬ, СЫНОВЬЯ И К^о.
Продажа всего 55,000 паровых молотков, работающих на паровых и электрических двигателях.
ГЛАВНЫЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
ЗАКАТОВСКОГО И ПРОМЫСЛЕННОГО ТОВАРИЩЕСТВА
ГЕНРИСМИТЪ К
Москва, Никольская, № 4

хаю, Астрахані, Токіо, Нью-Йорка, Вашингтона, Сан-Франциско, Петербурга, Москви, Житомира тощо. Багато місця відведено військовим кореспонденціям, які інформували про перебіг подій російсько-японської війни. Чільне місце займали місцеві й закордонні новини.

Часопис мав такі рубрики: "Телеграми" (міжнародні новини), "Довідкові відомості" (місцеві замітки), "Телеграми воєнні", "По театру" (огляд театральних подій). Також у кожному номері подавалися царські, міністерські, губернаторські укази, огляди місцевої хроніки й анонси розгляду справ у місцевому суді, розклад руху поїздів, прогноз погоди тощо.

Видання друкувало урядові накази та постанови (здебільшого стосувалися місцевого населення), подяки, некрологи, замітки про відкриття дитячого будинку, пансіону, матеріали про подвиги пожежної дружини, огляди театральних подій.

Героями повідомлень виступали лише урядовці, чиновники або ж місцеві меценати. Наприклад, у № 45 за 1904 р. надруковано замітку "Велика пожежа", де складають подяку власникові цукрового заводу за допомогу в гасінні пожежі на селі: "Якщо містечко уціліло, то тільки завдяки діяльності відомого в нашому районі філантропа Франца Францовича Весели, який, як директор цукрового заводу, розпорядився відправити на місце пожежі заводський пожежний обоз. Сам п. Весели працював із невтомною енергією і великим умінням. Недарма всі мешканці відгукуються про нього з великим захопленням".

В одному з номерів контора редакції повідомляла: деякі передплатники побажали отримувати газету дуже рано, не залежно від маршруту розповсюдження та різних обставин; тож рекомендовано заходити о 8-й годині ранку до друкарні Цейтліна, де можна роздобути видання "негайно, після виходу" (№ 57).

Передплата на рік становила 4 крб, на 6 місяців – 2, на 3 – 1 крб, на місяць – 50 к. Номер коштував 3 к.

Редакція розміщувалась на вул. Садовій, 18 (м. Умань), у будинку Звоницького.

Газета виходила у друкарні І. І. Цейтліна.

УМАНСКОЕ СЛОВО: ежедневная общественно-политическая и литературная газета. Умань, 1917. № 1, 10 серпня – 1919. № 31, 11 лютого.

Ред.-вид.: Бонфельд М. И., Бонфельд М. И. и Лойтерштейн А. Я. (із № 20), Вольнец Б. М. и Лойтерштейн А. Я. (із № 68).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2–8, 10, 11, 13–15, 19–20, 22; ДНАБ: 1917 – № 72; РДБ: 1917 – № 1–5, 7, 10, 11, 13–15, 19, 20; РНБ: 1917 – № 1–90; БАН: 1917.

Першу спальту надано для різноманітних оголошень та анонсів, зокрема з театрального життя.

Частина матеріалу видання присвячувалася аналізу фронтового життя ("Фронту загрожує голод"). Видання мало рубрики "У місті" та "Оголошення". В окремому розділі друкувались повідомлення про крадіжки, розбійні напади. Постійними дописувачами були В. Копейчиков, А. Л., Р. Б.

Серед статей і кореспонденцій, що висвітлювали актуальні питання поточного життя (політика, економіка, духовність, освіта, культура), вирізняються такі матеріали: "Досить виправдовуватися" Ш. В., цикл "Петроградські листи" Ю. Воліна; "Московські листи щину" Шаве; "Час розплати", півріччя" Б. В., "Монастирське публіка" та "Побита карта" І. О

[illegible]

Нариси та начерки ("З кривавих полів" (із записок мандрівного агітатора), "Дрібниці", "Містечко") запропонував читачам Хаєм. Йому та А. Горіну належали висловлювання учасників "В Українській Центральній Раді", цикл "Сільськогосподарський і поземельний перепис у повіті (із записок учасника перепису)" подав М. Не залишилися газета без фейлетонів (цикл Е. Зри, "Легка справа" Арк. Бухова, "В тісноті, та без образи" Джо, "Нова партія" Мака), віршів та оповідань ("На прощання" д-ра А. Д. Коральника, "Я більше не сумую" і "Було сяйво..." Л. Г., "В 1918 році" Арк. Бухова).

Газета активно співпрацювала з читачами, публікуючи у кожному номері відповіді на їхні листи.

Передплата на рік становила 15 крб, на 6 міс. – 8, на місяць – 1,60 крб. Ціна номера – 8–12 к. У номері за 7 листопада 1917 р. редакція попередила читачів, що вона підвищить оплату за газету, мотивуючи це нестачею паперу.

Редакція розміщувалась на вул. Садовій, у будинку Зайдмана (колишній будинок Дорфмана).

Видавалася газета у друкарні Б. М. Волинець "Прогрес" і електродрукарні насадків Шапіро.

Утренние телеграммы (1914–1915) – див. "Телеграммы" (№ 76).

Утренние телеграммы "Южного голоса" (1915. № 166) – див.

"Вечерние телеграммы Петроградского телеграфного агентства газеты «Южный голос»" (№ 27).

Утренний выпуск телеграмм "Южного слова" (1915–1916) – див. "Вечерние телеграммы «Южного слова»" (№ 29).

№ 88

УТРЕННЯЯ ГАЗЕТА. Виходить щодня. Бердичів, 1914. № 1, 8 березня – № 73, 7 червня.

Ред.-вид.: Аблов И. Х.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1–73; РНБ: 1914 – № 1–73; БАН: 1914.

На шпальтах видання опубліковано чимало матеріалів з актуальних проблем розвитку міста та краю, серед них: "Факти і враження" та "В купецькому товаристві взаємного кредиту" І. Маркевича, "В Лізі боротьби з туберкульозом" Ш., "Дитячі май притулок" О. Ш-нга, "Страхи С. С.", "Право на материнство" нутися" Amicus'a.

"Утренняя газета" подавала чимало оголошень, зокрема на першій і четвертій сторінках, деяким із них відводилося до 1/5 сторінки (скажімо, у білому квадраті великого формату рекламувався магазин А. Х. Вайсмана, де було отримано взуття й парасольки останньої моди Америки й Парижа). Передплатна ціна на рік становила 5 крб, на 6 міс. – 2,50, на місяць – 50 к., для іногородніх на рік – 6,50 крб, на 6 міс. – 3,30, на місяць – 65 к. Вартість номера – 2 к., на станціях залізниці та у провінції – 3 к.

Редакція, контора і друкарня розміщувалися в Бердичеві на вул. Мостовій, 2, у будинку Мосенкіса.

Газета виходила у друкарні А. Ланського.

данчики" Ж., "Чи потрібенпологовий
ві репресії" і "Штати університетів"
Гріна, "Дах без будинку" і "Час відгук-
чимало оголошень, зокрема на пер-
тим із них відводилося до 1/5 сторінки
великого формату рекламувався мага-
римано взуття й парасольки останньої
редплатна ціна на рік становила 5 крб.
к., для іногородніх на рік – 6,50 крб, на
артість номера – 2 к., на станціях залі-

УТРЕННЯЯ ЗАРЯ: еженедельный литературно-общественный и экономический журнал. Бердичів, 1906. № 1, 17 грудня – 1907. № 3, 15 січня.

Ред.-вид.: Лангер И. М.

Наявність вид.: НБУВ: 1906 – № 1, 1907 – № 2, 3.

Редакційна стаття звітувала про перший рік після 17 жовтня 1905 р., коли "на обрії російського життя з'явилися перші промені свободи, перша зоря оновлення державного ладу Росії" (№ 1. С. 1). І далі зазначено: "Ми підійшли до початку 1906 р. з новими думами, бажаннями і надіями. Надії, здавалося, збулися. До Таврійського палацу вступили представники народу і вперше в Росії залунав вільний голос його. Ми вірили, що народним правителям удасться зламати той устрій, який досі витає над країною нашою". Але, як стверджує автор, нічого не сталося, навпаки, "моральні й економічні сили країни підірвані, майже зруйновані. Внутрішнього спокою ми все ще не досягли, життя країни зіпсовано, розладжено, бюрократична машина, як і раніше, тріщить". На думку публіциста, найстрашніше для Росії те, що вона перебуває "в песимізмі", "в кепському настрої". У самій провінції, як зазначено в публікаціях газети, також нічого, на жаль, не відбувалося, "повне затишшя".

На шпальтах журналу друкувалися статті з політичної та економічної тематики, белетристика, зокрема поезії. Наприклад, матеріали "Без підсумків" В. Чаговця, "Про союзників" Странника, "Огляд

УТРЕННЯЯ № 1. ЗАРЯ.

Еженедельный литературно-общественный и экономический журнал

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:
На год без доставки—4 р. С доставкой—5 р.
Полгода—2 р. 40 к., на 3 месяца 1 р. 40 к., на 1 месяц—60 к.
Цена отдельного №—10 к. с иллюстрацией—15 к.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ:
Впереди текста за строку 30 к., посреди текста 15 к.

Статьи подлежат сокращению и изъятию по усмотрению Редакции. Мелкие заметки и стихотворения не возвращаются. Рукописи просит присылать по почте по адресу: Бердичев, Редакция журнала „Утренняя Заря“. Для личного объяснения Редактору принимается по повелительному и четвергам от 4 до 5 в. д. Выходного по Стороной площади.

Бердичевъ, 17 Декабря 1906 г.

СКЛАДЪ ГАЛОШЪ

Т-ва Российско-Американ. Резиновой М-ры въ С.-Петербурѣ
и Т-ва „ПРОВОДНИКЪ“ въ Ригѣ.
О Б У В Ъ фабрики т-ва С.-Петербургскаго механич. производства.
Клееночныя и резиновыя издѣлія, непромокаемая одежда,
непромокаемое бѣлье. Линолеумъ, дорожки и ковры.

А. Х. В А Й С М А Н Ъ

Бердичевъ, Соборная площадь, домъ Дорбаромдника, противъ
табачнаго магазина Бояренкаго.

хлібних ринків" (передрук із київського журналу "Хозяйство"), "До розвитку ощадно-позичкових товариств у Південно-Західному краї", вірші "«Я» повинно бути світлим" Л. Лесної, "Аркуш із щоденника" Х. З. тощо.

Видання мало такі рубрики: "Внутрішній огляд", "Закордонне життя", "Із життя робітників", "Місцеве життя", "Наш край", "Фейлетон", "Бібліографія", "Суміш". Тут друкувалися повідомлення про політично-економічне та соціальне життя краю і світу: "Промова Клемансо", "Проект підводного тунелю", "До питання про об'єднання приватних учителів", "Студентський бал", "Синемотеатр", "До від'їзду трупи дирекції Єлизавети Різ".

Читацькій аудиторії пропонувалися художні й публіцистичні твори, як-от: оповідання "Лихвар" А. Кримського, подорожні нариси "На батьківщині Тангейзера" Г. Шварца, рецензія Г. В. на працю "Єврейські й польські питання в Росії та їх вирішення" А. Горинича.

Передплата на рік без доправлення становила 4 крб, із доправленням – 5, на 6 міс. – 2,50, на 3 – 1,40, на 1 міс. – 50 к. Номер коштував 10 к., з ілюстраціями – 15 к.

Редакція розміщувалась у Бердичеві, у друкарні Гольденберга.

Видання виходило у друкарні Гольденберга.

№ 90

ФАСТОВСКИЕ ИЗВЕСТИЯ: газета, посвященная нуждам трудящихся и вопросам организации Фастова и окрестностей. Фастів, 1917. № 1–2, 18 квітня.

Ред.-вид.: Принценталь Б. К.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2; РНБ: 1917 – № 2; БАН: 1917 – № 2.

Другий номер було присвячено першотравневим святam і "народному обранцеві, стійкому борцеві за свободу" Георгію Георгійовичу Федорову. Таким чином, у передовій статті лунав заклик до всіх чесних трудівників "Ставати під прапор пролетарів". Також публікувалися традиційні революційні гасла: "Хай живе РСДРП! Хай живе міжнародний пролетаріат!". Подібний зміст укладено у статті, кореспонденції,

замітки "1 Травня" Л. К., "Пролетарське свято" Б. П., "Мир і міжнародне єднання робітників" М. Г-ча. У жанрі "маленького фейлетона" під назвою "Зигзаги" Старик критично змалював місцеві справи: Фастів переповнений злочинними елементами, у продовольчій діяльності панує розруха, збільшало збройних нападів.

Дрібні повідомлення було вміщено в рубриках "Продовольча справа", "Місцева хроніка", "Хроніка села", "Політичний словник".

Редакція і контора розміщувались за такою адресою: м. Фастів, вул. Воскресенська, 7.

Газета виходила у місцевій друкарні Л. М. Рабиновича.

№ 91

ЧЕРКАССКИЕ ВЕСТИ: телеграммы; ежедневная газета (з № 1/300 за 1916 р.). Черкаси, 1915. № 1, 17 лютого – 1916. № 313, 8 листопада.

Ред.-вид.: Субботовский Б. И.

Наявність вид.: РДБ: 1916 – № 4 (303)–6, 8–11, 13 (311), 312, 313; РНБ: 1915 – № 1–295, 1916 – № 296–313; БАН: 1915 – № 238, 244–245, 247, 250, 256–257, 263, 265, 1916 – № 3/302–7, 9, 10/309, 312, 313.

Видання друкувало телеграми Петербурзьке телеграфне агентство (ПТА), що здебільшого стосувалися воєнних подій, як-от: "Бомбардування Дарданелла", "Від Штабу Верховного Головнокомандувача", "Російсько-германсько-австрійська війна", "На Західному фронті", "Потоплення пароплавів", "Мобілізація в Індокитаї", "Відхилення пропозиції про мирне посередництво", "Морська війна".

Часопис мав такі рубрики: "Останні відомості" (Пропозиції Греції), "Настрої в Туреччині", "У Китаї"), "Довідковий відділ" ("Земська

Друкувалися телеграми у друкарні Х. Д. Раздольського.

No 92

Наявність вид.: РДБ: 1913 – № 1–73, 1914 – № 74, 2 (75) – 27 (100), 28–125, 127–155; РНБ: 1913 – № 1–73, 1914 – № 74, 2 (75) – 27 (100), 28–155; БАН: 1914.

Основні рубрики видання: "Хроніка", "Телеграфні повідомлення", "Преса", "По Росії", "Місцеве життя", "За кордоном", "Наш район", "Судові вісті", "Театр і музика", "Суміш", "Довідковий відділ", "Оголошення". Редакція намагалася висвітлювати провінційне та загальноросійське життя в усіх його виявах. Про це свідчать огляди, що подавалися на початку 1914 р., серед яких: "Російське життя у 1913 р." А. Новгородського, "Культурне життя в Черкасах" В. Львовича, "Російська література в 1913 р." Наля, "Єврейське життя в Черкасах за 1913 р." С., "Черкаське земство в 1913 р." Арк. Зоріна.

На сторінках газети зустрічаються нариси (цикл "Черкаські нариси" Ельже, "Задля життя" Земляка), сатиричні матеріали, фейлетони (цикл "Дрібниці життя" І. Фалька, "Патріотична жертва" Б. Субботіна, "Рими буднів" Івана Листопадова і Ріголетто, "Житейські незгоди" М. Золотова, "Давно час!", "Убогі духом", "Лицарі пітьми" Ікара).

Огляди театральнo-музичного життя здійснювали кореспонденти, які користувалися псевдонімами Старий Меломан, Крісло № 16, Лорензаціо тощо. Окремі матеріали про культурну ситуацію Черкас і столиці подавали Алекс ("Бал-танго"), М. Бережанський ("Квіти на пам'ятник В. Ф. Комісаржевської"), М. Волохов ("По маскарадах: олівцем із натури"). Цікаві публікації "Кілька слів про футуризм" М. Суkenнікова та "М. Горький повертається" А. Г. Ф. Вшануванню пам'яті народного Кобзаря присвячено матеріал А. Зінов'єва "До ювілею Шевченка" (1914. 4 лют.).

Не залишалися поза увагою кореспондентів і гострі питання освіти: "Народна освіта у 1913 р." Деревенського, "До підсумків з'їзду з народної освіти" А. Новгородського, "Дошкільне виховання" Вл. Мирського тощо.

Газета мала додатки телеграм, особлива актуальність яких виявилася в 1914 р., із початком Першої світової війни. Починаючи з липня, повідомлення з воєнної аерії, офіційні зведення від Верховного

Головнокомандувача, інформація про перебіг ситуації на фронтах подавалися у спеціальних випусках по кілька разів на день. Скажімо, до № 86 пропонувалися два додатки: перший і ранковий, кожен із яких мав по три шпальти тексту і коштував по 3 к. До № 87 за 27 липня 1914 р. було шість додатків (по 3–4 шпальти інформаційних воєнних повідомлень): ранковий випуск, вечірній випуск, ранковий випуск (третій додаток), денний випуск, вечірній випуск (п'ятий додаток), ранковий випуск (шостий додаток). Текст у всіх шести додатках не повторювався. До № 88 було три додатки телеграм: ранковий, вечірній і ранковий.

Передплатна ціна на рік з доправленням становила 3,50 крб, на 6 міс. – 1,80, на 1 міс. – 35 к.; для іногородніх із пересиланням на рік – 5 крб, на півроку – 2,50, на 1 міс. – 50 к. Номер коштував 3 к.

Редакція та головна контора містилися в Черкасах на вул. Олександрівській, 84. Відділення контори існувало при книжковому магазині, згодом – у друкарні Х. Д. Раздольського і Синів (вул. Олександрівська, 96). Редакція для особистих спілкувань була відчинена з 19 до 21 год, а контора – із 8 до 19 год.

"Черкаские отклики" виходили у друкарні Х. Д. Раздольського (і Синів) у Черкасах.

№ 93

ЧЕРКАССКИЕ ОТКЛИКИ. ТЕЛЕГРАММЫ (По телеграфу от собственных корреспондентов и Петербургского телеграфного агентства): вечерний выпуск. Черкаси, 1914. № 1–125, 16 листопада.

Прим.: видання виходить як додаток до газети "Черкаские отклики" (див. № 92).

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 82, 87–92, 95–98, 101, 105–123, 125.

Друкувалися короткі телеграми, що передавалися здебільшого телеграфом від власних кореспондентів і ПТА. Під назвою випуску подавалися різними шрифтами й кеглями основні події, наприклад: "Розлад в австрійській армії", "Перші полонені", "Зрадниця", "Вибух германського крейсера", "До відкриття Державної думи", "Нейтралітет Китаю".

Далі друкувалися невеликі за обсягом замітки – із Петербурга, Москви, Лондона, Парижа і т. п., які мали такі заголовки: "Зруйнування шосе", "Роботи берлінської черні" тощо.

Асигнить о международных обязательствах Англии.
ЛОНДОН. В своей речи в палате общин Асигнейт унаследовал, что Великобритания ведет войну ради выполнения международных обязательств для поддержания принципа, что небольшие нации не могут быть сокрушены по произволу сильных.

Телеграми виходили у друкарні Х. Д. Раздольського.

[illegible]

150

ється Катеринославською комерційною артілью через своїх службовців, благонадійних і досвідчених людей. Добросовісність та акуратність рознощиків перевіряється представником Артілі й конторою редакції. Призначено доволі прийнятну плату за послуги.

Крім того, контора "Черкаського торгово-промислового листка об'явлений" в інтересах торгово-промислових закладів, готелів і майстерень звернула увагу на роздавання пасажирам, які їхали в Черкаси, номерів газети на станціях Бобринській та Смілі, щоб кожен міг завчасно ознайомитися з адресами готелів, магазинів: галантерейних, сукняно-мануфактурних, бакалейних, а також майстерень: жіночого й чоловічого вбрання, взуття тощо. Газета розповсюджувалася безкоштовно. У світ виходило 1 тис. пр.

Таким чином, редакція приймала різноманітні оголошення (продаж і придбання маєтків, будинків, домашнього обладнання, пропозиції матеріалів і товарів, здавання та орендування квартир, пропонування послуг, надання уроків, анонси, афіші; реклама суспільного характеру, торгово-промислових, громадських і благодійних організацій, державних установ тощо).

Оголошення приймалися в Черкасах (у конторі редакції по вул. Суворовській, 4, навпроти сінно-торгової площі, з 9 до 14 та з 15 до 19 год; у Хрещатицькому відділенні контори при книжковому магазині В. Г. Кучбарєва), у П. М. Ярославського, м. Сміла, у Золотоноші Полтавської губ. (контора друкарні Лепського і Вурмана). Агенти газети із приймання оголошень у Черкасах: Русецький, Сергєєв і Черкаський.

Газета друкувала довідкові матеріали (про міські банки, установи, товариства, громадські бібліотеки, загалом – адреси та години прийому черкаських державних і громадських служб). Із № 18 з'явилися окремі відділи: торговий, наймання та здавання квартир, оборот капіталів, нерухомі маєтки. На шпальтах газети містилася рубрична реклама ("Бажаю віддати", "Необхідно", "Продається", "Шукаю місце", "Загублено").

Серед численних оголошень (театри, майстерні, магазини, готелі, склади і т. п.) можна прочитати такі: "Новина. В м. Черкаси Російська школа крою за французькою методикою Ворта. Даю уроки", "Бажаю брати уроки співу за нотами", "Хлопчик, росіянин, грамотний, не молодший 15 років, потрібний для друкарні В. В. Колодочки".

Додаткові оголошення вкладалися в газету окремими аркушами (наприклад, повідомлення про остаточний розпродаж у роздрібному відділенні мануфактурного магазину Н. А. Мірошніченка, великий дешевий розпродаж на всі товари в сукняно-мануфактурному й хутряному магазині Л. Житомирського, преїскурант годинників і виробів зі срібла в магазині Ц. О. Зисіна).

Контора і редакція містились у Черкасах на вул. Хрещатик. Газета виходила у літотипографії В. В. Колодочки.

№ 97

ЧЕРНОБЫЛЬСКАЯ ЖИЗНЬ: ілюстрований журнал местной жизни и сельского хозяйства; ілюстрований журнал местной жизни, сельского хозяйства и кооперации (з 1916 р.). Выходит еженельно. Чорнобиль, 1915. № 1, 11 січня – 1917. № 1/2, 15 січня.

Ред.-вид.: Архипенко Е. П.

Дод.: брошури по сільському хозяйству и материалы по земским выборам в Радомысльском уезде (1915).

Прим.: у 1914 р. журнал виходив у Києві.

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1–21/22, 1916 – № 1–5/6; РНБ: 1915 – № 1–21/22, 1916 – № 1–5/6, 1917 – № 1/2.

Редакція визначила основним завданням – якомога правдиве й повне відображення місцевого життя, бути "органом Чорнобильщини". Програма журналу містила 23 відділи, серед яких хроніка, статті з потреб регіону, сільське господарство, медицина, народна освіта, землевпорядкування, дрібний кредит, закони й розпорядження уряду, земська діяльність, огляд сільськогосподарської літератури, бібліографія, запитання та відповіді, поштова скринька, оголошення тощо.

Співробітники були переконані, що "лише широкий розвиток ідеї земського самоврядування серед народних мас дасть міцний фундамент нашому майбутньому земству" (1915. № 1. С. 3). Із цією метою друкувалися такі повідомлення та замітки: "Як підготувати зерно до посіву" й "Організація безгнійного господарства" Ю. Рудича, "Спостереження за зимівлею бджіл" Старого бджоляра, "Що робиться для

зміцнення пісків на півночі Чорнобильщини" Н. Лелюка, "Кошторис доходів і витрат Радомишльського повітового земства", "Стан озимих посівів у Радомишльському повіті".

Часопис мав такі рубрики: "Хроніка" з підрубриками "Місцева хроніка", "Постанови, призначення" та "Загальна хроніка". Вони друкували чимало різноманітних матеріалів, серед яких "Надзвичайні земські збори", "До спорудження залізничної гілки Радомишль – Ірша", "Продаж маєтків", "До скликання губернських земських зборів", "Земська фабрика взуття", "Війна і сільське господарство", "Земські перспективи", "Фінансування земства", "Спектакль із добродійною метою", "Розробка каменоломень", "Сільський кінематограф".

Серед переліку осіб, які брали участь у журналі, зазначено такі імена: Н. Баранов, священник А. Богачевський, проф. С. Богданов, священник І. Волков, П. Варивода, В. Горшковський, Б. Жук, Н. Красногор, священник Н. Покасовський, барон В. Оргіс-фон-Рутенберг, А. Пожарський, д-р Ф. Харіустенко.

Передплата на рік становила 3 крб, на 6 міс. – 1,50, на 3 міс. – 75 к., на місяць – 25 к. Допускалася розстрочка на перші три місяці року. Передплата приймалася в Чорнобилі Київської губернії, в Ощадно-позиковому товаристві (редакція журналу).

Друкувалося видання в Першій київській артілі друкарської справи на вул. Троєхсвятительській, 5.

Экстренные телеграммы "Южного слова" (1915–1916) – див. "Вечерние телеграммы "Южного слова" (№ 29).

Продолжается подписка на 1916 г.

Подписавшие немедленно получают вышедшие №№

№ 3-4.—1916 г.

Годъ издания III.

о о о Иллюстрированный журнал
МѢСТНОЙ ЖИЗНИ, СЕЛЬСКАГО
ХОЗЯЙСТВА и КООПЕРАЦИИ. о о о

Воскресенье, 21-28-го февраля.

СОДЕРЖАНИЕ:

стр.	стр.
Къ читателямъ 19	† Н. Т. Маличъ 22
Хроника: Къ предстоящимъ выбора- мъ въ земство.—Къ разному— Синьтопадъ.—Новый кооперативъ.— Закупка скота.—Назначение.— На- граждение.—Переходъ въ новое по- мѣщение 20	Радомишльское VI чрезвычайное земское собрание 22
Сельско-хозяйственные растения, подходящія для песчаныхъ почвъ . 21	Къ порядкамъ въ Чернѣвской почтово-телеграфной конторѣ Ста- ровича 23
	По Району: а. Сухолучье М. Григорье- въ 24
	Объявленія.

Адресъ редакціи: Чернобыль, Кіевской губ.

Редакторъ-издатель Е. П. Архипенко.

ЮГО-ЗАПАД: областная газета; прогрессивная, беспартийная, политическая, экономическая, широкообщественная. Выходит ежедневно. Умань, 1912. № 1, 25 березня – № 11, 6 квітня.

Ред.-вид.: Быкова М. А.

Наявність вид.: РДБ: 1912 – № 1–11; РНБ: 1912 – № 1–11; БАН: 1912 – № 1–11.

Основним завданням редакція вважала "просте та зрозуміле відображення провінційного життя області", виконання скромної ролі друкованого органу, здатного "служити життєвим інтересам провінції та її населення, з його безмежними потребами".

В анонсі на передплату запропоновано перелік співробітників і кореспондентів "Юго-Запада": Г. Александровський, І. Алексеев, Е. Ардагов, І. Горденін, Р. Леяков, А. Коблов, А. Торкіані, Є. Малорос (псевдонім), Курляндець (псевдонім), П. Український (псевдонім), В. Нечаєв, Е. Стоковський, В. Мауер, С. Гольдер, К. Марбор, Г. Марковський, С. Дятлов, М. Фішер, М. Семенова (псевдонім), Й. Геллер, П. Бодров, Г. Фінкель, П. Українець (псевдонім), Г. Неклюдов.

Деякі імена зазначених співробітників і дописувачів траплялися на сторінках газети "Юго-Запад". Зокрема П. Українському належав цикл "Із щоденника сільського обивателя", кореспонденції у рубриці "Із сільського життя", зарисовка "Із записника великоднього відвідувача". А. Коблов опублікував статтю "Із поезії великоднього Богослужіння", Герман Фінкель надрукував вірш "Весняні співи".

Інші кореспонденти найчастіше приховувалися під криптонімами: Л. (стаття "Сторінки минулого", вірш "Я чекаю весну"), А-р (передова стаття "Хід весни"), Ар-тов (огляди в рубриці "Театр і музика"), З. К. (передова стаття "Бути чи не бути"), К. П. (огляди в рубриці "Російське життя"), Т-ні (стаття "Про страйковий рух"), І. (стаття "Травневим спілкам"). Серед інших матеріалів у газеті – статті "Дві зустрічі" О. Ярошевського та "Декілька слів про нашу експортну хлібну торгівлю" І. Куryanовського, поезії Грезовського, Я. та S., оповідання В. Марбора, критичний огляд "На захист сучасного мистецтва" А. Дебальдо.

Редакція критичним оком оглядала навколишнє життя, пропонуючи читачам низку фейлетонно-сатиричних рубрик ("Сучасний гумор",

"По околицях і нетрях", "Сонячне затемнення", "Дійсність і сон", "Середній фейлетон"). До жанру фейлетону зверталися Патрицій ГАФ ("Теми дня: квітневі анекдоти", "Із життя в Умані", "В Давньому Римі (страхливий сон)", Граф Зрі та Одинкий ("Маленький фейлетон"), Август ("Думки вголос"), Гаф ("Звуки дня"), В. Ень ("Маленька хроніка") тощо.

Інформаційні повідомлення, огляди та кореспонденції найчастіше друкувались у рубриках "Рефлексії війни", "Телеграми", "Російське життя", "Преса", "Закордонне життя", "Обласне життя", "Спорт", "Повітроплавання", "По Південно-Західному краю", "Суміш" тощо. Окремо можна було дізнатися про події у Москві, Петербурзі, новини зі сфери кооперативного, економічного чи політичного життя.

Важливе місце на сторінках уманської газети відводилося оголошенням. Це, передусім, реклама: швейних машин компанії "Зінгер", парфумів "Божественний аромат", пропонування чоловічого закрійника А. Квітки та оптового складу Василя Королькова тощо. Можна прочитати й таке оголошення: "перші в Росії курси газетної техніки існують сім років, заочно готують осіб обох статей до співробітництва в пресі за спеціальностями: фейлетони, статті, оповідання, кореспонденції. Звертатися в Одесу до Чивонибара".

Умови передплати газети в Умані та іногороднім були відповідно такими: на 12 міс. – 7 і 8 крб, на 6 міс. – 4 і 4,50, на 3 міс. – 2,30 і 2,40, на місяць – 80 і 85 к. Номер коштував 3 к. Закордонним передплатникам доводилося щомісячно платити на 1 крб більше. Передплата приймалася не менше, ніж на місяць, 1 і 15 числа. Сплатити кошти й домовитися про надходження газети можна було в конторі редакції, книжкових і канцелярських магазинах Вітківської, Шاپіро, Браїловського, Ерліхмана, Лібермана, Зальцштейна, Яхніса, Шарфмана, Забелинського; в аптечному складі Грінвальда, магазині товариства "Взаємодопомога", гастрономічному магазині Ельгорта. Бажаючим ознайомитися зі змістом "Юго-Запада" газета надсилалася упродовж тижня за 4 семикопієчні марки.

Редакція газети розміщувалась в Умані: вул. Офіцерська, 2; була відчинена щоденно з 11 до 13 год; у справах редакції тут приймали відвідувачів у ті самі години. Редактор особисто приймав по вівторках, п'ятницях і суботах. Редакція залишала за собою право в надісланих рукописах робити необхідні скорочення та вносити зміни. Нечітко написані рукописи не розглядалися. Надіслані тексти в жодному разі не

поверталися, мали писатися на одному боці вузького аркуша, без зазначення умов публікації вважалися безоплатними.

Адреса контори: вул. Нова, будинок Ташкера; була відчинена щоденно з 10 до 15 год, із 17 до 19 год.

Газета "Юго-Запад" виходила у місцевій друкарні І. Цейтліна на вул. Софіївській, будинок Фрейденберга.

№ 99

ЮЖНАЯ МОЛВА. Виходить щодня. Бердичів, 1912. № 1, 1 лютого – 1914. № 12, 16 січня.

Ред.: Шатан Е. І. (1911–1913), Любов-Голибов Я. М. (1912–1913), Дубов В. Д. (1913), Аблов І. Х. (із № 528 за 1913).

Вид.: Шатан Е. І., Южное товарищество печатного дела в лице Шатана Е. І., Ганелина Л. І. и Липеца Д. Ф. (із № 368/52 за 1913), в лице Шатана Е. І., Зингера Х. Б. и Маршака Б. Ш. (із № 443/127 за 1913).

Дод.: "Бюллетень о выборах по Одессе" (1912. – № 143, 245). "Телеграммы «Южной молвы»" (1912–1913).

Прим.: деякі оголошення опубліковано мовою їдиш.

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 400 (84) – 413, 418–441, 443–448, 454, 462–467, 472, 474, 478, 483, 485, 486, 489–491, 493–501 (185), 1914 – № 1–12; РДБ: 1912 – № 1–316, 1913 – № 317 (1)–375, 377–490, 492 (176) – 597 (517), 1914 – № 1–12; РНБ: 1912 – № 1–316, 1913 – № 317 (1) – 517 (222), 1914 – № 1–12; БАН: 1912–1914.

На шпальтах газети було подано чимало реклами та довідкової інформації. У рубричній рекламі містились розділи "Втрачено", "Віддається", "Продається". Окрім анонсів кіно й театральних вистав, пропонувалися різноманітні товари та продукти (олія "Аліма", кондитерські вироби Ш. Зільбермана, "незрівняна настоянка "Горобина" – козир Шустова" і т. п.). Публікувалися такі тексти: "Реклама – шлях до багатства! Незабаром – торгово-промисловий довідник "Весь Бердичів".

Повідомлення, огляди й кореспонденції поточного життя найчастіше друкувались у рубриках "Останні новини", "Хроніка", "За кордоном", "Звідусюди", "Єврейське життя", "Вечірня пошта", "Телеграми", "Голоси преси", "Дрібниці" тощо. Час од часу публікувалися

Публікувалися матеріали про освітньо-культурні й політично-економічні справи міста, провінції чи з усієї Росії, зокрема "Огляд законодавства в Росії для малолітніх" Х. Ш. Фреппанья" І. Г., "Училище товариства для боротьби з туберкульозом" І. Г., "Ще про нашу конку" Б., "Д

Умови передплати на газету в Бердичеві та поза межами міста з доставленням були відповідно такими: на 12 міс. – 3,50 і 5,20 крб, на 6 міс. – 1,80 і 2,70, 3 міс. – 1 і 1,40 крб, 1 міс. – 35 і 50 к. Номер коштував 1 к., а у провінції та на залізницях – 2 к.

Газета виходила у друкарні А. Ланського, яку орендувало "Південне Товариство друкарської справи".

[illegible]

No 100

Ред.: Литвар Ш. Х., Геллер И. М. (з № 170/317 за 1915).
Вид.: Клейнершехет Ш. Ш.

Дод.: "Екстренный выпуск. «Дело Бейлиса»" (1913. № 6). Прибавления с очередным газетным материалом и телеграммами (1913–1916). "Вечерние телеграммы «Южного слова»" (1914–1916) (див. № 29).

Наявність вид.: РДБ: 1913 – № 2–15, 1914 – № 1–71, 73–103, 105–142, 145–147, 1915 – № 1(148) – 9, 11–159, 161–183, 263–267, 269–291, 293–298, 300–322, 325–337, 340–343, 345–365 (512), 1916 – № 513 (2) – 557, 561, 562, 692 – 721 (27 лип.), 721 (28 лип.)–740, 742, 744, 746, 748–750, 753–770, 772–778, 781–783, 785, 787, 789, 792–807 (23 жовт.), 907 (24 жовт.), 908 (25 жовт.), 809 (26 жовт.) – 875(360), 1917 – № 1(876), 3 – 49, 55–58, 60–63, 65, 67, 71, 74 (949); РНБ: 1913 – № 1–15, 1914 – № 1–147, 1915 – № 1 (148) – 365 (512), 1916 – № 1(513) – 360 (875), 1917 – № 1/876–84/959; БАН: 1913, 1914, 1916, 1917.

Значну частину площі газета надавала для телеграм ПТА, з початком війни збільшився обсяг хроніки про становище на фронтах і навколо военного лихоліття ("Російсько-германський фронт", "Спростування болгарського офіціозу", "Західний театр війни", "Надзвичайний кредит на військові потреби", "Кровопробиті бої", "У Франції", "Життя в Берліні", "Позиція Греції").

Чимало місця відводилося під рекламу та різноманітні оголошення (місцеві театри, паризький ілюзіон, взуттєві магазини, майстерні одягу, фотографічні послуги, буфети, ресторани, пивоварені заводи, срібні та годинникові вироби і т. п.)

Газета мала постійні рубрики "Хроніка" та "Місцева хроніка", де друкували повідомлення: "У Гостинному домі", "До торгівлі вином", "Огляд пожежної команди", "Заняття в комерційних училищах", "Сморід", "Спека", "Велосипедисти", "До врожаю фруктів", "Зельтерська вода", "Дрова для населення", "Такса на взуття" тощо. Подавали розклад руху поїздів, деяку довідкову інформацію, а також "Суміш". Для спілкування з читачами призначалася рубрика "Поштова скринька".

Огляди й анонси в рубриці "Театр і музика" найчастіше подавали Театрал, Грін, Г. А., А. Критичний погляд на дійсність відображали у фейлетонах і сатиричних циклах, як у прозі, так і в поезії: Idem ("Замітки"), Горацій ("Рідні малюнки" й "Арабески"), Арк. Бухов ("Радісне тремтіння"), Нето ("На злобу дня").

Передплата на рік у 1913 р. становила 3,60 крб, на 1 міс. – 30 к., а також 5 крб, на 1 міс. – 60 к. (у 1916 р.). Вартість номера – 2–3 к., на залізницях на 1 к. дорожче.

Редакція розміщувалась у Бердичеві на вул. Білопольській, 47 (1913), згодом на вул. В.-Юридика, 26, кв. Ш. Ш. Клейнершехета (1914) на вул. Махновській, у будинку Штейнберга (1916); контора – на вул. Махновській, 16, у книжковому магазині Шора. Редакцію було відчинено щоденно з 13 до 15 год. Контора працювала для відвідувачів із 8 до 20 год.

"Южное слово" виходило у друкарні Д. М. Каца (колишня Гольденберга).

№ 101

ЮЖНОЕ СЛОВО: літературно-общественная еженедельная газета. Бердичів, 1914. 1 березня – 22 березня.

Ред.: Литвар Ш. Х., Гейнер И. М. (із 1915).

Вид.: Клейнершехет Ш. Ш.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – 1, 8, 22 берез.; РНБ: 1914 – 1, 8, 22 берез. (картотека); БАН: 1914 – 1, 8, 22 берез.

Бердичівська газета мала невеликий формат, текст друкувався в чотири шпальти. Папір не завжди хорошої якості, у деяких випусках – напівпрозорий, кольоровий (на такому, як правило, друкувалися телеграми).

На шпальтах "Южного слова" були статті, кореспонденції й замітки, що стосувалися освітньо-культурних, політичних, кооперативних справ. Це, зокрема, такі публікації: "Перелом у сучасній російській літературі (до лекції проф. Когана)" і "Лекція Анатолія Дурова" М. Грандова, "Право на материнство" Тангейзера, "В купецькому товаристві взаємного кредиту" Б., "Наші кооператори" А. Славського, "То-

вариство взаємного кредиту" М. Л., "Загальні збори Т-ва взаємного кредиту 8 березня" Я. І. Зорова, "Загальне зібрання членів громадської бібліотеки" тощо.

У виданні існували такі основні рубрики: "За тиждень", "Від редакції", "Поштова скринька" тощо. Рубрику "Театр і музика" супроводжували огляди Д. Цензора, "Записки єврейського антрепренера" А. Фішзона. Художні твори, здебільшого вірші, пропонували читачам Гаррі-Певец, Сарра Г-нь, С. Нікольський, Н. Самойлова, Вл. Ленський, Л. Василевський. Цикл фейлетонів "Штрихи" належав Р. Заблудевському.

Передплата на місяць становила 30 к. Вартість номера – 5 к. Редакція газети містилась за адресою в Бердичеві: вул. В.-Юридика, 26, кв. Ш. Ш. Клейнершегета.

"Южное слово" виходило у друкарні Д. М. Каца (колишня Гольденберга).

№ 102

ЮЖНЫЙ ВЕСТНИК. Виходить щотижня. Бердичів, 1914. № 1, 17 травня – № 4, 7 червня.

Ред.-вид.: Айзенштейн А. Ш.

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 3; РДБ: 1914 – № 1–4; РНБ: 1914 – № 1–4; БАН: 1914 – № 1–4.

Бердичевъ, 22 марта 1914 г.

Южное Слово

ЕЖЕНЕДЕЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

Цѣна № 5 н. I мѣсяць—30 н.

Такса за объявленіе: 1 стр.—60 р. постл.—40 р. Адресъ редакціи: Бердичевъ, Б.-Юридика, 26, 1 строка на 1-8 стр.—60 к. на пост.—40 к. кв. Ш. Ш. Клейнершегета.

ФОТОГРАФІЯ

М. ШИФМАНА

Бѣлопольская прот. еврейск. больницы.

открыта ежедневно
отъ 9 ч. утра до 8 ч. вечера.

СПЕЦИАЛЬНОЕ АТЕЛЬЕ

художественныхъ портретовъ.

Типографія Д. М. Каца, б. Гольденберга.

Видання було єврейським органом, спрямованим на захист представників своєї національності в Російській державі. Головними героями оповідань виступали євреї, а самі художні твори, здебільшого, змальовували важке життя цієї національної меншини. Зокрема, оповідання "Хаїмке" розповідало про нелегку долю бідного єврейського хлопчика. За дитиною не доглядали ані батьки, ані майстер, якому Хаїмке віддали на виховання і, урешті-решт, хлопчик помер.

Газета зачіпала й релігійні питання. Засуджувала тих, хто зрікався іудаїзму або ж певним чином мав справу із християнською церквою.

Автори тижневика іронізували та критикували дії влади, висміювали чиновників, багатіїв, викривали несправедливе ставлення до всіх національних меншин, у тому числі й українців ("Про вмираюче дворянство", "Московофільська дотепність").

Першу й останню сторінки здебільшого займали оголошення та рекламні повідомлення: театральні анонси, "вакансії" і "резюме", відомості про премії, отримані заводами, міські події тощо. Найбільше місця на першій сторінці надано "Стану рахунків купецького товариства взаємного кредиту".

"Южный вестник" мав чимало рубрик, серед яких постійними були: "Російське життя", "Єврейське життя", "Польське життя", "Українське життя", "Робітниче життя", "Місьцеве життя", "Хроніка".

У газеті працювали Е. Емануїлов, Д. Фришман, Айзенштейн, А. Ш. Передплата на рік місцевим жителям становила 1 крб, на півроку – 60 к., на місяць – 10 к.; для жителів інших міст: на рік – 2 крб, на півроку – 1 крб, на місяць – 20 к.

Редакція розміщувалась на вул. Махновській, 82.

Газета друкувалась у паровій типолітографії Л. Сироки (м. Бердичів).

ЮЖНЫЙ ГОЛОС: ежедневная газета. Бердичів, 1914. № 3, 9 грудня – 1915. № 141, 28 квітня.

Ред.-вид.: Дорфман И.

Дод.: "Вечерние телеграммы Петроградского телеграфного агентства газеты «Южный голос»" (1914–1915) (див. № 27).

Прим.: № 1 і 2 вийшли під назвою "Телеграммы Петроградского телеграфного агентства газеты «Южный голос»" (див. № 80).

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 3–13, 15–19, 23–25, 1915 – № 29, 30, 32–34, 36–75, 77–100, 102–117, 119–125, 127, 129, 131–133, 135–141; РНБ: 1914 – № 3–25, 1915 – № 26–141; БАН: 1914, 1915.

Першу шпальту було надано для телеграм, як-от: "На Західному фронті", "Німецька «хитрість»", "Князь Трубецькой на аудієнції у Королевича Олександра", "Антиавстрійська демонстрація в Римі". На другій сторінці подавалися замітки "Дорожнеча", "Посібник бібліотеці", "Найвищі нагороди", "Кому належить комерційне училище?", уміщені у рубриці "Місцева хроніка". Популярними були матеріали рубрики "Із залу суду" ("Справа помічника начальника станції "Гулевці" Е. Б., "Справа про підробки" тощо).

Серед оригінальних матеріалів видання – публікації солдатських поезій і повідомлень про мистецькі події у рубриці "Театр і музика". Це, зокрема, повідомлення про гастролі Е. Камінської, концерт петроградського квартету.

Передплата на рік становила 4 крб, на 6 міс. – 2 крб, на місяць – 40 к.

Вартість номера – 2 к.

Редакція і контора розміщувались на вул. Махновській, у будинку Ходорова. Редакцію було відчинено щоденно з 10 до 14 год, а контору – з 10 до 20 год.

Видання виходило у власній друкарні.

№ 104

ЮЖНЫЙ ЛИСТОК: ежедневная политическая и общественно-литературная газета. Бердичів, 1915. № 1, 16 травня – № 24, 8 червня.

Ред.-вид.: Пекар И. А.

Дод.: від 18 травня до 8 червня 1915 р. виходять "Вечерние телеграммы «Южного листка»" (див. № 28).

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1–24; РНБ: 1915 – № 1–24.

Головне завдання газети: "Швидке, докладне і достовірне оповіщення читачів про хід війни і всіх пов'язаних із нею подій" (№ 1). Видання намагалось "задовольняти прагнення читача до сенсації, стоячи, проте, на засадах безумовної правдивості й достовірності". "Ми не будемо наслідувати крикливості дрібної преси, а просто спробуємо зробити нашу газету цікавою. Найсерйозніша увага буде приділятися місцевому життю як місту, так і повіту", – повідомляв редактор газети І. Пекару редакційній статті "Бердичів, 16 травня" (№ 1). Друкувалися статті ("Німецькі інтриги в Китаї" Некто, "Кайзербез маски", "Журналісти в окопах", "На італійському театрі війни", "Австро-сербська війна", "Путь-дорога" (подорожні замітки П. Єршова), "Ще про те ж" А. Мирського), замітки

Л. Каркова, белетристика (сенсаційний роман "Павутиння Диявола" П. Юркевича, "Королева-вигнанниця" (враження П'єра Лоті) М. Теніна).

Постійними рубриками часопису були: "Місцева хроніка", "Телеграми П. Т. А. і власних кореспондентів", "По провінції" / "Провінційна хроніка", "Судова хроніка", "Преса", "Довідковий відділ". Вони містили такі матеріали, як "Одноденний кухлевий збір", "Розгляд скарг", "Збір на користь поранених", "Від Штабу Верховного Головнокомандувача", "Війна з Туреччиною", "Вимога ремонту", "Вимога приміщень", "Заходи щодо забезпечення населення дровами".

Передплата на рік становила 4,50 крб, на 6 міс. – 2,35, на місяць – 45 к. Вартість номера – 2 к.

Редакція і контора розміщувалися тимчасово при друкарні А. Ланського-Махновського.

Видання виходило у друкарні А. Ланського.

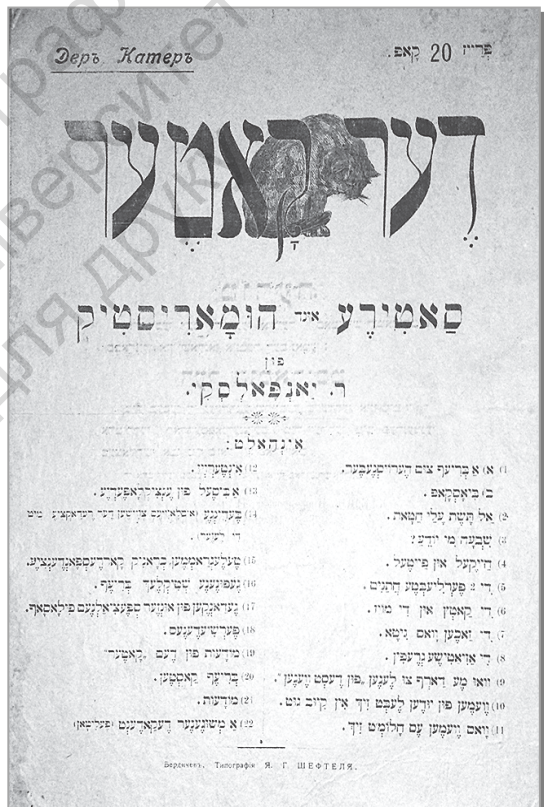
Іншомовні видання (мовою ідиш)

№ 105

ДЕРКАТЕР. Бердичів, б. р. № 1 – № 20.

Наявність вид.: НБУВ: б. р. – № 20.

Видання виходило ідишем. Лише на обкладинці подано рекламні оголошення російською мовою. Причому всі згадані в оголошеннях установи знаходяться у Києві. Наприклад, оголошення-запрошення відвідати "зубную лечебницу" на розі вул. В. Васильківської та Жиланської: "принимают врачи специалисты с 9 час. утра до 9 час. вечера. Лечение, пломбирование, удаление зубов без боли. Искусственные зубы без пластинок. Плата по таксе. Совет и лечение 30 к. Искусственные зубы от 1 рубля"; або послуги бугалтера: "Кому нужен опытный, честный, очень преданный делу бухгалтер (по субботам и евр. праздн. отдых) благоволит обратиться к Р. И. Янпольскому" на вул. Прозоровській, 44 для Х. Я.

Часопис виходив у друкарні Я. Г. Шефтеля.

ARBETER SHTIME. Бердичів, 1902. № 1 – № 28.

Прим.: назва перекладається як "Робітнича луна".

Наявність вид.: НБУВ: 1902 – № 28.

DIE VOLKSSTIMME =
ДИ ФОЛКСШТИММЕ.
Бердичів, 1913. № 1 – № 10,
25 січня.

Наявність вид.: РНБ: 1913 –
№ 10 (каталог).

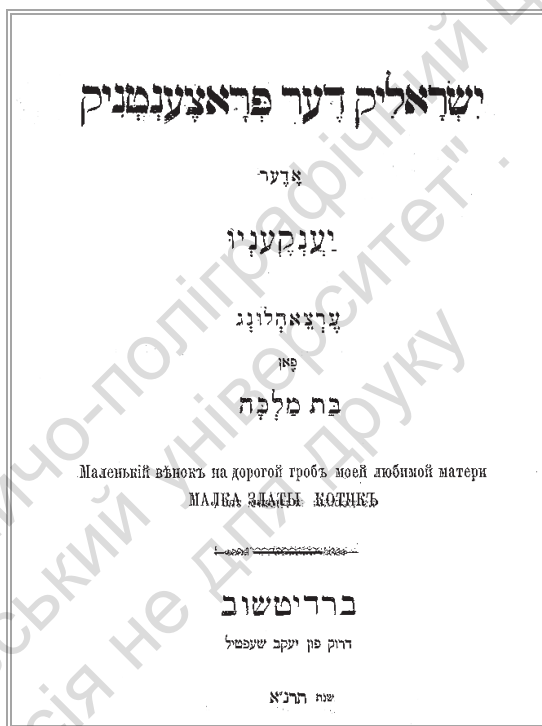

No 108

ISHRAELIK DER PROTSENTNIK = ИСРОЛИК ДЕР ПРОЦЕНТНИК: маленький венчик на дорогой гроб моей любимой матери Малка Златы Котик. Бердичів, 1891. Б. н., б. д.

Наявність вид.: НБУВ: 1891 – б. н.

Видання виходило у друкарні Я. Г. Шефтеля.

No 109

НА-GOREN. Бердичів, 1898. Б. н., б. д.

Наявність вид.: НБУВ: 1898 (каталог).

№ 110

LUAH TSION = ЛУАХ ЦІОН. Бердичів, 1895. Б. н., б. д.

Ред.: Шлез Г.

Наявність вид.: НБУВ: 1895 – б. н.

Друкувалося видання в друкарні Я. Г. Шефтеля.

№ 111

ОСТУАВР. Біла Церква, 1917. № 1 – № 119.

Наявність вид.: РНБ: 1913 – № 81–119 (електронний каталог).

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

Географічний покажчик

Б. м.

Известия Военно-революционного комитета
Юго-Западного фронта (1917–1918)

Бердичів (нині райцентр Житомирської області)

Вечерние телеграммы Петроградского
телеграфного агентства газеты "Южный голос" (1914–1915)
Вечерние телеграммы "Южного листка" (1915)
Вечерние телеграммы "Южного слова" (1914–1916)
Вільна думка (1917–1918)
Военно-санитарный сборник Юго-Западного фронта (1915)
Голос народа (1913)
Голос народа (1913)
Голос правды (1912–1913)
Голос фронта (1917)
Голос фронта (1917) Дер Катер (б. р.)
Козацька думка (1917)
Кредит и кооперация (1914) Метеор (1893)
Свободная мысль (1917–1919)
Селянська думка (1917–1918)
Телеграммы (1914–1915)
Телеграммы Петроградского телеграфного агентства
газеты "Южный голос" (1914)
Утренняя газета (1914)
Утренняя заря (1906–1907)
Южная молва (1912–1914)
Южное слово (1913–1917)
Южное слово (1914–1917)

Южный вестник (1914)
Южный голос (1914–1915)
Южный листок (1915)
Arbetershtime (1902)
Die Volksstimme = Ди Фолксштимме (1913)
Ishraelik der protsentnik = Исролик дер процентник (1891)
Ha-goren (1898)
Luah tsion = Луахъ Ціонъ (1895)

Біла Церква

Белоцерковец (1886)
Вільний козак (1917–1918)
Деревенская газета (1905)
Отклики сельских пастырей (1911)
Сельский священник (1910–1912)
Ostyabr (1917)

Богуслав

Голос свободной провинции (1917)
Листок "Богуслав" (1917)

Боярка

Боярские отклики (1911)

Звенигородка (нині райцентр Черкаської області)

Звенигородский листок (1915)
Звенигородська зоря (1917)
Наша газета (1916)

Канів (нині райцентр Черкаської області)

Каневская неделя (1913)
Канівська думка (1917)
Канівські вісти (1917)

Липовець (нині село Кагарлицького району Київської області)

Липовецкие известия (1917)

Паволоч (нині село Попільнянського району Житомирської області)

Друг-народ (1909)
Духовная беседа (1909–1917)
Проповедническое обозрение (1909)

Радомишль (нині райцентр Житомирської області)

Народне діло (1917)

Радомышльская газета (1917)

Радомышльский листок объявлений "Взаимная польза" (1912)

Радомышлянин (1912–1917)

Самгородок (нині село Сквирського району Київської області)

Листок на благословение (1915–1917)

Почаевский листок (1917)

Русский инок (1915–1917)

Стенная библиотека (1915–1916)

Святошин (нині в межах м. Києва)

Святошинский вестник (1907)

Сквира

Вісти комітету Ради селянських депутатів (1917)

Вісти Ради селянських депутатів (1917)

Школа і життя (1917)

Сміла (нині райцентр Черкаської області)

Вільна праця (1917)

Свободный труд (1917)

Село (1917)

Тараща

Селянська думка (1917)

Умань (нині райцентр Черкаської області)

Вести (1913–1914)

Вільна Україна (1917)

Вперед (1905–1906)

Голос провинции (1910–1911, 1914)

Голос Умани (1914–1917)

Молодые порывы (1912)

Народная жизнь (1907)

Народная польза (1906)

Нужды края (1906)

Обо всем (1905–1906)

Отклики провинции (1914–1915)
Открытое письмо (1906)
Плут (1906–1907)
Праця (1914)
Провинциальный голос (1911–1914)
Рабочее знамя (1917)
Свободный голос (1917–1918)
Сообщения Уманско-Липовецкого сельскохозяйственного общества
(1904–1916)
Телеграммы "Голоса Умани" (1914–1917)
Телеграммы (Петроградского телеграфного агентства) (1914–1916)
Телеграммы "Провинциального голоса" (1913–1914)
Телеграфные известия (по Петроградскому телеграфному агентству)
(1914–1915)
Уманская газета (1914)
Уманская почта (1911–1912)
Уманские известия (1915)
Уманский листок объявлений (1904–1905)
Уманское слово (1917–1919)
Юго-запад (1912)

Фастів

Голос (1917)
Фастовские известия (1917)

Черкаси

Голос Приднепровья (1914)
Наше слово (1917)
Приднепровье (1913–1914)
Телеграммы Петроградского телеграфного агентства (1914–1915)
Черкасская воля (1917)
Черкассские вести (1915–1916)
Черкассские отклики (1913–1914)
Черкассские отклики (1915)
Черкассские отклики. Телеграммы (По телеграфу от собственных
корреспондентов и Петербургского телеграфного агентства):
вечерний выпуск (1914)

Черкаские отклики. Телеграммы (По телеграфу от собственных корреспондентов и Петербургского телеграфного агентства): утренний выпуск (1914)

Черкасский торгово-промышленный листок объявлений (1903–1905)

Чигирин

Чигиринські вісти (1917)

Чернобыль

Чернобыльская жизнь (1915–1917)

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

Хронологічний показчик видань

Перша цифра у дужках означає кількість новоутворених видань. Друга цифра – кількість періодичних видань, що припинили своє існування. Третя цифра – це загальна кількість періодичних видань у зазначений рік. Далі вказані номери періодичних видань згідно з їхніми позиціями у загальному списку.

1886 (1–1–1)	1904 (2–0–2)	1912 (6–5–10)
1891 (1–1–1)	1905 (3–3–5)	1913 (9–5–14)
1893 (1–1–1)	1906 (5–5–7)	1914 (20–15–30)
1895 (1–1–1)	1907 (2–4–4)	1915 (11–12–23)
1898 (1–1–1)	1909 (3–2–3)	1916 (1–6–13)
1902 (1–1–1)	1910 (2–0–3)	1917 (35–?–44)
1903 (1–0–1)	1911 (4–2–7)	

У другій частині показчика відображено хронологічну послідовність появи видань. Тут указуються назва видання та дата виходу його першого номера (якщо ця дата відома).

1886	[січень]	<i>Белоцерковець</i>
1891		<i>Ishraelik der protsentnik = Исролик дер процентник</i>
1893	[червень]	<i>Метеор</i>
1895		<i>Luah tsion = Луахъ Ціонъ</i>
1898	1 вересня	<i>Ha-goren</i>
1902		<i>Arbeter shtime</i>
1903		<i>Черкасский торгово-промышленный листок объявленный</i>
1904	1 червня	<i>Уманский листок объявленный</i>
	15 вересня	<i>Сообщения Уманско-Липовецкого сельскохозяйственного общества</i>
1905		<i>Вперед</i>
		<i>Деревенская газета</i>
		<i>Обо всем</i>

1906		<i>Народная польза</i>
	4 червня	<i>Нужды края</i>
	15 червня	<i>Плуг</i>
	25 липня	<i>Открытое письмо</i>
	17 грудня	<i>Утренняя заря</i>
1907	20 лютого	<i>Народная жизнь</i>
	1 липня	<i>Святошинский вестник</i>
1909		<i>Друг-народ</i>
		<i>Проповедническое обозрение</i>
	січень	<i>Духовная беседа</i>
1910	1 серпня	<i>Голос провинции</i>
	12 грудня	<i>Сельский священник</i>
1911	січень/ березень	<i>Отклики сельских пастырей</i>
	14 червня	<i>Провинциальный голос</i>
	13 серпня	<i>Боярские отклики</i>
	11 грудня	<i>Уманская почта</i>
1912		<i>Молодые порывы</i>
	1 лютого	<i>Южная молва</i>
	25 березня	<i>Юго-запад</i>
	18 квітня	<i>Радомысльский листок объявлений</i> <i>"Взаимная польза"</i>
	1 червня	<i>Радомыслянин</i>
	20 грудня	<i>Голос правды</i>
1913		<i>Die Volksstimme = Ди Фолксштимме</i>
	10 січня	<i>Телеграммы "Провинциального голоса"</i>
	11 січня	<i>Каневская неделя</i>
	20 лютого	<i>Вести</i>
	21 лютого	<i>Голос народа</i>
	3 березня	<i>Голос народа</i>
	1 червня	<i>Черкасские отклики</i>
	21 вересня	<i>Южное слово</i>
	14 листопада	<i>Приднепровье</i>
1914		<i>Праця</i>
		<i>Телеграммы</i>
		<i>Телеграммы "Голоса Умани"</i>

1914		Телеграммы (Петроградского телеграфного агентства)
		Телеграммы Петроградского телеграфного агентства
		Черкасские отклики. Телеграммы (По телеграфу от собственных корреспондентов и Петербургского телеграфного агентства): вечерний выпуск" (1914)
		Черкасские отклики. Телеграммы (По телеграфу от собственных корреспондентов и Петербургского телеграфного агентства): утренний выпуск (1914)
	1 березня	Южное слово
	8 березня	Утренняя газета
	14 березня	Кредит и кооперация
	23 березня	Уманская газета
	№ 37, 1 квітня	Голос Умани
	17 травня	Южный вестник
	11 липня	Голос Приднепровья
	[серпень]	Вечерние телеграммы "Южного слова"
	10 жовтня	Телеграфные известия (по Петроградскому телеграфному агентству)
	7 грудня	Вечерние телеграммы Петроградского телеграфного агентства газеты "Южный голос"
	7 грудня	Телеграммы Петроградского телеграфного агентства газеты "Южный голос"
	№ 3, 9 грудня	Южный голос
	18 грудня	Отклики провинции
1915		Военно-санитарный сборник Юго-Западного фронта
		Листок на благословение
		Стенная библиотека
	9 січня	Звенигородский листок
	11 січня	Чернобыльская жизнь
	лютий	Черкасские отклики
	17 лютого	Черкасские вести
	16 травня	Южный листок
	18 травня	Вечерние телеграммы "Южного листка"
	№ 21 (вип. 134), листопад	Русский инок
	4 листопада	Уманские известия

1916	12 березня	<i>Наша газета</i>
1917		<i>Вільний козак</i>
		<i>Голос</i>
		<i>Голос фронту</i>
	№ 6	<i>Известия Военно-революционного комитета Юго-Западного фронта</i>
		<i>Канівська думка</i>
		<i>Липовецкие известия</i>
		<i>Листок "Богуслав"</i>
		<i>Народне діло</i>
		<i>Фастовские известия</i>
		<i>Oktyabr</i>
	№ 2, 9 січня	<i>Почаевский листок</i>
1917	11 лютого	<i>Голос свободной провинции</i>
	28 березня	<i>Свободный труд</i>
	квітень	<i>Вільна Україна</i>
	11 квітня	<i>Свободный голос</i>
	травень	<i>Наше слово</i>
	1 травня	<i>Звенигородська зоря</i>
	17 травня	<i>Свободная мысль</i>
	22 травня	<i>Вільна праця</i>
	14 червня	<i>Черкасская воля</i>
	24 червня	<i>Радомысльская газета</i>
	24 червня	<i>Село</i>
	13 липня	<i>Рабочее знамя</i>
	14 липня	<i>Канівські вісти</i>
	3 серпня	<i>Селянська думка</i>
	10 серпня	<i>Уманское слово</i>
	17 серпня	<i>Вісти комітету ради селянських депутатів</i>
	1 вересня	<i>Голос фронту</i>
	11 вересня	<i>Селянська думка</i>
	21 жовтня	<i>Козацька думка</i>
	29 жовтня	<i>Козацька думка</i>
	30 жовтня	<i>Школа і життя</i>
	13 листопада	<i>Чигиринські вісти</i>
	19 листопада	<i>Вільна думка</i>
Б. р.		<i>Дер Катер</i>

Іменний покажчик редакторів і видавців

- Аблов Іцко Хацкелевич, 88, 99
Айзенштейн Арон Шмульович, 102
Айзенштейн Марк Йосипович (М. О.), 92
Александровський Олександр Сергійович, 21, 22, 37
Алексій, ігумен, 60
Альтшуллер А. Л., 95
Апанасенко Семен Ілліч, 52
Архипенко Євген Порфирівич, 97
Багинський В., 69
Березницький С. А., 23
Бернштейн Ф. Ф., 72
Бикова Марія Олексіївна, 98
Битман Рефул Меєрович, 62, 64, 81, 82, 85
Божанова Ольга Олександрівна, 60
Бонфельд М. І., 87
Брояковський Серапіон Серапіонович, 44, 63
Варавва Грицько, 9
Верзуб Шлема Мордко-Бенціонович, 64
Віталій, архімандрит, 49, 68
Волинець Б. М., 87
Гадомський Іван Михайлович, 59
Ганелін Лейвик Ізраїлевич, 99
Гейнер І. М., 101
Геллер Йосип Мордухович, 29, 69, 100
Гольдштейн Олександр Нухимович, 62
Горнштейн Ноєх Шмульович, 35
Гриценко Ю. І., 14
Гуревич М. Г., 40
Даденков Н., 65
Дашевський І., 40
Донської Ф. І., 40
Дорфман І., 27, 76, 80, 103
Дубов Вульф Давидович, 34, 99
Дувидзон Бельюмін Беришевич, 33, 34
Духовний С. Д., 70
Евайгене (Ене) К., 40
Житомирський В. Л., 92
Житомирський Л. Л., 95
Заездний Ель Йосипович, 66
Захаржевський М., 16
Звоницька Клара Самуїлівна, 86
Зінгер Хаїм Берович, 99
Івановський П. М., 40
Ігнат'єв Павло Миколайович, 74
Іщук В., 18
Каган Сруль Борисович, 84
Камінський В. Д., 3
Киринберг Яків Авраамович, 45
Кінаш Семен, 4
Клейнершехет Шай Шлїйомович, 29, 100, 101
Кмита Костянтин Августинович, 73

- Ковжун Павло, 11
Крижановський І. І., 3
Лангер І. М., 89
Липець Давид Фраїмович, 99
Литвар Шай Хаймович, 29, 100, 101
Лівшиц Наум Григорович, 21, 37, 39
Ловецький Ф., 3
Лойтерштейн Арон Янкелевич, 37, 39, 64, 83, 87
Лойтерштейн Маріам Абрамівна, 39
Любов-Голібов Яків Меєрович, 99
Маршак Борух Шаєвич, 99
Нечіпоренко А. Д., 12
Нос Володимир, 40
Пекар Іце Аврумович, 28, 104
Перлін Аврум Янк., 62
Петерс Карл Робертович, 58
Петриковський І., 24
Петров В. Г., 53
Пищаленко Г., 7
Пресен (Штейнберг) А. М. – див. Штейнберг (Пресен) А. М.
Принцеталь Б. К., 32, 90
Пятов Валерій Миколайович, 96
Рахманов А. Є., 20
Розенфельд Б. А., 38
Розін Єгош Цодекович, 36, 92
Романовський Б. С., художник, 41
Седлецький Авраам Айзикович, 62
Сербин Володимир Євдокимович, 37
Сергєєв Л. С., 19
Соніс Шулім Говш., 62
Субботовський Бенціон Іцкович, 91, 92
Суровцев Віталій Петрович, 54
Тарадаш Мендель Аврумович, 56
Тихон, ієромонах, 68
Топштейн Хайкель Бенционович, 62
Троян Федір Савич, 61
Фельдштейн А. Г., 2, 71
Фельдман Ханон Мордкович, 67
Фінкельштейн Фроїм Ушерович, 35
Фліорковський Тадеуш Вікторович, 74
Френкель М. Я., 86
Фурса П., 11
Цейтлін Ісак Ізраїлевич, 26, 81
Шапіро Хана Гершківна, 47
Шатан Євсей Йосипович, 99
Шиманський Павло Федорович, 66
Шлез Герш, 110
Шпільберг Борис, 50
Штейнберг (Пресен) Аврум Михелевич, 33, 34
Яблоновський Анатолій Діонисович, 74

Типологічний показник видань

За періодичністю

ОДНОРАЗОВО

Боярские отклики, 25

ЩОДЕННІ

Вести, 26

Вечерние телеграммы "Южного
листка", 28

Голос народа, 33

Голос правды, 35

Голос Приднепровья, 36

Голос провинции, 37

Голос Умани, 39

Голос фронта, 40

Звенигородська зоря, 6

Звенигородский листок, 45

Известия Военно-
революционного комитета
Юго-Западного фронта, 46

Народная жизнь, 21

Народная польза, 22

Наше слово, 53

Нужды края, 54

Отклики провинции, 56

Приднепровье, 61

Провинциальный голос, 62

Рабочее знамя, 64

Радомысльская газета, 65

Радомыслянин, 67

Свободный голос, 70

Уманская газета, 83

Уманская почта, 84

Уманские известия, 85

Уманский листок объявлений, 86

Уманское слово, 87

Утренняя газета, 88

Черкасские вести, 91

Черкасские отклики, 92

Юго-запад, 98

Южная молва, 99

Южное слово, 100

Южный голос, 103

Южный листок, 104

ТИЖНЕВІ

Вільна Україна, 3

Вільний козак, 4

Вісти Комітету ради селянських
депутатів, 5

Вісти ради селянських депутатів, 6

Голос свободной провинции, 38

Каневская неделя, 19

Канівські вісти, 9

Кредит и кооперация, 47

Святошинский вестник, 72

Село, 14

Селянська думка, 16

Сельский священник, 73
Утренняя заря, 89
Чернобыльская жизнь, 97

Южное слово, 101
Южный вестник, 102

ДВІЧІ НА ТИЖДЕНЬ

Вести, 26
Вільна Україна, 3
Козацька думка, 11
Наша газета, 52

Селянська думка, 15
Черкасский торгово-
промышленный листок
объявлений, 96

ТРИЧІ НА ТИЖДЕНЬ

Звенигородська зоря, 7
Липовецкие известия, 20
Народная польза, 22
Народне діло, 12
Наша газета, 52

Приднепровье, 61
Радомыслянин, 67
Черкасская воля, 23
Черкассские отклики, 92

ЧОТИРИ РАЗИ НА ТИЖДЕНЬ

Вести, 26

ДВОТИЖНЕВИКИ, ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ

Голос фронта, 41
Открытое письмо, 58
Плуг, 59
Радомысльский листок
объявлений "Взаимная польза",
66

Русский инок, 68
Сообщения Уманско-
Липовецкого сельско-
хозяйственного общества, 74
Школа і життя, 18

ЩОМІСЯЧНИКИ

Духовная беседа, 44
Отклики сельских пастырей, 57

Сообщения Уманско-Липовецкого
сельскохозяйственного общества,
74

НЕРЕГУЛЯРНО, У МІРУ НАДХОДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Деревенская газета, 42

Черкасский торгово-промышлен-
ный листок объявлений, 96

БЕЗ ЗАНАЧЕННЯ ПЕРІОДИЧНОСТІ

Белоцерковец, 24
Вечерние телеграммы
Петроградского телеграфного
агентства газеты "Южный
голос", 27

Вечерние телеграммы "Южного
слова", 29
Вільна думка, 1
Вільна праця, 2

Военно-санитарный сборник
Юго-Западного фронта, 30
Вперед, 31
Голос, 32
Голос народа, 34
Друг-народ, 43
Канівська думка, 8
Козацька думка, 10
Листок "Богуслав", 48
Листок на благословение, 49
Метеор, 50
Молодые порывы, 51
Обо всем, 55
Почаевский листок, 60
Праця, 13
Проповедническое обозрение, 63
Свободная мысль, 69
Свободный труд, 71
Стенная библиотека, 75
Телеграммы, 76
Телеграммы "Голоса Умани", 77
Телеграммы (Петроградского
телеграфного агентства), 78
Телеграммы Петроградского
телеграфного агентства, 79
Телеграммы Петроградского
телеграфного агентства
газеты "Южный голос", 80
Телеграммы "Провинциального
голоса", 81

Телеграфные известия
(по Петроградскому
телеграфному агентству), 82
Фастовские известия, 90
Черкасские отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов
и Петербургского телеграфного
агентства): вечерний выпуск, 93
Черкасские отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов
и Петербургского телеграфного
агентства): утренний выпуск, 94
Черкасские отклики. Телеграммы
(по телеграфу
от Петроградского
Телеграфного Агентства):
вечерний выпуск, 95
Южное слово, 101
Дер Катер, 105
Arbetershtime, 106
DieVolksstimme =
Ди Фолксштимме, 107
Ishraelik der protsentnik =
Исролик дер процентник, 108
Ha-goren, 109
Luah tsion = Луах Ціон, 110
Ostyabr, 111

За тематикою

УНІВЕРСАЛЬНІ (МАСОВІ)

Белоцерковець, 24
Вести, 26

Вільна Україна, 3
Голос, 32

Голос народа, 33
 Голос правды, 35
 Голос Приднестровья, 36
 Голос провинции, 37
 Голос свободной провинции, 38
 Голос Умани, 39
 Дер Катер, 105
 Звенигородська зоря, 6
 Каневская неделя, 19
 Канівська думка, 7
 Канівські вісти, 8
 Липовецкие известия, 20
 Метеор, 50
 Народная жизнь, 21
 Народная польза, 22
 Народне діло, 12
 Наша газета, 52
 Наше слово, 53
 Нужды края, 54
 Отклики провинции, 56
 Приднестровье, 61
 Провинциальный голос, 62
 Радомысльская газета, 65
 Радомыслянин, 67
 Свободная мысль, 69
 Свободный голос, 70
 Село, 14

Селянська думка, 15
 Селянська думка, 16
 Уманская газета, 83
 Уманская почта, 84
 Уманские известия, 85
 Уманское слово, 87
 Утренняя газета, 88
 Утренняя заря, 89
 Фастовские известия, 90
 Черкасская воля, 23
 Черкасские отклики, 92
 Чернобыльская жизнь, 97
 Чигиринські вісти, 17
 Юго-запад, 98
 Южная молва, 99
 Южное слово, 100
 Южное слово, 101
 Южный вестник, 102
 Южный голос, 103
 Южный листок, 104
 Arbeter shtime, 106
 Die Volksstimme =
 Ди Фолксштимме, 107
 Ha-goren, 109
 Luah tsion = Луах Ціон, 110
 Ocyabr, 111

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ

Вільна праця, 2
 Вісти комітету ради селянських
 депутатів, 5
 Вісти ради селянських депутатів, 6

Деревенская газета, 42
 Листок "Богуслав", 48
 Рабочее знамя, 64
 Свободный труд, 70

РЕЛІГІЙНО-ДУХОВНІ

Друг-народ, 43
 Духовная беседа, 44
 Листок на благословение, 49

Отклики сельских пастырей, 57
 Почаевский листок, 60
 Проповедническое обозрение, 63

Стенная библиотека, 75
Русский инок, 68
Сельский священник, 73

Ishraelik der rotsentnik =
Исролик дер процентник, 108

НАУКОВО-ОСВІТНІ

Учнівські

Вперед, 31
Молодые порывы, 51
Обо всем, 55

Праця, 13
Школа і життя, 18

МИСТЕЦЬКІ

Літературно-художні

Святошинский вестник, 72

Сатирично-гумористичні

Боярские отклики, 25

ПРОФЕСІЙНІ

Кооперативні

Кредит и кооперация, 47

Поліграфічні

Открытое письмо, 58

Сільськогосподарські

Плут, 59

Сообщения Уманско-
Липовецкого сельско-
хозяйственного общества, 74

Військові

Вільна думка, 1
Вільний козак, 4
Военно-санитарный сборник
Юго-Западного фронта, 30
Козацька думка, 10
Козацька думка, 11

Голос фронта, 40
Голос фронта, 41
Известия Военно-
революционного комитета
Юго-Западного фронта, 46

РЕКЛАМНО-ДОВІДКОВІ

Радомысльский листок
объявлений "Взаимная
польза", 66

Черкасский торгово-промышлен-
ный листок объявлений, 96
Уманский листок объявлений, 86

ВИДАННЯ ТЕЛЕГРАМ

- Вечерние телеграммы
Петроградского телеграфного
агентства газеты "Южный
голос", 27
- Вечерние телеграммы "Южного
листка", 28
- Вечерние телеграммы "Южного
слова", 29
- Голос народа, 34
- Звенигородский листок, 45
- Телеграммы, 76
- Телеграммы "Голоса Умани", 77
- Черкасские отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов
и Петербургского телеграфного
агентства): вечерний выпуск,
93
- Черкасские отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов
и Петербургского телеграфного
агентства): утренний выпуск, 94
- Телеграммы (Петроградского
телеграфного агентства), 78
- Телеграммы Петроградского
телеграфного агентства, 79
- Телеграммы Петроградского
телеграфного агентства
газеты "Южный голос", 80
- Телеграммы "Провинциального
голоса", 81
- Телеграфные известия
(по Петроградскому
телеграфному агентству), 82
- Черкасские вести, 91
- Черкасские отклики, 92

За видавцями

ПРИВАТНІ

- Белоцерковец, 24
- Вести, 26
- Вечерние телеграммы
Петроградского Телеграфного
Агентства газеты "Южный
голос", 27
- Вечерние телеграммы "Южного
листка", 28
- Вечерние телеграммы "Южного
слова", 29
- Вільна праця, 2
- Голос народа, 33
- Голос народа, 34
- Голос правды, 35
- Голос Приднєпровья, 36
- Голос провинции, 37
- Голос свободной провинции, 38
- Голос Умани, 39
- Друг-народ, 43
- Духовная беседа, 44
- Звенигородский листок, 45
- Каневская неделя, 19

- Кредит и кооперация, 47
Метеор, 50
Народная жизнь, 21
Народная польза, 22
Наша газета, 52
Нужды края, 54
Отклики провинции, 56
Открытое письмо, 58
Почаевский листок, 60
Приднепровье, 61
Провинциальный голос, 62
Проповедническое обозрение, 63
Радомысльский листок
 объявлений "Взаимная
 польза", 66
Радомыслянин, 67
Русский инок, 68
Свободный голос, 70
Свободный труд, 70
Святошинский вестник, 72
Сельский священник, 73
Сообщения Уманско-Липовецкого
 Сельскохозяйственного
 общества, 74
Телеграммы, 76
Телеграммы Петроградского
 Телеграфного Агентства
 газеты "Южный голос", 80
Телеграммы "Провинциального
 голоса", 81
Телеграфные известия
(по Петроградскому
 телеграфному агентству), 82
Уманская газета, 83
Уманская почта, 84
Уманские известия, 85
Уманский листок объявлений,
 86
Уманское слово, 87
Утренняя газета, 88
Утренняя заря, 89
Фастовские известия, 90
Черкасская воля, 23
Черкассские вести, 91
Черкасский Торгово-
 промышленный листок
 объявлений, 96
Чернобыльская жизнь, 97
Юго-Запад, 98
Южная молва, 99
Южное слово, 100
Южное слово, 101
Южный вестник, 102
Южный голос, 103
Южный листок, 104

ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ

- Вільна думка, 1
Вільна Україна, 3
Вільний козак, 4
Вісти Комітету ради селянських
 депутатів, 5
Вісти ради селянських депутатів, 6
Военно-санитарный сборник
 Юго-Западного фронта, 30
Голос фронта, 40
Голос фронта, 41
Деревенская газета, 42
Звенигородська зоря, 7
Известия Военно-Революционного
 Комитета Юго-Западного
 фронта, 46
Канівські вісти, 9

Козацька думка, 10
Козацька думка, 11
Липовецкие известия, 20
Листок "Богуслав", 48
Народне діло, 12
Рабочее знамя, 64
Радомысльская газета, 65

Свободная мысль, 69
Селянська думка, 16
Телеграммы (Петроградского
телеграфного агентства), 78
Телеграммы Петроградского
Телеграфного Агентства, 79

ГРОМАДСЬКИХ, НАУКОВИХ, РЕЛІГІЙНИХ, ОСВІТНІХ І ФАХОВИХ ТОВАРИСТВ ТА УСТАНОВ

Голос, 32
Молодые порывы, 51
Наше слово, 53
Село, 14

Селянська думка, 15
Школа і життя, 18
Плут, 59
Черкасские отклики, 92

НЕ ВИЗНАЧЕНО ВИДАВЦЯ

Праця, 13
Черкасская воля, 23
Боярские отклики, 25
Вперед, 31
Друг-народ, 43
Молодые порывы, 51
Обо всем, 55
Отклики сельских пастырей, 57
Свободный труд, 71
Стенная библиотека, 75
Телеграммы "Голоса Умани", 77
Черкасские Отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов
и Петербургского телеграфного
агентства): вечерний выпуск, 93

Черкасские Отклики. Телеграммы
(по телеграфу от собственных
корреспондентов и
Петербургского телеграфного
агентства): утренний выпуск, 94
Дер Катер, 105
Arbetershtime, 106
DieVolksstimme =
Ди Фолксштимме, 107
Ishraelik der protsentnik =
Исролик дер процентник, 108
Ha-goren, 109
Luah tsion = Луах Ціон, 110
Otyabr, 111

Показчик наявності видань у бібліотеках

БАН – 5, 6, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 26, 28, 29, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 45, 50, 52, 53, 54, 56, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103 (57, тобто 51,4 %)

НІБУ – 44 (1)

ДНАБ – 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 20, 32, 39, 40, 53, 64, 70, 87 (19, тобто 17 %)

ЛННБ – 3, 12, 19, 22 (4, тобто 3,6 %)

НБУВ – 1, 3, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 26, 30, 37, 39, 40, 41, 42, 46, 48, 61, 62, 65, 69, 70, 74, 86, 87, 89, 90, 99, 102, 105, 106, 108, 109, 110 (40, тобто 36 %)

ОННБ – 70 (1)

РДБ – 9, 14, 15, 16, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 50, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104 (64, тобто 57,7 %)

РНБ – 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 111 (77, тобто 69,4 %)

ХДНБ – 74 (1)

Не встановлена наявності видань – 2, 4, 8, 13, 31, 55 (6, тобто 5 %).

Показчик друкарень

ДРУКАРНІ:

- Барденштейна Я. (м. Бердичів, вул. Микольська, 9) – 10, 15;
братів Тарадашів (м. Умань) – 59;
будинок Мосенкіса (м. Бердичів, вул. Мостова, 2) – 88;
Видавничого товариства "Фастів" (м. Фастів) – 32;
Вольнець Б. М. "Прогрес" (м. Умань) – 87;
газети "Южный голос" (м. Бердичів) – 27, 76, 80, 103;
Галкіна Ш. (м. Умань) – 82;
Голинського Ш. Х. (м. Канів, вул. Київська) – 19;
Гольденберга (м. Бердичів) – 89;
Гоніодського Ш. Л. (м. Черкаси, вул. Суворовська, власний будинок) – 36, 53;
Дененмана М. (м. Житомир) – 50;
2-го видавництва на паях (м. Черкаси, вул. Олександрівська, 104) – 23;
Загера Х. (м. Бердичів) – 33, 34;
Заїздного Е. І. (м. Радомишль) – 12, 65, 66;
Звенигородського Я. (м. Чигирин) – 17;
Звенигородської земської управи (м. Звенигородка) – 7;
"Известий военно-революционного комитета Юго-Западного фронта", у Діючій армії (б. м.) – 46;
Кагана А. (м. Чигирин) – 17;
Каца Д. М. (будинок Гольденберга) (м. Бердичів) – 29, 47;
Каца Д. М. (колишня Гольденберга) (м. Бердичів) – 100, 101;
Колодочки В. В. (м. Черкаси) – 96;
Ланського А. (м. Бердичів) – 28, 88, 99, 104;
Лепського В. М. (м. Сміла) – 14, 71;
Лубківського Р. К. (м. Київ) – 72;
Межибовського (м. Біла Церква) – 24;
нащадків Шапіро (м. Умань) – 64;
Пекаря І. А. (м. Радомишль, вул. Житомирська, у будинку Вахера) – 67;
Першої київської артілі друкарської справи (м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 5) – 44, 63, 73, 97;
"Південне Товариство друкарської справи" (м. Бердичів) – 99;
Подгаєцького Я. М. (м. Тараща, вул. Дворянська) – 16;

Пономарьова А. М., під керівництвом І. І. Врублевського (м. Київ, вул. Хрещатик, 58-2) – 25, 73;
Почаєво-Успенської Лаври в Червоно-Андріївському скиті (м. Самгородок) – 49, 60, 68, 75;
приміщення Верхньої управи (м. Канів) – 9;
"Прогрес" (м. Київ, вул. В.-Підвальна, 2) – 72;
"Прогрес" (м. Умань) – 51;
"Просвіти" (м. Липовець) – 20;
Рабиновича Л. М. (м. Фастів) – 32, 90;
Раздольського Х. Д. (м. Черкаси) – 91, 95;
Раздольського Х. Д. (і синів) (м. Черкаси) – 92, 93, 94;
"Реклама" С. Кагана (м. Умань) – 84;
Слуцького І. (м. Черкаси) – 61;
Солодаря М. (м. Липовець) – 20;
Тарадаша і Перельштейна (м. Умань) – 21, 22, 58, 59, 74;
Улицького і Головачевського (м. Звенигородка) – 45;
Фельдмана Х. М. (м. Радомишль) – 12;
Фінкельштейна Ф. У. (м. Бердичів) – 35;
Цейтліна І. І. (м. Умань, вул. Софійська, будинок Фрейденберга) – 22, 54, 81, 85, 86, 98;
Шефтеля Я. Г. (м. Бердичів) – 105, 110;
Юдицького Ю. Е. (м. Звенигородка) – 52.

ЕЛЕКТРОДРУКАРНІ:

"Енергія" Баренбойма Х. і Перельштейна Я. (м. Умань, вул. Дейновська) – 3, 37, 39, 83;
нащадків Шапіро (м. Умань) – 87;
"Порядок" Тарадаша М. А. (м. Умань) – 56, 62, 70, 77, 81;
"Порядок" Тарадаша М. А., Каца Д. М. (будинок Гольденберга) (м. Бердичів) – 69.

ТИПОЛІТОГРАФІЇ:

нащадків Розенфельда А. К. (м. Богуслав) – 38;
"Російська Печатня" (м. Київ, Михайлівський пров.) – 73;
Парова Сироки Л. (м. Бердичів, вул. Білопольська, 3) – 30, 35, 102.

СПИСОК ВИКОРИСТАНІХ ДЖЕРЕЛ

1. Адрес-календарь. Город Черкассы на 1913 год / под ред. М. А. Ольшанского. – Черкассы, 1913.
2. Адрес-календарь и справочная книга Киевской губернии на 1888 год. Киев, 1888. – 110 с.
3. Адресная и справочная книга "Газетный мир" на 1911 год. – Санкт-Петербург, 1911.
4. Адресная и справочная книга "Газетный мир". – Санкт-Петербург, 1912.
5. Бердичев // Еврейская энциклопедия. Свод знаний о еврействе и его культуре в прошлом и настоящем / под ред. Каценельсона. – Санкт-Петербург, 1911. – Т. IV. – С. 209–214.
6. Бердичев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://berdicheva.net/index.php?categoryid=8&p600_bookid=32&p600_page=3.
7. Бердичев // Русское слово. – 1905. – 22 (9) января.
8. Библиография периодических изданий России. 1901–1916 : в 4-х т. / сост.: Л. Беляева, М. Зиновьева, М. Никифоров. – Ленинград, 1958–1961. Т. 1–4.
9. Бойко А. А. Преса православної церкви в Україні 1900–1917 рр. : Культура. Суспільство. Мораль / А. А. Бойко. – Дніпропетровськ : Вид-во ДнНУ, 2002. – 306 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і годов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. – 1440 с.
11. Весь город Черкассы на 1911 год. – Черкассы, 1911.
12. Весь Юго-Западный край. Справочная и адресная книга по Киевской, Подольской и Волынской губерниям. – Киев, 1913.
14. Періодичні видання Києва (1835—1917 рр.) : покажчик / А. Волобуєва, Н. Сидоренко, О. Сидоренко, О. Школьна. – Київ : Темпора, 2012. Т. II–IV.
15. Газети Радянської України (1917—1920 рр.) : за матеріалами газетних фондів Центральної наукової бібліотеки Академії наук Української РСР). Бібліографічний покажчик. – Едмонтон, 1988.

16. Газеты СССР. 1917–1960: библиограф. справ.: в 5 т. / редкол.: И. Ленин и др. – Москва : Книга, 1970–1984. – Т. 1–5.
17. Горобчук А. П. Бердичів: історія міста від заснування до сьогодення (історико-краєзнавчий нарис) / А. П. Горобчук. – Житомир : ПП "Рута", 2012. – 232 с.
18. Животко А. П. Історія української преси / А. П. Животко. – Київ : Наша наука і культура, 1999. – 334 с.
19. Ильинский Л. К. Список повременных изданий за 1917 год / под ред. проф. С. А. Венгерова / Л. К. Ильинский. – Петроград, 1919. Ч. I: Алфавитный список повременных изданий. – 186 с.
20. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1923 рр.) : іст.-бібліограф. Етюд / В. Ігнатієнко. – Харків; Київ, 1930.
21. Ігнатієнко В. А. Українські нелегальні видання 1914–1917 рр. / В. А. Ігнатієнко // Бібліологічні вісті. – 1926. – № 1 (10). – С. 65–70.
22. Історія міст і сіл Української РСР. Черкаська обл. / ред. кол. Л. Л. Стещенко, Є. М. Гольцев та ін. – Київ : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1972. – 652 с.
23. Історія Умані — Уманський Інформаційний Портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uman.info/history.htm>. 2008. Квіт. — лип.
24. Казьмирчук М. Соціально-економічний розвиток Київської губернії (1861–1917 рр.) / М. Казьмирчук. – Київ : Логос, 2011. – 398 с.
25. Каталог дореволюційних газет, що видавалися на Україні (1822–1916). Фонди ЦНБ АНУ РСР; Канадський інститут укр. студій. Альбертський ун-т. – Едмонтон, 1988.
26. Книгарь. 1917–1918. № 1–16.
27. Коновець О. Просвітницький рух в Україні (XIX – перша половина XX ст.) / О. Коновець. – Київ : Хрещатик, 1992. – 120 с.
28. Косич А. И. Город Бердичев и Бердичевский уезд. Статистический очерк / А. И. Косич. – Киев, 1901.
29. Лисовский Н. Русская периодическая печать 1703–1900 гг. / Н. Лисовский. – Петроград, 1915.
30. Мартинюк М. В. Преса Бердичева в контексті подій XIX–XXI ст. / М. В. Мартинюк. – Житомир : Волинь, 2008. – 48 с.
31. Мердер А. Бердичевские подземелья / А. Мердер // Киевская старина. – 1900. – № 6. – С. 144–146.
32. Мердер А. Бердичев в 40-х годах / А. Мердер // Русская старина. – Москва, 1901.

33. Мій Бердичів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://my.berdychiv.in.ua/istorya/p142_id/29/p142_dis/2/p142_template/Default. – 2013.

34. Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX ст.: історико-бібліографічні дослідження / І. Мілясевич. – Львів, 2004. – 376 с.

35. Памятная книжка Киевской губернии с приложением адрес-календаря губернии. – Киев, 1910–1911.

36. Портал города Умань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uman.su/>. 2013.

37. Потужна сила рідного слова / упоряд. Н. М. Сидоренко. – Полтава : Рік, 2005. – 444 с.

38. Русская периодическая печать (1702–1894): справочник / под ред. А. Г. Дементьева и др.; предисл. А. Западова. – Москва : Госполитиздат, 1959. – 135 с.

39. Русская периодическая печать (1895 — октябрь, 1917 г.): справочник / авт.-сост.: М. С. Черепанов, Е. М. Фингерит. Москва : Политиздат, 1957. – 351 с.

40. Русская периодическая печать : указатели содержания. 1728–1995 / сост. Н. В. Ниткина. – Санкт-Петербург, 1998. – 798 с.

41. Русские газеты периода 1917–1922 гг. в фондах ГБ СССР им. В. И. Ленина: алф. каталог: в 3-х ч. / сост. Т. Н. Ленкова, И. А. Копелевич, Л. Н. Кезина и др. – Москва, 1982. – Ч. 1–3.

42. Русские дореволюционные газеты в фондах Библиотеки АН СССР. 1703–1916 : алф. каталог : в 2-х кн. / сост.: С. Кузьмин, Г. Яковлев ; отв. ред. В. Филов. – Ленинград : БАН, 1984.

43. Русские дореволюционные газеты в фондах Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина : алф. каталог : в 5-ти т. / сост.: О. Нижнева, М. Дементьева; редкол. : О. Ядылина и др. – М., 1986.

44. Русские официальные и ведомственные издания XIX – начала XX ст. : в 4-х т. / сост. Е. К. Авраменко и др. – Санкт-Петербург : Рус.-Балт. информ. центр "Блиц", 1995–1999. – Т. 1–4.

45. Сигал Л. М. Ученические журналы конца XIX – начала XX века / М. М. Сигал // Новые исследования в педагогических науках. – Москва, 1981. – № 1(37). – С. 16–19.

46. Українська журналістика в іменах : Матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994–2011. – Вип. 1–18.

47. Фундуклей И. Статистическое описание Киевской губернии / И. Фундуклей. – Санкт-Петербург, 1852. – Ч. I.

48. Черняков Б. І. Джерела до історії української преси учнівської та студентської молоді (XIX – початку XX ст.) / Б. І. Черняков. – Львів, 2005. – 116 с.

49. Чорний С. Національний склад населення України в XX сторіччі [Електронний ресурс] / С. Чорний. – Режим доступу: <http://etno.uaweb.org/nsklad/1897-kyivska.html>.

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

ЗМІСТ

Список загальних скорочень	3
Список бібліотек	4
Від укладачів	5
Становлення та розвиток преси Київської губернії XIX – початку XX століття	11
Анотований показчик	24
Україномовні видання	24
Двомовні видання (українською та російською мовами)	52
Російськомовні видання	61
Іншомовні видання(мовою ідиш)	165
Допоміжні показчики	169
Географічний показчик	169
Хронологічний показчик видань	174
Іменний показчик редакторів і видавців	178
Типологічний показчик преси	180
Показчик наявності видань у бібліотеках	187
Показчик друкарень	189
Список використаних джерел	191

Довідкове видання

ВОЛОБУЄВА Анастасія Михайлівна
СИДОРЕНКО Наталія Миколаївна

**ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ
КИЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ
1886–1917**

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Довідник

Редактор *І. А. Кирницька*

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 70×100^{1/16}. Ум. друк. арк. 15.8. Наклад 100. Зам. № 221-10327
Гарнітура Palatino Linotype. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № ЖЗ*.
Підписано до друку 01.12.22

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка, 14, Київ, 01601, Україна
☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
e-mail: vpc_div.chief@univ.net.ua, redaktor@univ.net.ua
<http://vpc.knu.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02